

**MALATYA KENT'İNDE BİRBİRLERİNE KOMŞU
İKİ MAHALLENİN YAŞAYIŞ BİÇİMLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI**

Yeliz Aktaş POLAT

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet ARI

**İnönü Üniversitesi SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ Lisans Üstü Eğitim-
Öğretim Yönetmeliği'nin Kamu Yönetimi ANABİLİM DALI İçin Öngördüğü
YÜKSEK LİSANS TEZİ Olarak Hazırlanmıştır**

(Malatya, Temmuz, 2006)

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Kamu Yönetimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. S. Kemal KARTAL

Üye: Yrd. Doç. Dr. Mehmet ARI

Üye: Yrd. Doç. Dr. Aydın USTA

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

18/07/2006

Enstitü Müdürü
Prof. Dr. S. Kemal KARTAL

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Malatya Kent’inde Birbirlerine Komşu İki Mahallenin Yaşayış Biçimlerinin Karşılaştırılması” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir. Bunu onurumla doğrularım.

Yeliz Aktaş POLAT

ÖNSÖZ

Günümüzde az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin kentlerinde görülen “Gecekondu Olgu”su mekânsal alanda birbiriyle iç içe geçmiş, toplumsal alanda ise birçok yönden birbirinden ayrılmış kentsel yapı oluşturmuştur. Bu durum özelde, gelişmekte olan Türkiye’de ve onun bir kenti olan Malatya’da da rastlanmaktadır. Orta gelir veya üst gelir sınıfına ait ailelerin yaşadığı yapısal olarak kentle bütünleşmiş mahallelerle, gecekondu mahalleleri birbiriyle sınır oluşturur hale gelmiştir. Bu durumun Malatya’da açık bir biçimde gözleendiği iki mahalle ise, Dernek ve Kernek’tir. Bu çerçevede, bu tez çalışmasında bu iki mahalle aidiyet, eğitim, meslek, din, siyaset ve kadın başlıkları altında karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Tüm tez çalışmam süresince beni yönlendiren ve manevi desteğini esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. S. Kemal KARTAL’a, çalışmamda bana danışmanlık yapan Sayın Yrd. Doç. Dr. Mehmet Arı’ya, çalışmanın görüşme aşamasında deneklerle beni buluşturan anneme ve babama, manevi desteklerini benden esirgemeyen abime ve kardeşime son olarak da çalışmanın değerlendirilmesi ve yazımı aşamasında bana yardımlarını esirgemeyen eşime teşekkürü bir borç bilirim.

**MALATYA KENT'İNDE BİRBİRLERİNE KOMŞU İKİ MAHALLENİN
YAŞAYIŞ BİÇİMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI**

Yüksek Lisans Tezi, Yeliz Aktaş POLAT,
İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temmuz 2006
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet ARI

**ÖZET
VE ANAHTAR SÖZCÜKLER**

Çalışmada genel anlamda sanayileşmeye koşut olarak gelişen kentleşme süreci tarihsel evrimi içinde ortaya konulduktan sonra, Türkiye'deki ve Malatya'daki kentleşme süreci kendi tarihsel gelişimi içerisinde değerlendirilmiştir. Ardından, Kalkınmakta olan ülkelerde ortaya çıkan ve zamanla bir olguya dönüşen gecekondulaşmanın Türkiye ve Malatya'daki gelişim süreci ele alınmıştır. Malatya'daki meşru kentsel yapı içinde yer alan Dernek Mahallesi ile gecekondu alanı olan Kernek Mahallesi hakkında genel bir bilgilendirmeyi takiben; iki mahalle eğitim, meslek, din, siyaset ve kadın ölçütlerine göre karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Kentleşme, Kentlileşme, Malatya, Dernek Mahallesi, Kernek Mahallesi.*

**MALATYA KENT'İNDE BİRBİRLERİNE KOMŞU İKİ MAHALLENİN
YAŞAYIŞ BİÇİMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI**

Yeliz Aktaş POLAT

İÇİNDEKİLER

Onay Sayfası	
Onur Sözü.....	1
Önsöz	2
Özet ve Anahtar Sözcükler.....	3
İçindekiler	4
Çizelgeler Dizelgesi	7
Kısaltmalar Dizelgesi	9

BİRİNCİ KESİM

ÇALIŞMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR

1. ÇALIŞMANIN KONUSU, DENENCESİ, AMACI ve ÖNEMİ	10
1.1. Çalışmanın Konusu ve Önemi	10
1.2. Çalışmanın Denencesi ve Amacı	11
1.3. Çalışmanın Yöntemi	11
1.4. Bilgi Derleme ve İşleme Araçları	11
1.5. Kavram Tanımları	12
1.6. Çalışmanın Sunuş Sırası	12

İKİNCİ KESİM

**KENT, KENTLEŞME, KENTLİLEŞME ve GECEKONDU KAVRAMLARI:
TÜRKİYE'DEKİ ve MALATYA'DAKİ DURUM**

2. KENT, KENTLEŞME ve KENTLİLEŞME.....	14
2.1. Kent	14

2.2. Kentleşme	16
2.2.1. Türkiye’de Kentleşmenin Dünü ve Bugünü	18
2.2.2. Malatya’da Kentleşmenin Dünü ve Bugünü	23
2.3. Kentleşme	28
3. GECEKONDU	30
3.1. Türkiye’de Gecekondulaşmanın Dünü ve Bugünü	31
3.2. Malatya’da Gecekondulaşmanın Dünü ve Bugünü	34

ÜÇÜNCÜ KESİM

MALATYA KENTİN’ DE BİRBİRLERİNE KOMŞU İKİ MAHALLE’NİN YAŞAYIŞ BİÇİMLERİNİN “KENTLEŞME DÜZEYİ” AÇISINDAN BELİRLENEN ÖLÇÜTLERE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

4. DERNEK ve KERNEK MAHALLELERİ’NE GENEL BAKIŞ	36
4.1. Dernek’e Genel Bakış	36
4.2. Kernek’e Genel Bakış	38
4.3. Dernek ve Kernek Mahalleleri’nin Hane Gelirinin, Konut Genişliğinin ve Hane Büyüklüğünün Karşılaştırılması	41
5. AİDİYET ÖLÇÜTÜ	45
5.1. Kuşaklararası Köken Devinimi	45
5.2. Kentlilik ve Köylülük Anlayışı	46
5.3. Malatyalılık, Derneklilik ve Kerneklilik Anlayışı	49
5.4. Malatya’nın ve Oturulan Mahallenin Sorunlarına Duyarlılık	53
6. EĞİTİM ÖLÇÜTÜ	57
6.1. Eğitimin Çocuğa Sağlayacağı Yararlar	57
6.2. Eğitim Düzeyinde Kuşaklararası Devinim	59
6.3. Eşlerin Eğitim Düzeyi	63
6.4. Eğitim Gelir ilişkisi	65

7. MESLEK ÖLÇÜTÜ	68
8. DİNSEL İNANÇ ÖLÇÜTÜ	74
8.1. Dini Görevler ve Dini Törensel İşlemler	74
8.2. Dini eğitim	79
9. SİYASET ÖLÇÜTÜ	84
9.1. Siyasal Bilinç Düzeyi	84
9.2. Yerel Birimlerle ve Gruplarla İlişkiler ve Onlara Duyulan Güven	87
10. KADINA BAKIŞ ÖLÇÜTÜ	91
10.1. Eğitimde Kadına Bakış	91
10.2. Çalışma Hayatında Kadına Bakış	94
10.3. Evde ve Sosyal Hayatta Kadına Bakış	98

DÖRDÜNCÜ KESİM
GENEL DEĞERLENDİRME

11. BULGULAR, ÖNERİLER ve SONUÇ	104
11.1. Bulgular	104
11.2. Öneriler	112
11.3. Sonuç	113
EKLER	114
KAYNAKÇA	122

ÇİZELGELER DİZELGESİ

Çizelge 1: Türkiye’de Köy-Kent Nüfusu	21
Çizelge 2: Malatya ili kent-köy nüfusu	27
Çizelge 3: Gelir Dağılımı	41
Çizelge 4: Konut Genişliğinin Karşılaştırılması	42
Çizelge 5: Konut Devinimi	43
Çizelge 6: Konut Türü	43
Çizelge 7: Hane Büyüklüğü	43
Çizelge 8: Kuşaklararası Köken Devinimi	45
Çizelge 9: Kentli mi Köylü mü Hissediyorsunuz?	47
Çizelge 10: Kentli Kim?	48
Çizelge 11: Malatyalı Kim?	49
Çizelge 12: Dernekli Kim?	50
Çizelge 13: Kernekli Kim?	52
Çizelge 14: Malatya’nın Sorunları	53
Çizelge 15: Mahallenin Sorunları	55
Çizelge 16: Çocuklar Neden Eğitim Almalı	57
Çizelge 17: Kuşakların Eğitim Düzeyi	61
Çizelge 18: Eşlerin Eğitim Düzeyi	63
Çizelge 19: Gelir-Eğitim İlişkisi	66
Çizelge 20: Yetenekli Olanlar mı Yoksa Varlıklı Olanlar mı Daha Çok Okumalı?..	67
Çizelge 21: Erkek Kuşaklararası Meslek Devinimi	69
Çizelge 22: Kadın Meslek Devinimi	71
Çizelge 23: Sosyal Güvenlik	73
Çizelge 24: Yerine Getirilen Dini Görevler	74
Çizelge 25: Yerine Getirilen Dini Törenselle İşlemler	76
Çizelge 26: Dini Mabetlere Gitme	78
Çizelge 27: Dini Eğitimde Kimler Sorumlu Olmalı?	80
Çizelge 28: Okulda Dini Eğitim Daha Yoğun Verilmeli mi?	81
Çizelge 29: Dini Bilgi Alma	82
Çizelge 30: Son Seçimlerde Sağ Partiye mi Sol Partiye mi Oy Verdiniz?	84

Çizelge 31: Mahallede Altyapı ile İlgili Bir Sorunda Nereye Müracaat Edersiniz?..	85
Çizelge 32: Devlet Büyüklerini Tanıma	86
Çizelge 33: Yerel Birimlere ve Gruplara Güvenilirlik	88
Çizelge 34: Mahallenizde Hangi Yerel Birimlerin ve Grupların Etkin Olduğun Düşünüyorsunuz?	89
Çizelge 35: Daha Fazla Eğitim	91
Çizelge 36: Karma Eğitim	92
Çizelge 37: Başka İlde Üniversite Eğitimi Alma	93
Çizelge 38: Kadın ve Çalışma Hayatı	95
Çizelge 39: Kadına Özgü Meslekler	97
Çizelge 40: Ev içi iş bölümü	99
Çizelge 41: Dışarı Çıkmak	100
Çizelge 42: Kadın bakımı ve giyimi	101
Çizelge 43: Boş zaman Değerlendirme	102

KISALTMALAR DİZELGESİ

AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
MEV	: Malatya Eğitim Vakfı
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
ÖDP	: Özgürlük ve Dayanışma Partisi
SSK	: Sosyal Sigortalar Kurumu
TODAİE	: Türkiye Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü
TV	: Televizyon
YTL	: Yeni Türk Lirası

MALATYA KENT'İNDE BİRBİRLERİNE KOMŞU İKİ MAHALLENİN YAŞAYIŞ BİÇİMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Yeliz Aktaş POLAT

BİRİNCİ KESİM

ÇALIŞMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR

Bu kesimde, çalışmanın konusu, önemi, denencesi ve amacı üzerinde durulduktan sonra çalışmada uygulanan yöntem ile çalışma için kullanılan bilgi derleme ve işleme araçları hakkında bilgi verilmiş ve son olarak da çalışmanın daha kolay anlaşılması için bazı kavramların tanımları ile çalışmanın sunuş sırasına yer verilmiştir.

1. ÇALIŞMANIN KONUSU, DENENCESİ, AMACI ve YÖNTEMİ

Bu bölümde, çalışmanın konusu, yöntemi, önemi, amacı ve denencesi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1.1. Çalışmanın Konusu ve Önemi

Malatya kentin de, kentsel yapının parçası olan ve orta gelir sınıfında yer alan ailelerin yaşadığı Dernek Mahallesi ile Dernek Mahallesi'ne komşu olan, kentsel yapının bir parçası olmaya çalışan, alt gelir sınıfında yer alan ailelerin yaşadığı, gecekondulardan meydana gelen Kernek Mahallesi'nin kentleşme ve kentlileşme temelinde yaşayış biçimlerinin karşılaştırılması bu çalışmanın konusu oluşturmaktadır.

Yirminci yüzyılda gelişmekte olan ülkelerde kentlere göç eden kırsal nüfusun kendi konut sıkıntılarını gidermek için yapmaya başladığı gecekondular, zamanla yaygınlaşıp kentlerin sorunlu bölgeleri haline gelmiştir. Bunun sonucunda da gelişmekte olan ülkelerin kentleri “gecekondu olgu”suyla karşı karşıya kalmıştır.

Günümüzde ise, gecekondular bir “olgu” olmaktan öteye gitmiş ve kentsel yapının “kendisi” olmaya başlamıştır. Yani, yasal olmayan yollarla oluşan gecekondu bölgeleri yasal olana hâkim olmuştur.

1.2. Çalışmanın Denencesi ve Amacı

Plansız kentleşme, farklı iki yaşayış biçimini benimsemiş olan insanların yaşadığı mahalleleri yan yana getirmektedir.

Dernek ve Kernek Mahalleleri, mesafe olarak birbirine çok yakın iki mahalle olmasına karşın mahallelerin farklı toplumsal yapılarda olmaları, Dernek ve Kernek Mahallelerinde yaşayan yurttaşların kent yaşantılarını ve kentlilik anlayışlarını birbirinden farklı kılmaktadır.

1.3. Çalışmanın Yöntemi

Bu alan çalışmasında, betimsel araştırma yönteminin yanı sıra, görüşme soru kâğıtlarına dayalı olarak, Kernek denilen alanda yer alan Fırat ve Yamaç Mahallelerinde bulunan gecekonduculardan ve Dernek Mahallesinde bulunan üst orta sınıf yurttaşlardan olmak üzere toplam 142 kişiyle görüşme yapılmıştır. Çalışmada, bu mahallelerdeki insanların, yaşayış biçimlerini ve toplumsal yapılarını ortaya koyarken, yurttaşların toplumsal dönüşümlerini, kuşaklararası farklılıkları ve kadın ile erkeğin hayata bakışlarındaki farklılıkları eşit bir biçimde ortaya koyabilmek adına, pek çok araştırmacı tarafından uygulanan yöntem olan hane halkı reisleriyle görüşme yapmak yerine, 15 yaşın üstündeki hane üyeleri ile görüşme yapılmıştır. Kaldı ki, 2001 yılında medeni kanunda yapılan değişikliklerle aile içinde reislik rolü tamamen reddedilmiş olup, kadın ve erkek olarak eşler eşit sayılmıştır.

Toplamda 63 kadın, 39 erkek ve onbeş yaş üstü olan 38 çocukla görüşülmüştür. Yapılan her bir görüşme ortalama olarak iki ile üç saat sürmüştür.

Görüşmeler sırasında kullanılan görüşme soru kâğıdın da birkaç sınıflık (kategorilik) soru ile çoğunluğu oluşturan açık uçlu sorular yer almaktadır. Görüşme sonunda elde edilen yanıtlar sıklıklarına göre çetelenip sonuçların yüzdelikleri hesaplanmıştır. Ayrıca, görüşme yapılan yurttaşların yanıtlarından doğrudan yapılan alıntılarda çalışmanın içinde yer verilmiştir.

1.4. Bilgi Derleme ve İşleme Araçları

Bu çalışmada betimsel araştırma yönteminin yanı sıra görüşme yapılan deneklerden elde edilen bilgilerden yararlanılmıştır.

Basılı ve elektronik ortamdan toplanmış kaynakların taraması yoluyla bilgi derlenmiştir. Elde edilen bilgiler, “ilişkilendirme” ve “karşılaştırma” teknikleriyle işlenmiştir.

1.5. Kavram Tanımları

Aşağıda çalışmanın konusu bakımından önemli olan “birinci kuşak”, “ikinci kuşak”, “üçüncü kuşak”, “Dernek Mahallesi” ve “KerneK Mahallesi” kavramları tanımlanmaya çalışılmıştır.

Dernek Mahallesi: Batıda Kernek Park’ından başlayıp, Kanalboyu Cadde’sine paralel biçimde uzanan Beşkonaklar boyunca Gazi İlkokul’una kadar uzanır; kuzeyde, Gazi İlkokul’undan başlayıp Orduevi önünden Erenler Sokak’a kadar uzanır; doğuda Erenler Caddesi boyunca İpek Cadde’sine kadar uzanır; güney’de ise Kernek Park’ından başlar İkici Bolluk Sokak boyunca Yamaç ve Fırat Mahalleleriyle sınır komşusudur.

KerneK Mahallesi: Batıda Kernek Parkından başlayıp HasanVarol Mahallesi ve yine bir gecekondü bölgesi olan Beydağı Mahallesi sınır komşusu iken, güneyde askeri bölgeden tel örgülerle ayrılmakta olup, doğuda Çöşnük Mahallesi ile kuzeyde ise Dernek Mahallesi ile sınır komşusudur.

Birinci Kuşak: Hanede görüşme yapılan erkek ve kadınların anne ve babalarını ifade etmektedir.

İkinci Kuşak: Hanede görüşme yapılan erkek ve kadın ebeveynleri ifade etmektedir.

Üçüncü Kuşak: Hanede görüşme yapılan erkek ve kadın ebeveynlerin kız ve/veya erkek çocuklarını ifade etmektedir.

1.6. Çalışmanın Sunuş Sırası

Çalışmanın daha iyi anlaşılması için hazırladığımız “Çalışma Hakkında” adlı ilk kesiminde, çalışmanın konusu, denencesi, amacı, önemi ile çalışmanın daha iyi kavranabilmesi amacıyla yapılan kavram tanımları ve çalışmanın sunuş sırası yer almaktadır.

Çalışmanın ikinci kesiminde, çalışmanın üçüncü kesimine hazırlık oluşturması amacıyla kent, kentleşme, kentleşme ve gecekondü kavramları ile Türkiye'deki ve Malatya'daki durumu hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın fikir üretiminin gerçekleştirildiği üçüncü kesimde ise, Dernek ve Kernek Mahalleleri hakkında bilgi verildikten sonra, iki mahalle sırasıyla aidiyet, eğitim, meslek, din, siyaset ve kadın ölçütlerine göre karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Son olarak, çalışmanın genel değerlendirme kısmını oluşturan dördüncü kesiminde, çalışma sırasında elde edilen bulgular ve bu bulgular doğrultusunda oluşturulan öneriler ve son olarak çalışmanın sonucu ortaya konulmuştur.

İKİNCİ KESİM

KENT, KENTLEŞME, KENTLİLEŞME ve GECEKONDU

Bu kesimde, öncelikle kent tanımlarından yola çıkılarak kent kavramı ortaya konulmaya çalışılmış, günümüz kentlerinin oluşumu hakkında bilgi verilmiş, Türkiye'deki ve Malatya'daki kentleşme süreci açıklanırken kentlilerinin özellikleri üzerinde durulmuş ve son olarak da günümüzün gelişmekte olan ülkelerinin ve Türkiye'nin kentleşme sürecinde önemli yer tutan gecekondulaşma olgusu üzerinde durulmuştur.

2. KENT, KENTLEŞME ve KENTLİLEŞME

“Kentleşme” ve “kentlileşme” birbiri içinde yer alan ancak farklı olan iki ayrı olgudur. Kentleşme daha geniş kapsamlıdır ve tüm ülke çapındaki değişimleri nüfus ve kaynak akımlarını içerir. Kentlileşme ise, kentleşme akımının içinde yer alan insanlardaki (nüfustaki) değişimleri içerir (Kartal, 1983, 49)

2.1. Kent

Neolitik çağdan günümüze kadar varlığını sürdüren kentsel oluşumlar, bir taraftan buldukları çağın gereklerine göre şekillenirken, diğer taraftan toplumları etkilemişlerdir.

Antik çağda kentler, tarımın elverişli olduğu göl kenarına kurulurlardı ve kentlerde tarımla uğraşılırdı. İş bölüşümünün de tarım dışı alanlar yalnızca zanaat ve ticaret olarak kabul edilirdi (Özer, 2004, 5).

Ortaçağda kentler, bir yandan savunma gereksinimini öte yandan da güzel görünme isteğiyle surlarla çevrilerek kapanık bir biçimde oluşmuşlardır (Keleş, 2004, 23). Özer (2004, 6)'in Sencer'den aktardığı gibi, ortaçağ kentleri, tarihte ilk kez kıra karşıt özellikleriyle bir biçim olarak belirmeye başlamışlar ve bir taraftan feodal gelişimin bir ürünü olmalarına karşın diğer taraftan feodal toplumun çözülüp dağılmasında başlıca rol oynamışlardır.

18. yüzyılın sonunda sanayi devrimiyle birlikte bilimin teknolojiyle buluşması neticesinde üretimde makineleşmeye geçilmiş ve toplumda yeni bir üretim ve örgütlenme biçimi yerleşmeye başlamıştır. Tüm bu gelişmeler geleneksel kent oluşumunu değiştirmeye zorlamış ve çağdaş kentler oluşmuştur. Başka bir ifadeyle,

“çağdaş kent, toplumun teknolojik ve ekonomik gelişme sürecinde nüfusun tarımdan endüstri ve hizmetler kesimlerine kayması ile ortaya çıkmıştır” (Kartal, 1978, 35).

Günümüzün çağdaş kentlerini tanımlamada ise, nüfus ölçütlerinden başlayıp, “yönetmel statü” ölçütü ve ekonomik ölçüte kadar pek çok farklı ölçütten yararlanılmıştır. Bu çerçevede, kent kavramının daha iyi anlaşılabilmesi adına, aşağıda sırayla “demografik” ölçüt, “yönetmel statü” ölçütü ve “ekonomik” ölçüt temelinde yapılan kent tanımları ile daha kapsayıcı içerikte yapılmış kent tanımlamalarına yer verilecektir.

“Demografik” ölçüt temel alındığında, ancak belli nüfus büyüklüğüne erişmiş yerleşmeler kent olarak kabul edilmektedir. Bir yerleşimin kent sayılabilmesi için belli bir oranda nüfus birikiminin gerekli olmasına karşın, Özer’in Sencer’de aktardığı gibi, kentin kendine özgü toplumsal örgütlenmesinin ve iş biçiminin olması da gerekmektedir (Özer, 2004, 2). Nüfus ölçütüne göre bir yerleşim yerinin kent olup olmadığını belirlemede gerekli olan nüfus sınırı için pek çok öneri ortaya atılmıştır. Örneğin, Keleş, nüfusu 10.000’den fazla yerleri kent olarak tanımlamıştır (Keleş, 2004, 57).

“Yönetmel statü” temel alındığında, yerleşim yerinin nüfus oranı ne olursa olsun, bu yer bir il ya da ilçe özeği ise ora kent olarak kabul edilmektedir. Ancak unutulmamalıdır ki, pek çok yerleşim yeri, il ya da ilçe özeği olmalarına karşın ne nüfus ne de ekonomik ya da işlevsel açıdan kent olma özelliği taşımamaktadır.

“Ekonomik” ölçüt temel alındığında ise, ekonomik faaliyetleri, tarımın dışında, ticaret ve sanayileşmeye dayalı olan yerler kent olarak kabul edilmektedir (Özer, 2004, 3).

Bunların dışında, daha geniş kapsamlı kent tanımlamaları da yapılmıştır. Örneğin; kent, “ tarımsal olmayan üretim yapılan ve tüm üretimin denetlendiği, dağıtımın koordine edildiği; belirli teknolojinin beraberinde getirdiği büyüklük, yoğunluk, heterojenlik ve bütünleşme düzeylerine varmış yerleşme türü” olarak da ifade edilmiştir (Türkiye’de Kentleşme, 1971, 5). Bu tanımlamada, tarım dışı ekonomik faaliyetlere, teknolojiye, nüfussal büyüklüğe ve yoğunluğa ve son olarak da toplumdaki değişkenliğe ve bütünleşmeye vurgu yapılmıştır.

Bizce, kent tanımları içinde en geçerlisi ve kapsamlısı bir kent bilimci olan Keleş kent tanımıdır. Keleş (2004, 75)’e göre kent: “Sürekli toplumsal gelişme içinde

bulunan ve toplumun yerleşme, barınma, gidiş geliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinimlerinin karşılandığı, pek az kimsenin tarımsal uğraşlarda bulunduğu, köylere bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük komşuluk birimlerinden oluşan yerleşme birimi” dir.

2. 2. Kentleşme

Kentleşme dar anlamda, demografik nitelik taşıy ve bunun neticesi olarak da, kent sayısındaki ve kentlerde yaşayan nüfustaki artışı ifade eder. Ancak, kentleşme yalnız nüfus artışından ibaret değildir. Daha geniş anlamda kentleşme, hem demografik artışı hem de toplumun ekonomik ve toplumsal yapısındaki değişimleri ifade eder (Keleş, 2004, 21). Yani, kentleşme, “Bir ülkede tanımsal olmayan üretimin görece ağırlık kazanmasına koşut bir biçimde, kent sayısının artması ve kentlerin büyümesi sonucunu doğuran nüfus birikim olayıdır” (Kartal,1983, 23).

Bu çerçevede, yalnızca nicel bir büyüklüğü değil, ekonomik ve sosyal açıdan nitel bir değişimi de kapsayan kentleşme: “İşleyişlemeye ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplumda artan oranda örgütlemeye, uzlaşmaya ve insanlar arası ilişkilerde kentlere özgü değişikliklere yol açan nüfus birikimi süreci” olarak tanımlanabilir (Keleş, 1998, 80).

Sanayi devriminin sonucunda gerçekleşen kentleşme son birkaç yüzyılın en önemli olgularından biri olmuştur. “Teknolojik gelişmeler, üretim biçimi ve ilişkilerde değişimler, büyük miktardaki nüfusun, tüm ülkelerde ‘toprakdan kopması’ olayını ortaya çıkarmıştır. Böylece doğan nüfus hareketleri, kentleşme olgusunu yaratmıştır. Kentlerin nüfusu ve sayısı giderek artmıştır” (Kartal, 1983, 4).

Bu noktada karşımıza iki önemli olgu çıkmaktadır. Birincisi, kentleşmenin hem bir “sonuç” hem de bir “öge” oluşu; ikincisi ise, gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkeler arasında kentleşmenin hızındaki ve düzeyindeki farklılıklardır.

Birinci olguyu ele alacak olursak, gelişim süreci itibariyle “kentleşme hem bir ‘sonuç’ hem de bir ‘öge’ dir. Yani, kentleşme ekonomik ve toplumsal süreçlerin işlemesi ile ortaya çıkan bir ‘sonuç’ ve toplumsal değişim sürecini etkileyen bir ‘öge’ dir” (Kartal, 1983, 4).

Bir takım ekonomik ve toplumsal süreçlerin işlemesi ile ortaya çıkan bir 'sonuç' olması yönünden kentleşme, teknolojideki gelişmelerin, tarımsal ve tarımsal olmayan üretim biçimi ve ilişkilerindeki değişmelerin bir sonucu olmasını ifade eder (Kartal, 1983, 5).

Sanayi devrimine koşut olarak, "tüm sanayi dalları eski kentlerin dışında, enerji kaynakları, ulaşım araçları, ham madde kaynakları ve insan gücü sunumunun ucuz ve kolay olduğu yerlerde yerleşmeye yöneldi. Fabrikalar yakınında sanayi kapitalizminin simgesi olan işçi kentleri doğdu. Şu halde, sanayi devrimi sonrasında kentleşme, sanayileşmenin bir yan ürünü olarak görünür. Bu özel koşullarda, sanayileşme ve kentleşme ayrılmaz bir biçimde birbirine bağlı olaylardır" (Keleş, 2004, 24). Kısaca ifade edecek olursak, tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş kentleşmeyi doğurmuştur.

Toplumsal değişme sürecini "etkileyen bir öge" olması yönünden kentleşme ise, toplumsal değişme sürecini önemli ölçüde etkileyen ve bazı toplumlarda da hızlandıran bir olgudur (Kartal,1983, 5). Örneğin, kentleşme, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde bir öge işlevini görür ve toplumsal dönüşümü (hem yavaşta olsa ekonomik anlamda sanayi toplumuna dönüşümü hem de toplumsal değerler anlamında çağdaş topluma dönüşümü) hızlandırır.

İkinci olguyu ele alacak olursak, gelişmekte olan ülkelerin kentleşme hızı ve düzeyi gelişmiş ülkelerinkinden daha düşük oranda ve daha karmaşık biçimde gerçekleşmektedir.

Bu durumu Kartal (1983, 35), "her toplumun teknolojik gelişmesi ve sanayileşmesi farklı hız ve biçimde gerçekleştiğinden, her ülkede kentleşme sürecinde farklı hızda ve düzeyinde gerçekleşir" diyerek ortaya koymuştur. Örneğin, kentleşmenin göstergesi olan kentsel nüfusun genel nüfusa oranı, 1920 yılında, daha kalkınmış bölgelerden olan Avrupa'da % 46, Kuzey Amerika'da % 52 ve SSCB'de % 15 iken, 2000 yılında sırasıyla % 77, % 85 ve % 76'ya yükselmiştir. Aynı oran, 1920 yılında, daha az gelişmiş bölgelerden olan Doğu Asya'da % 9, Güney Asya'da % 9 ve Afrika'da % 7 iken 2000 yılında sırasıyla % 51, % 34 ve % 39'a çıkabilmiştir. Ancak bu oran bırakın gelişmiş bölgeler seviyesine çıkmayı dünya ortalaması olan % 51'in çok altında kalmıştır (Karpat, 2003, 35). Türkiye'de ise, bu

oran, 1927 yılında % 16 iken; 2000 yılında, ancak % 61'e çıkabilmiştir (Keleş, 2003, 58).

2.2.1. Türkiye'de Kentleşmenin Dünü ve Bugünü

Türkiye'nin de aralarında yer aldığı, sanayileşmesini tamamlayamamış ve gelişmekte olan ülkelerde, kentleşme süreci sanayileşmiş ülkelere oranla daha yavaş bir hızda ilerlemiş ve ancak İkinci Dünya Savaşından sonra görece hız kazanmıştır.

Az gelişmiş ülkeler ile gelişmiş ülkelerin kentleşme düzeylerindeki farklılığı Özer (2004, 8)'in aktardığına göre Vergin iki nedene dayandırmaktadır. Bunlardan birincisi, "...azgelişmiş toplum kentleri oranla aynı gelişme düzeyinde iken çok daha önemli bir nüfus baskısına tabi ve göç çeken..." merkezler olmuşlardır. İkinci neden ise, "...Batı toplumlarındaki kentsel nüfus oranı günümüzün az gelişmiş toplumlarının kentsel nüfus düzeyinde iken Batı'da sanayileşme çok daha üst bir aşamaya ulaşmış bulunmakta idi".

Cumhuriyet öncesi Türkiye'sinde kentlerin durumunu Yerasimos (1977, 1507)'un şu sözleri özetlemektedir: "Türkiye'de şehir, kapitalizm öncesi dönemde, ülkenin sosyo-ekonomik yapısı üzerinde çöreklenmiş en belli başlı asalak unsuru niteliğindedir. Doğrudan doğruya ne üretim araçlarına ne de iş gücüne sahip olmaksızın üretimden doğan artık-değeri eline geçiren bürokrasinin yerleşme merkezi olarak şehir, ülkede üretilen zenginliklerin tüketilme alanıdır. Ondokuzuncu yüzyıldan itibaren ise şehir, emperyalist bir sömürünün bir halkası haline gelmiştir". Türkiye'deki şehirlerin kara yazgısı cumhuriyetle birlikte değişmiş ve gelişme çabaları her alanda olduğu gibi kentlerde de kendini göstermeye çalışmıştır.

Ancak, Keleş (2004, 57)'in Ernst Reuter, Ömer Celal Saraç ve Sadun Aren'in 1945-1950 yılları arasında yapmış oldukları çalışmalardan aktardığı gibi, 1950 öncesi dönemde Türkiye'de güçlü kentleşme eğilimleri bulunmamaktadır. Cumhuriyet sonrası dönemde, 1929 ile 1931 yılları arasında yaşanan dünya ekonomik bunalımı ve 1930'ların sonunda patlak veren İkinci Dünya Savaşının sonucunda sanayi ve tarım kesimi atılımları olumsuz etkilenmiştir. Kırsal nüfus fakirleşmesine karşın kentler çekim etkisi yaratamamış ve kentlerde önemli nüfus artışları gözlenmemiştir (Şenyapılı, 2004, 79). Tüm bu istenmeyen gelişmeler sonucunda, Türkiye'deki kentleşme çabaları sekteye uğramıştır.

Ekonomik bunalımı aşmak için benimsenen “içe dönük ve öz kaynaklara dayalı kalkınma programı çerçevesinde 1930-1945 yılları arasında etkisini sürdüren ‘devlet öncülüğünde sanayileşme’ modeli” olumlu sonuçlar vermiş ve 1929 yılında tüm kesimler içinde sanayinin oranı % 9.8’iken 1939’da bu oran % 15.5’e çıkmış ve bu yıllar arasında tüm kesimler içinde tarımın oranı % 49.8’den % 43.2’ye gerilemiştir (Şenyapılı, 2004, 115; Akçay, 2002, 36). Bu gelişme neticesinde sanayinin geliştiği kentler, kırsal nüfus için çekim alanı oluşturmuştur.

Ayrıca, İkinci Dünya Savaşı sonunda başlayıp 1945 sonrasına dek gerçekleşen “Marshall yardımı”, bir taraftan tarımda makineleşmeyi sağlayıp emek yoğun tarım teknolojisini değiştirmiş; öte taratan da Anadolu’daki karayolu ağını geliştirip kır ile kent arasındaki motorlu araç bağlantısını kurarak kırdaki, kırsal nüfusu kentlere yönlendiren itici bir güç oluşturmuştur (Şenyapılı, 2004, 117-119). Ayrıca, 1945 ve sonrasında kır nüfusunun kente kaymasında, İkinci Dünya Savaşı’nın sona ermesiyle birlikte savunma kaygılarının ortadan kalkması da etki etmiştir (Keleş, 2002, 59).

Tarımda makineleşmenin, kırdan kente nüfus akışına olan etkisinin en somut göstergesi traktörün yarattığı etkidir. “Bir traktörün tarımdan ayırdığı insan sayısının 3, 4, 7 ve 9 olduğuna ilişkin türlü kestirimler yapılmıştır. Bu kestirimlerin ortalaması alınır ve bir traktörün tarımdan 6 tarım işçisini ayrılmaya zorladığı varsayılırsa, bugüne değin bu nedenle 4-5 milyon köylünün köyünü terk etmiş olduğu sonucuna varılır. Tarım işçileri ailelerini de birlikte kente götürmekte ya da sonradan aldirtmakta olduklarına göre, traktörün kentleştirdiği köylü sayısının 8-9 milyona yaklaşmış olduğu sonucuna varılır.’

“ Bu durumda, tarımda makineleşmenin, kentleşme devinimlerini hızlandıran, hızlı kentleşmeyi belirleyen etmenlerin en önemlilerinden biri olduğunu kabul etmek gerekir” (Keleş, 2004, 69).

1950 sonrasında, tarım kesimindeki makineleşmenin yanı sıra gübre sulama, tarım ilaçları gibi yatırımlar ve kredi destekleri ile üretim artmış ve tarımdaki üretim fazlalığı sanayi kesimini destekler duruma gelmiştir (Şenyapılı, 2004, 173). Kentlerde gelişen sanayinin tarımsal üretimle desteklenir hale gelmesiyle kentlerin çekim gücü daha da artmıştır. 1940’lardan beri düşük oranlarda kentlere gelen ve biriken kırsal nüfus ile 1950 sonrası kentlere akın eden kırsal nüfus “ucuz iş gücü”nü

oluşturmuş ve kentlerin ekonomisini geliştirmiştir. Türkiye’de görel olarak kentleşme de hız kazanmıştır. 1950’den 1965’e kadar geçen süreç içinde Türkiye’de kentleşme hızı hep artış göstermiştir (Keleş, 2004, 57). Yani, “Sanayi kuruluşları yarattıkları emek istemi oranında iş olanağı sağlamakta” ve buldukları kentlere nüfus akışını yönlendirmektedirler (Keleş, 2004, 73).

“1927-1935 yılları arasında % 2.9, 1935-1940 yılları arasında ise, % 4.1 olan yıllık ortalama kentleşme hızları 1940-1945 yılları arasında savaşın etkisiyle % 1.32’e düşmüş, 1945-1950 arasında % 2.6’yı bularak yükselmeye başlamıştır. Bu yükselme 1950’lerin başında daha önce görülmedik düzeylere varan göçün başlangıcıdır” (Şenyapılı, 2004, 117)

Türkiye’de 1960 sonrası ulaşım olanakları, 1990 sonrasında da iletişim olanakları eskiye oranla daha da gelişme kaydetmiştir. Bu iki olumlu gelişmeye bağlı olarak, Türkiye’de son yıllarda ulaşım ve iletişim olanakları ile köylerden kentlere nüfus akışı daha da artmıştır.

Türkiye’de “ulaştırma kesiminin ulusal gelir içindeki payı 1938’de % 4’ten 1960’ta % 7.5’e, 1981’de % 8.9’a yükselmiştir. 1989’da ise bu oran % 9.5 dolaylarındadır. Bu rakam, haberleşme ile birlikte, 1995’te % 21’e yükselmiştir... Kentler arası ve köy kent arası yolcu ve mal taşımanın en çok kullanılan araçlarından olan kamyon ve otobüs sayısı da önemli ölçüde artmıştır. Buna benzer gelişmeler, kilometre kareye düşen uzunluklarında ve karayolları dışında kalan taşıma alanlarında da görülmektedir.’

“Türkiye’de eğitim düzeyinin yükselmesine koşut olarak, kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması neticesinde kırsaldan kentlere nüfus akışı daha da artmıştır” (Keleş, 2004, 70).

Türkiye’de, 1965’i izleyen beş nüfus sayımı döneminde, yıllık ortalama kentleşme hızı, sırasıyla % 7.2 , % 6.3, % 5.1, % 4.3 ve % 3.6 olarak gerçekleşmiştir. Ancak yıllık ortalama kentleşme hızında artış olmasına karşın, bu artış bir önceki nüfus sayımı dönemine oranla azalma eğilimi göstermektedir. Yani kentleşme hızında son bir kaç sayım döneminde göreceli bir yavaşlama söz konusudur.

Keleş (2004, 59)’e göre son birkaç sayım döneminde yıllık ortalama kentleşme hızında yavaşlamada, 1970 sonrasında kurulan hükümetlerin izledikleri tarım ürünleri taban fiyat politikalarının kırsal alanları daha az itici kılmasının, hızlı

enflasyonun kentlerde yaşamayı çok pahalı duruma getirmiş olmasının, ülkedeki evlenme oranlarının göreceli olarak azalmasının ve 1975-1980 yılları arasında, özellikle büyük kentlerde yer alan şiddet olaylarının da, kentlerde yaşamayı çekici olmaktan çıkarmasının önemli etkileri bulunmaktadır.

Günümüzde, Türkiye nüfusunun % 35'i köylerde yaşamakta ve bu nüfusun büyük bir çoğunluğu da geçimini tarımdan karşılamaktadır (DİE, 2000)a. “Türkiye’de tarım kesiminin ulusal gelir içindeki payı gittikçe küçülmektedir” (Kongar, 2003, 552). Buna karşın DİE’nin 1997 verilerine göre kentlerde çalışan bir kişinin ortalama kazancı, kırsalda çalışan bir kişinin ortalama kazancının iki katından daha fazladır (İstatistiklerle Türkiye, 1997, 628). Yani, kentlerdeki iş olanakları ve yüksek ücretler kırdaki nüfusu kentlere çekmektedir. Ayrıca, Kentlerdeki, eğitim ve sağlık olanaklarının kırsala göre daha fazla olması ve son 15-20 yıldır Doğu ve Güneydoğu Anadolu’daki terör olayları nedeniyle yurttaşların içine düştüğü güvenlik kaygısı gibi nedenlerle de kırsal nüfusu kentlere yerleşmektedir (Kongar, 2003, 553).

Çizelge 1: Türkiye’de Köy-Kent Nüfusu

Yıllar	KENTSEL			KIRSAL	
	Toplam (bin)	Sayım Yılları		Sayım Yılları	
		Nüfusu Bin	%	Nüfusu Bin	%
1927	13.648	3.306	24,2	10.342	75,8
1935	16.158	3.803	23,5	12.355	76,5
1940	17.821	4.346	24,4	13.475	75,6
1945	18.790	4.687	24,9	14.103	75,1
1950	20.947	5.244	25,0	15.703	75,0
1955	24.065	6.927	28,8	17.138	71,2
1960	27.755	8.860	31,9	18.895	68,1
1965	31.391	10.806	34,4	20.585	65,6
1970	35.605	13.691	38,5	21.914	61,5
1975	40.348	16.869	41,8	23.479	58,2
1980	44.737	19.645	43,9	25.092	56,1
1985	50.664	26.866	53,0	23.799	47,0
1990	56.473	33.326	59,0	23.147	41,0
2000	62.606	40.735	65,0	21.870	35,0

Kaynak: (DİE, 2000)a

10.000'den fazla nüfuslu yerler kent olarak kabul edilirse, Türkiye'nin kentleşme düzeyinin 1927'den günümüze sürekli arttığı görülür. Bu çerçevede kentleşme düzeyi 1927'de % 16.4, 1950'de % 18.5, 1980'de % 45.4 ve 2000'de % 61.7'e ulaşmıştır (Keleş, 2004, 58) .

Kent tanımında nüfus ölçütü yerine “yönetmel statü” ölçütü kullanılır, il ve ilçe özeklerinde yaşayan nüfusa kentsel nüfus denilirse yine kentleşme düzeyinin 1927'de % 24.2, 1950'de % 25.0, 1980'de % 43.9 ve 2000 de % 64.9 gibi daha yüksek bir orana ulaştığı görülür (Keleş, 2004, 58).

Neticede de, “ülkemizdeki kent sayısı, her geçen zamanda artış kaydederek, 1927 yılında 66 olan kent sayısı 1950'de 102'ye, 1960'da 147'ye, 1970'te 238'e, 1980'de 320'ye, 1985'te 380'e, 1990'da 424'e ve 1997'de 453'e yükselmiştir.” (Keleş, 2004, 59). Ülkemizde kentleşme hızı % 5 civarında yükselmiş olup, 2000 yılı verilerine göre ise, ülkemizdeki kent sayısı 470'i geçmektedir (Özer, 2004, 10).

“1975-1980 yılları arasında kırsal alandaki yıllık nüfus artış hızı yalnızca % 1.3 iken, kentsel alanlardaki nüfus artış hızı ise % 4.4 oranında gerçekleşmiş”tir (Kongar, 2003, 549). Diğer taraftan, kentsel nüfus % 41.8'den % 43.9'a artarken, kırsal nüfus % 58.2'den % 56.1'e gerilemiştir. 1985'ten başlayarak kırsal nüfusun büyüme hızı negatif olmaya başlamıştır; yani kırsal nüfus küçülmüştür (Kongar, 2003, 549).

1950-2000 yılları arasındaki 50 yıllık sürede kentsel nüfus 5.2 milyondan 44 milyona çıkmış ve yaklaşık 8 kat artmıştır. 2000 yılı verilerine göre nüfusun % 65'i yani yaklaşık üçte ikisi kentlerde yaşamaktadır. Öyle görülüyor ki, 2000'li yıllarda ülke nüfusunun % 75'i yani dörtte üçü kentlerde yaşayacaktır. Bu oranla gelişmiş ülkeler düzeyine ulaşılacaktır. “Türkiye'de kentsel nüfusun artışını sağlayan temel öge ise, kırsal alanlardan kentlere olan göçtür” (Kartal, 1983, 1). “Kentlerdeki doğal nüfus artışı, kentleşme sürecini etkileyecek ölçüde önemli bir öge değildir. ‘Doğal’ nüfus artışı, ancak köylerdeki nüfus patlaması yoluyla, kentlere akına yol açmaktadır” (Kongar, 2003, 550).

Türkiye'de bir taraftan kentleşme hızının artış eğiliminde olması ve buna bağlı olarak kentli nüfus oranının % 65'lere vararak neredeyse gelişmiş ülkeler düzeyine çıkarken bir taraftan da kent sayısının artarak 470'lerin üzerine çıkmasına

karşın kentlerin ekonomik ve toplumsal işlevleri açısından gelişmişlik seviyeleri sanayileşmesini tamamlamış gelişmiş ülkeler düzeyine ulaşmamıştır.

“Kapitalist toplumların kentleşmesi genellikle düzensiz, plansız ve denetimsiz bir kentleşmedir. Denetim ve plan, daha çok kentleşme hareketlerinin sonuçlarına yöneliktir. Ekonomik ve toplumsal gelişmenin bir plana bağlanmamış olması nedeniyle köyden kente nüfus hareketini bir plan çerçevesinde ele almak olanağı yoktur. Bunun doğal bir sonucu olarak, ülkenin bir ya da birkaç kenti aşırı derecede büyür ve dev-kent niteliği kazanır” (Keleş, 1976, 180). Yani kentler plansızca öyle bir büyür ki, sanayileşme oranları kentleşmenin çok gerisinde kalır ve sonuçta, sanayi, kırdan gelen ve niteliksiz işçi olan büyük nüfusu eritemez.

Türkiye’de kentlerde, yoksul orta halli ve varlıklı sınıfların oturduğu mahalleler, birbirinden kesin sınırlarla ayrılmakta ve aynı kent içinde sanayisi, gökdeleni, gecekonduları, zenginliği, sefaleti, kirliliği, ulaşımı, beslenmesi, barınması ve çalışma zorlukları ile toplumun tüm çelişkileri yer almaktadır (Özer, 2004, 8).

2.2.2. Malatya’da Kentleşmenin Dünü ve Bugünü

Malatya, 1872 yılında, merkezde, 44 mahalle, 2967 hane ve 8908 nüfusa sahip (sadece erkek nüfusu) Diyarbakır’a bağlı bir kazadır. Malatya’da 1909-1915 yılları arasında il olmak için girişimlerde bulunulmuşsa da başarılı olunamamış ve il olma isteği Cumhuriyet dönemine kalmıştır. Malatya, 1924 Anayasasının 89. maddesi gereği 20 Nisan 1924’te il olmuştur. Bu yıllarda daha geniş sınırları olan Malatya’dan, 1934 yılında Kemaliye İlçesi ile 1954 yılında Adıyaman, Kahta ve Besni İlçelerinin ayrılmasıyla ilin bu günkü sınırları oluşmuştur (Yakar, Fırat, Bozdağ, Baydoğan, 2004, 37).

1933 yılında Malatya’da, 21 bin nüfus, 4000 hane, 24 km yol, 1 ortaokul, 1 lise, 7 ilk mektep, 1 hastane, 1 trahom dispanseri, 2 eczane, 1 sinema, pek çok mağaza ve dükkân ile yalnızca 3 fabrika yer almaktaydı. Ayrıca su ve kanalizasyon tesisatı da bulunmamaktaydı (Gögebakan, 2004, 17). “Malatya’da 1954-1955 eğitim öğretim yılına kadar yalnızca lise olarak Malatya Lisesi eğitim öğretim vermekte ” idi (Malatya İli..., 1998, 47).

1930 ile 1950 yılları arasında Ulu Önder Atatürk'ün ve bir Malatyalı olarak İnönü'nün de katkılarıyla bu küçük doğu şehrine kamu yatırımları yapılarak, Malatya'da tarımın ve sanayinin gelişmesi sağlanmıştır. Bu çerçevede, öncelikle 15 Temmuz 1928'de elektrik santrali kurulmuştur. Malatya elektriğe kavuşmuş ve takip eden süreçte de 1931'de Fevzipaşa - Malatya demiryolu, 1939'da iplik ve bez fabrikaları açılmıştır. 1956 yılında da şeker fabrikası kurulmuştur. (Şentürk, 1993,18; Malatya İli..., 1998, 40; Gögebakan, 2004, 51). Bu gelişmeler neticesinde Malatya'da devlet tarafından görece önemli düzeyde istihdam yaratılmıştır.

Cumhuriyetle birlikte başlayan kalkınma hamlesi İkinci dünya Savaşı nedeniyle sekteye uğramış ve Malatya'da bu olumsuz gelişmeden etkilenmiştir. İkinci Dünya Savaşı ve hemen sonrası yılları içine alan 1940-1945 yılları arasında Malatya'daki yıllık nüfus artış hızı binde 4.8 gerçekleşmiştir. Bu oran, 1927-2000 yılları arasındaki en düşük yıllık nüfus artış oranı olmuştur (Yakar, Fırat, Bozdağ, Baydoğan, 2004, 83).

1940 yılında Akçadağ Köy Enstitüsü kurulmuş ve burada eğitim alan gençlerden bazıları 1950 yılında kendi illerinde öğretmenlik yapmaya ve kendi illerine hizmet sunmaya başlamışlardır (Malatya İli..., 1998, 44).

1950'lerden sonra Malatya'da özel teşebbüs gelişme göstermiş ve kayıısıcılığa başlanmıştır (Gögebakan, 2004, 48). 1950'leden önce Malatya'da pek kayıısıcılık bilinmezmiş, yani kayısının ticarete yeri bulunmamaktaymış. Güngör (2005, 21) bu durumu şöyle ifade ediyor: "Eskiden sözgelimi babamın gençlik yıllarında, kayısı kurutmayı bilmezmiş Malatyalılar. Yenilen yenilir, ötesi dalında kalırmış. Dalında kuruyanlara 'gün kurusu' denilir... Bir bölümü toplanır, kışlık çerez yapılır. Çarşıda pazarda satılan ya da para verilip alınan bir meyve değilmiş o zamanlar sonradan kükürtlenip güneşte kurutularak pazara çıkarılmış; Malatya dışında satılmaya başlanmış. Giderek kentin en önemli gelir kaynağı olmuş".

1930 ile 1950 arasında yapılan kamu yatırımlarının yarattığı istihdam, Malatya'nın köylerinden merkeze göçün başlamasında çekici bir güç olmuştur. 1950 sonrasında kayıısıcılığın gelişmesiyle de bu çekicilik artmıştır. Ayrıca, İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle tüm Türkiye'de olduğu gibi Malatya'da savaş endişeleri geride kalması ve görece refah bir döneme girilmesi ile kentlerin çekiciliğini arttırmıştır.

Bir taraftan Malatya merkez kırsal nüfus için yukarıda belirtilen nedenlerle çekici hale gelirken öte taraftan da İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki yıllarda Türkiye'ye ve doğal olarak Malatya'daki tarım alanlarına traktörün girmesiyle makine insan emeğinin yerini almış ve kırsal nüfusun kentlere göçünde itici bir güç oluşturmuştur. Bu itici güç tüm ülkede olduğu gibi Malatya'da da kırsaldan göçü hızlandırmıştır. Bu göç sonucunda, 1927-2000 yılları arasında Malatya'daki en yüksek yıllık nüfus artış hızı binde 27.9 ile 1955-1960 yılları arasında gerçekleşmiştir (Yurt Ansiklopedisi, 1982, 5406).

1960 ile 1970'li yıllara gelindiğinde ise, Malatya “çevresinde yapılan bir dizi sulama ve elektrik üretim amaçlı baraj sonucunda bünyesine çevre illerin kırsalından yoğun bir göç almıştır.

1960 sonrası, “Malatya merkeze, Adıyaman'ının Gölbaşı; Elazığ'ın Ağın, Baskil, Keban; Erzincan'ın Kemaliye; Kahramanmaraş'ın Afşin ve Elbistan ilçelerinden gelenler olmuştur” (Belediyeçilik..., 1990, 61; Şentürk, Gülseren, Karakuş, 2005, 2). Öncelikle kent kenarlarında yoğunlaşan bu göç, gelenlerin sosyal yapısını ve kültürünü de Malatya'ya taşımıştır. Bu yönüyle “Malatya, doğudan ve kuzeyden Elazığ-Erzincan kültürünü, güneyden Gaziantep-Kahramanmaraş kültürünü, batıda da Kayseri ve Sivas kültürünü bünyesine almış...”tır (Malatya İli... , 1998, 16).

1968 yılında Malatya'nın kalkınmada öncelikli iller arasına alınması kentin “çekim güc”ünü arttırmıştır (Belediyeçilik..., 1990, 78). Günümüzde de, yapımı devam eden Kapıkaya, Boztepe ve Yoncalı Barajları ile Proje aşamasında olan Aliğa, Çatalbahçe, Kaynarca, Yazıköy ve Karakaya Barajları'nın da tamamlanmasıyla Malatya'nın köylerinden merkeze yeni göçler olacağı açıktır (Şentürk, Gülseren, Karakuş, 2005, 16).

Plansız kentleşme neticesinde, Türkiye'de birçok köy, kasaba ve küçük kentlerden kopan nüfus İstanbul, İzmir, Ankara gibi büyük şehirlere akmaktadır. Büyük şehirlere yönelik gerçekleşen bu toplumsal devingenlik, “yalnızca Doğu'nun köylerinden Batı'nın büyük kentlerine doğru değil, aynı zamanda, Doğu'nun kent ve kasabalarından Batı'nın büyük kentlerine yönelmektedir” (Keleş, 1982, 26-27). Bu büyük kentler, hem az gelişmiş yörelerdeki kentlerin büyümesine engel olmakta

hem de buldukları bölgeler üzerinde geliştirici rol oynayamamaktadır (Keleş, 2004, 65).

Türkiye'deki bu gelişmenin doğal bir sonucu olarak, 1960'lı yıllarda Malatya'ya kırsal alanlardan gelen nüfus artmasına karşın, "... fabrikası ve çalışma alanları sınırlı tarıma dayalı bir yaşam sürdüren Malatya, bu nedenle batıya göç vermiştir. Malatya'nın yerleşik ve nüfuzlu aileleri çoğunlukla batıya göç etmiş ve burada büyük bir potansiyel oluşturmuştur" (Malatya İli..., 1998, 16).

1950'lerde başlayan, 1960'larda yerel basın tarafından da desteklenen Malatya'da üniversite kurulmasına yönelik çabalar 1970'lerde meyvesini vermiştir. 25 Mart 1975 tarihinde, 1872 sayılı kuruluş kanunu ile "İnönü Üniversite"si resmen kurulmuş olup, üniversite 1976-1977 yıllarında eğitime başlamıştır. Arazi tahsisi ve yerleşke inşaatı ancak 1982'de tamamlanabilmiştir (Gögebakan, 2004, 80; Yakar, Fırat, Bozdağ, Baydoğan, 2004, 108). Bu gecikmeye rağmen, İnönü Üniversite'si bir taraftan Malatya'nın kültürel dokusuna katkıda bulunurken öte taraftan da ticaretine canlılık getirmiş ve önemli bir nüfusu kendine çekmiştir. Bu nüfus hem farklı illerden eğitim için gelen öğrencileri hem de kırsaldan ve çevre illerden öğrencilere hizmet üretmek için gelenleri kapsamaktadır.

Üniversite'nin faaliyete geçmesini takiben 1982 yılında İkinci Ordu Komutanlığı'nın Malatya'ya gelmesi, bir taraftan özellikle 1950'den sonra içine kapanan Malatyalıların toplumsal yaşamına canlılık getirmiş öte taraftan çok sayıda iyi eğitilmiş devlet görevlilerinin Malatya'ya gelişini sağlamış, yani hizmet kesiminin gelişimini desteklemiştir.

1980 öncesinde, ülkenin tamamında olduğu gibi, Malatya'da da var olan kentlerdeki asayiş sorunu kentlerin çekiciliğini azaltmış ve kırlardan kentlere göç yavaşlamıştır. Bu durumun sonucu olarak, 1970-1975 yılları arasında Malatya'da da kentsel nüfus artışı yavaşlamıştır.

1980 sonrasında ise, kentlerdeki asayişin görece sağlanması, ulaşım ve iletişim olanaklarının gelişmesi ile tarımdan kopan nüfus Malatya'da da kente yönelmiş ve kentsel nüfus artışı % 15.9'dan % 35.7'ye çıkmıştır.

1990-1997 yılları arasında nüfusun en fazla artan illerin başında Malatya'da yerini almıştır. Bu nüfus artışının en önemli nedenleri ise Doğu ve Güneydoğu

Anadolu’da kırsal nüfusun yaşadığı ekonomik sıkıntılar ve siyasi gelişmelerdir (Keleş, 2004, 64).

Günümüzde, Malatya’da, görece bir nüfus artışı gerçekleşmesine karşın, Cumhuriyetin ilk yıllarıyla karşılaştırınca nüfus yoğunluğu bakımından gerileme olduğu görülmektedir. 1927 yılında Merkez ile Akçadağ, Pütürge, Hekimhan, Arapkir, Adıyaman, Kahta ve Kemaliye ilçelerinden oluşan ve genel nüfusu 305.785, merkez nüfusu ise yaklaşık 21 bin olan Malatya yeni kurulan Cumhuriyetin 63 ilinden biriydi. Malatya o günkü nüfus yoğunluğu bakımından 63 il arasında 10. sırada yer almış olmasına karşın 2000 yılında nüfus yoğunluğu bakımından 81 il arasından, 24. sırada yer alabilmiştir (Yakar, Fırat, Bozdağ, Baydoğan, 2004, 83).

Çizelge 2: Malatya ili kent-köy nüfusu

Yıllar	Kent		Köy		Toplam Nüfus
	Sayı	Yüzde (%)	Sayı	Yüzde (%)	
1927	46.470	15.20	259.315	84.80	305.785
1935	71.082	17.33	339.080	82.67	410.162
1940	78.473	18.74	340.050	81.26	418.473
1945	83.130	19.39	345.530	80.61	428.660
1950	96.054	19.86	387.514	80.14	483.568
1955	90.882	26.51	251.953	73.49	342.835
1960	120.478	30.56	273.694	69.44	394.172
1965	147.040	32.49	305.584	67.51	452.624
1970	256.777	35.16	331.332	64.84	510.979
1975	294.992	37.46	359.308	62.54	574.558
1980	298.136	39.80	365.436	60.20	606.996
1985	327.618	46.20	358.186	53.80	665.809
1990	347.914	54.01	332.867	45.99	702.055
2000	419.161	58.54	353.945	41.46	853.658

Kaynak: (Yakar, Fırat, Bozdağ, Baydoğan, 2004, 84)

Malatya il geneline bakıldığında 1927 yılında toplam nüfusun % 84.8 kırsal yaşarken, yalnızca % 15.2’si kentte yaşamaktaydı. 2000 yılına gelindiğinde ise, toplam nüfus içinde kırsal nüfusun oranı % 41.46’ya gerilerken kentsel nüfusun oranı % 58.54’e çıkmıştır. Türkiye’de, kentli nüfus, 1985 yılında kırsal nüfus oransal olarak geçmesine karşın, Malatya’da kentli nüfus beş yıllık gecikme ile 1990 yılında kırsal nüfusu geçebilmiştir (Yakar, Fırat, Bozdağ, Baydoğan, 2004, 84). Ancak,

kentte bu denli yüksek nüfus artışının nedeni kentteki “doğal” nüfus artışı değil, köylerdeki nüfus patlamasının bir sonucu olarak fazla nüfusun kente akınından kaynaklanmaktadır (Kongar, 2005, 550).

Malatya 49.192 kişi göç alırken, 66.105 kişiyi de başka kentlere göç vermiş ve net göç hızı ise % 21.5 oranında gerçekleşmiştir (DİE, 2000)b. Peki, Malatya bu kadar çok göç verip daha az göç alırken nasıl oluyor da Malatya Merkezde bu kadar çok kırsaldan gelen nüfus bulunuyor? Bu durumun temel nedeni, Malatya göçü yalnızca il merkezine alırken, göçü merkezden daha çok kırsaldan başka kentlere vermektedir.

2.3. Kentlileşme

Köylerdeki doğal nüfus artışı, kentlerdeki doğal nüfus artışından yüksek olmaktadır. Köylerdeki bu fazla nüfus, köylerde tutunamayıp kentlere akmaktadır (Kongar, 2003, 550).

Kırdan kente göç edenlerin kentlileşme süreci ile ilgili iki temel bakış bulunmaktadır. Bu görüşlerden birincisinde, kentlileşme, kırdan gelenlerin “kendi halk kültürünü bir kenara bıraktığı, kent alışkanlık ve değerlerini kazandığı bir süreç” olarak kabul edilmekte iken ikinci görüşe göre, kentlileşme, “kent in kırsallaşması ya da ‘köylüleşmesi’ süreci” olarak kabul edilmektedir (Karpat, 2002, 62).

Bu çalışmada, kentlileşme süreci ile ilgili olarak ilk görüşü temel alınmaktadır. Bu çerçevede, Keleş (1998, 80)’e göre kentlileşme: “Çoğu kez kentleşmeyle karıştırılmakla birlikte ondan ayrı olan ve kentleşme akımı sonucunda, toplumsal değişimin insanların davranışlarında ve ilişkilerinde, değer yargılarında, tinsel ve özdeksel yaşam biçimlerinde değişiklikler yaratma sürecidir”.

Kartal (1983, 23)’a göre kentlileşme: “ ‘Kırda çözülme’ ve ‘kentte yoğunlaşma’ nedeniyle kırdan kente göçen nüfusun ekonomik ve sosyal bakımlardan kırdan özelliklerinden arınarak kentin özelliklerini kazanması sürecidir”.

Kısacası, “Kent in göçmen üzerinde çok büyük bir değiştirme etkisi vardır, özellikle mesleki alışkanlıklarda, toplumsal ve siyasal eylem örgütlerinde, aile büyüklüğü ve ilişkilerinde, arzu düzeylerinde ve iletişim ile ilgili değerlerde. Bu değişim büyük boyutlarda meydana gelmektedir, çünkü kentin kendisi sanayileşme, teknoloji, siyasal eylem tarafından dönüştürülmektedir. Bu durum kent açısından

‘modernleşme’ ve ‘kırsal göçmen açısından da ‘kentleşme’ olarak tanımlanabilir” (Karpaz, 2003, 67).

Kentleşmeyle ilgili tanımlardan da anlaşılacağı gibi, kırdan kente göç eden insanlar zaman içinde hem ekonomik hem de sosyal açıdan kentleşmektedir. “Başka bir anlatımla ‘kentleşmenin’ iki yanı vardır: a) Ekonomik bakımdan kentleşme, b) Sosyal bakımdan kentleşme” (Kartal,1983, 21). Kartal (1983, 50)’ın Şenyapılı’dan aktardığına göre, “ ‘ekonomik bakımdan kentleşme’, kişinin geçimini tamamen kentte veya kente özgü işlerle sağlıyor duruma gelmesiyle gerçekleşirken, ‘sosyal bakımdan kentleşme’, kır kökenli insanın türlü konularda kentlere özgü tavır ve davranış biçimlerini, sosyal ve tinsel değer yargılarını benimsemesi ile gerçekleşmektedir”.

Değerlerin aktarımı çerçevesinde, Kartal (1978, 35-36), kentleşme sürecini üç aşamalı bir biçimde ele almaktadır. Bu aşamaların ilkinde yurttaş, ekonomik değerleri ile sosyal ve tinsel değerleri yalnızca kente ait ve bir öğeli olan “kır insanı”dır. İkinci aşamada yurttaş, ekonomik değerleri ile sosyal ve tinsel değerleri hem kente hem de kıra ait ve iki öğeli olan “kentleşen insan”dır. Yurttaş kentleşme sürecinde kırsal özelliklerden ayrılırken kentsel özellikler kazanır. Bu duruma koşut olarak da geçiş insanının ekonomik değerleri ile sosyal ve tinsel değerleri iki öğelikten kurtulup bir öğeliğe ulaşır. Üçüncü aşamada ise, yurttaş, ekonomik değerleri ile sosyal ve tinsel değerler yalnızca kente ait ve bir öğeli olan “Kent insanı”ı olmuştur.

Ancak göz ardı edemeyeceğimiz gibi, günümüzde, “Kır insanı”nın “Kentli insan”a dönüşmesi sürecinde önemli bir olgu olarak, yoğun ve hızlı bir biçimde kentlere akan kırsal nüfusun “kentlerde birikimi sorun”u karşımıza çıkmaktadır. Yani, kentleşme sürecinde kırdan gelen nüfus kendi kültürünü kente taşıyor, ama o kadar fazla sayıda ve o kadar çabuk bir biçimde kırdan kente akış oluyor ki, kent köylüyü dönüştürmede çok yavaş kalıyor. Bu durumun sonucu olarak, toplumun tamamı için geçerli olmasa da, müzikten, spora, konuşma tarzından giyim tarzına kadar pek çok alanda ne köylü kalabilmiş ne de kentli olabilmiş insanların yarattığı arabesk bir kültür doğuruyor ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarıyla bu olumsuz durum ailelere aktarılıyor.

3.GECEKONDU

Türkiye’de gece kondular ilk olarak 1940’ların başında İstanbul ve Ankara gibi büyük kentlerde kendini göstermeye başlamıştır. Gecekondu teriminin dilimize girmesi de yine bu döneme rastlar. “Gecekondulaşma olayının ilk zamanlarında, bir konut bitmiş ise, izinsiz de yapılmış olsa, yıkılması için mahkemeden karar almak zorunluydu. Mahkemeden karar almak is oldukça uzun bir süre gerektiriyordu. Bu yüzden, kendisinin olmayan arsa üzerinde konut yapan kişiler, polis işe karışmadan bitirebilmek amacıyla, genellikle geceleri son derece hızlı bir biçimde çalışıyorlardı. Bir gecede bile çatısı kapatılan konutlar vardı. Sabah olduğu zaman, polis için, konutu hemen yıkmak olanaksızlaşıyordu. İşte bu süreç, ortaya çıkan yeni konut biçimine de adını verdi: Gecekondu” (Kongar, 2005, 562).

1940’lardan bugüne dilimizde kendine yer bulan gecekondu olgusunu açıklamaya yönelik pek çok tanımlama yapılmıştır. Bu tanımlamalardan resmi söylemi ifade edeni 1966 tarihli 775 sayılı Gecekondu Yasa’sında yapılan tanımlamadır. Yasaya göre gecekondu: “İmar ve yapı yasalarına aykırı olarak başkalarına ait arsa ve araziler üzerinde ve arsa sahibinin rızası olmaksızın yapılmış yapı” dır. Bu tanımlamalarda yalnızca “yasalara aykırılık” ve “arsa sahibinin rızasının olmayışı” üzerinde durulmuştur.

BM İnsan Yerleşimleri Programı'nın (UNHABITAT) raporuna göre, gecekondu, “güvenli barınma imkanı ve yeterli mekanı olmayan, içilebilir suya kolayca erişilemeyen, sıhhi şartlar ya da mesken güvencesinden yoksun meskenler” dir. Bu tanımlamada, “ kötü yaşam koşullarına sahip barınak” oluşu üzerinde durulmuştur (CNNTÜRK, 2006).

Keleş (1988, 53) ise, daha kapsamlı ve kabul gören bir tanımlama yapılmıştır. Bu tanımlamaya göre gecekondu: “Bayındırlık ve yapı kurallarına aykırı olarak, gerçek ya da tüzel, kurumsal ve özel kişilerin toprakları üzerine, toprak iyesinin istenci ve bilgisi dışında onaysız olarak yapılan, barınma gereksinimleri ve kent yönetimlerince karşılanamayan yoksul ya da dar gelirli ailelerin yaşadığı barınak türü” dür. Bu tanımlama da, “yasalara aykırılık”, “toprak sahibinin tüzel ya da gerçek kişi oluşu”, “toprak sahibinin rızasının olmayışı” ve “fakir insanların içinde barınmak amacıyla yaşaması” üzerinde durulmuştur.

3.1. Türkiye’de Gecekondulaşmanın Dünü ve Bugünü

Batılı kimi gözlemciler, İkinci Dünya savaşından günümüze artan gecekonduları, gelişmekte olan ülkelerdeki kentleşmeye paralel olarak köylerden kentlere akın eden nüfusun, kentlerdeki ucuz arsa ve konut azlığı nedeniyle barınma ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çözümleri olarak görülmüşlerdir. Keleş (2004, 547)’in aktardığı gibi, Geoffrey K. Payne bu durumu şöyle bir cümleyle özetlemiştir; “Gecekondu türü barınaklar, Birinci Dünya’nın konut sorunlarına Üçüncü Dünya ülkelerinin bulduğu çözümdür”. Bu çerçevede, Türkiye’nin de karşı karşıya kaldığı gecekondu olgusu, özellikle de başlangıçta olumlu bir gelişme olarak algılanıyordu.

Yukarıda belirttiğimiz bu olumlu yaklaşıma rağmen, Türkiye’de gecekondulaşma Kongar’ın (2003, 566) Sencer ve Muzaffer’den aktardığı gibi, “1950’li yıllardan beri izlenen liberal ekonomik uygulamaların sonucunda artan toplumsal ve fiziksel devinim nedeniyle” gecekondu bir çözüm olmaktan çok, yapıldıkları yerlerin imar ve iskân planlarının olmamaları nedeniyle altyapı gibi kamusal hizmetlerden ve kentsel hizmetlerden yoksunluğu, yapı kalitesinin düşüklüğü, yenileme çalışmaları yüzünden pahalıya mal oluşu ve sağlık şartlarının olumsuzluğu gibi pek çok nedenle bir sorun olmuştur. Yani, gecekondu, birer “kaynak israf makinesi” olmuştur. (Kartal, 1983, 256)

“Gecekondu çok çabuk yapılan konutlardır ve bunlar başlangıçta çoğu konut hizmetlerinden yoksundur. Genellikle kullanılmış gereçlerle yapılır. Büyük kent verimsiz gecekonduyla sarılmış durumdadır. Her ne kadar, gerek gecekondu konutun kendisi, gerekse mahalle, önceleri son derece düşük düzeydeyse de, sonradan onarım işi başlar ve hem konut hem de mahalle daha yaşanılabilir duruma getirilir” (Kongar, 2003, 5). Başka bir ifadeyle, gecekondu yasalara aykırı olarak plansız bir yerleşim sonucunda oluştuğu için, başlangıçta eğitim, sağlık, güvenlik ve belediye hizmetleri gibi kurumsal hizmetlerden yararlanamamakta, ancak zaman içinde yine plansız bir biçimde bu kurumsal hizmetler götürülmeye çalışılmakta, sonuçta da geçici çözümden öteye gidilmemektedir.

Günümüzde, Türkiye’de, bir olgu olarak karşımıza çıkan gecekondu ve gecekondu nüfus ikinci dünya savaşı yıllarından bugüne artarak gelmiştir. 1948 yılında büyük kentlerde 25-30 bin olan gecekondu sayısı 1960’de 240 bin’e, 1983’te

1.5 milyon'a, 1995'te 2 milyon'a ve 2002 yılında 2 milyon 200 bin'e ulaşmıştır (Keleş, 2004, 560).

Türkiye'de gecekondu sayısındaki artışa koşut olarak gecekondu nüfus da artış kaydetmiştir. 1955 yılında gecekondu nüfus sayısı 250 bin iken, bu nüfusun kentsel nüfus içindeki payı % 4.7'dir. 2002 yılında, durum daha da kötüye gitmiştir, gecekondu nüfus 11 milyona ulaşmış ve nüfusun kentsel nüfus içindeki payı da % 27'ye çıkmıştır. "Türkiye'de bu oran, genel olarak % 35" tir (Keleş, 2004, 561, 545-546).

Gecekondu koşulları, gecekonduyun ortaya çıkıp gelişmesine koşut olarak gecekondu yapımını engellemeye yönelik hukuki düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. Bu çerçevede, Kongar (2005, 566)'ın Kaya'dan aktardığına gibi, "Türkiye'de, gecekondu olgusu ilk kez, resmen 1948'de dikkati çekmiştir. Bu yıl gecekondu yapımını yasaklayan bir yasa çıkarılmıştır". Bu yasa yalnızca Ankara'daki gecekondulaşmaya karşı çıkarılmış bir yasadır (Keleş, 2004, 573).

5228 sayılı yasa çıkarılmış ve bu yasa ile devletin konut yapımına kredi vererek destek vermesi sağlanmıştır (Keleş, 2004, 573).

5431 sayılı yasa ile "gecekondulaşmanın hızlanması üzerine iyelik haklarının çiğnendiği gerekçesiyle, gecekondu yapımının önlenmesi, yapılanlarında yıkılması" öngörülmüştür (Keleş, 2004, 573).

1953 yılında çıkarılan 6188 sayılı yasa ile 1953 yılı öncesi yapılan tüm gecekondu meşrulaştırılmış ve tekrar gecekondu yapılmaması için de "belediyelerin elinde bulunan ya da türlü yollarla belediyelerin eline geçecek olan arsaları, konut yapmak için gereksinime duyan ailelere 'temlik' ya da tahsis ederek, konut bunalımını gidermeye" çalışılmıştır (Keleş, 2004, 574).

Gecekondulaşma sorununa yönelik olarak, 1959 yılı öncesinde çıkarılan yasalarda, 1959 yılında çıkarılan 7367 sayılı yasada, 1960 yılında çıkarılan 189 sayılı yasada, 1966 yılında çıkarılan 775 sayılı Gecekondu Yasasında ve 1983 ile 1984 yıllarında çıkarılan iki yasada da "iyileştirme", "ortadan kaldırma" ve "önleme" erekları üzerinde durulmuşsa da, sadece yasal düzenlemelerle sorunun çözümünün mümkün olmadığı ortaya çıkmıştır. Bir taraftan "köylerin iticiliğinin", "kentlerin çekiciliğinin" altında yatan ekonomik ve sosyal etmenler göz ardı edilirken, öte taraftan da siyasilerin gecekondulaşmaya göz yumma hatta alttan alta oy uğruna

destekleyen tavırlar sergilemesi bu sorunu yasalarla çözümez hale getirmiştir. Öyle ki, siyasiler tarafından hazırlanan birçok yasa ile kendinden önceki yıllarda yapılan gecekondular yasallaştırılmış yani, meşrulaştırılmıştır.

Ancak, unutulmamalıdır ki, siyasetçi gecekondulu arasındaki ilişkide yalnızca “oy kaygısı” değil, gecekondular bölgelerinde ki “getirim paylaşım” mücadelesinin önemli bir yanı vardır. “Kentsel arsa getirimi o denli yüksektir ki, bu yağma, bir yandan yerel düzeyde seçmen yerel politikacı ilişkisini, öte yandan, siyasal parti içinde delege genel başkan ilişkisini ve son olarak da ulusal iktidar seçmen ilişkisini biçimlendiren temel öğelerden bir haline gelmiştir” (Kongar, 2005, 569).

“Özellikle 1945-1960 yılları arasında, parlamentoda ve yerel yönetimlerin türlü organlarında görev almış politikacılar, gecekondular olgusu karşısında, özendirici koruyucu bir tutum içine girmişlerdir. Bu tutum, politikacıların, Hazineye, belediyelere ve öteki kamu kuruluşlarına ait arsalar üzerinde yapılmış olan gecekondularını birer oludu bitti sayarak onlara tapu dağıtımlarında kendini göstermiştir” (Keleş, 2004, 570).

Keleş (2004, 570)’in “kent hukuku dışı bölgeler” olarak ifade ettiği gecekondular bölgeleri üç aşamada gelişme göstermiştir.

Birinci aşama, 1960 öncesi dönemi kapsar. Bu aşamada, yoksul aileler, barınma ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kendi güç ve olanaklarıyla gecekondular yaparlar. Gecekonduların kiralanmasına da pek rastlanmaz.

İkinci aşama, 1960-1970 arasındadır. Bu aşamada kırdan kentin gecekondular bölgelerine gelenler hem barınma ihtiyaçlarını karşılamak hem de kiraya verilmek amacıyla kendi güç ve olanaklarıyla gecekondular yapılmaktadır.

Üçüncü aşama, 1970 sonrası dönemini kapsar. Bu aşamada, gecekondular ticarileşmiş ve “gecekondular firmaları” ortaya çıkmıştır. Gecekondular için sağlanacak arsaları bulan, gecekonduları yapan ve onu satan kırdan gelen yoksul kesim değil, bölgede gücü elinde bulunduranlardır.

Türkiye’de 11 milyon nüfusun yaşadığı gecekonduların durumuna bakacak olursak, kentlerdeki ailelerin % 44’ü 1-2 odalı konutlarda yaşarken, gecekondularda ise bu oran % 72’ye çıkmaktadır. Ayrıca, gecekondularda oda başına düşen kişi sayısı 2.6 kişidir. Gecekonduların üçte ikisinde akarsu ve % 40’ında da elektrik bulunmamaktadır. Ayrıca, gecekonduların yalnızca % 30’u sağlam iken, % 40’ı

onarılabilir ve % 30'u da çürük durumdadır (Keleş, 2003, 563). Bu verilerden de anlaşılacağı üzere gecekonduların barınma ve yaşamını idare ettirme yönünde elverişli olmadığı ortadadır. Bu durumda, bir de gecekonduların yapımında kullanılan malzemelerin kalitesizliği eklenirse hiçte iç açıcı tablo ortaya çıkmamaktadır.

Sanayileşmiş ülkelerde, kırsaldan gelen nüfus, kentlerde sanayi kesiminde de kendine iş bulup sanayi kesiminin güçlenmesine katkıda bulunurken, az gelişmiş ülkelerde ve tabii ki Türkiye'de tarımdan gelen faal nüfus doğrudan hizmet kesimine yönelmektedir. Bu genel durum gecekondu bölgeleri içinde aynen geçerlidir. Erder (1996, 205-210)'in yapmış olduğu çalışmanın bulgularına göre de, kırsaldan kente gelen çalışan nüfus hizmet kesimine yönelmektedir.

Ülkemizde, “ Gecekondulu nüfus, kentlerimizde modern sanayi işçilerinin oluşturduğu görüşünü paylaşmaya olanak yoktur... Sanayide kapitalistleşme süreci, ülkemizde özellikle 1960'lar ortasından sonra, yani gecekondulaşmanın başlamasından yirmi yıl kadar sonra hızlanmaya başlamıştır. Bu durumda, gecekondu bölgelerinde toplanan kitleler içinde ‘işçi’ olarak bilinenlerin, modern sanayide değil, fakat geleneksel zanaatlarda ve küçük sanat dallarında çalıştıklarını kabul etmek doğaldır” (Keleş, 2004, 565).

Sonuç olarak, “... tarımdaki gizli işsizlik kentlere, gecekondu alanlarına taşınmaktadır. Bunun bir başka anlamı da, kırsal yoksulluğun kentsel yoksulluğa dönüşmesidir.” (Keleş, 2004, 566).

3.2. Malatya’da Gecekondulaşmanın Dünü ve Bugünü

“Malatya’da Tapu Kadastro olması medeniyle ilimiz 1926 yılında ilk defa kadastro gören şehir olmuştur” (Şentürk, Gülseren, Karakuş, 2005, 42).

Malatya'nın ilk imar planı 1946'da H. Prost tarafından 40.000 nüfusa göre “bahçe kent” planı yapılmıştır (Belediyecilik..., 1990, 89). Ancak bu plan Malatya'nın merkezine yoğun göçü öngörememiş ve başarısız olmuştur. Bunun üzerine 1954, 1982 ve 1987 yıllarında da Malatya genelini kapsayan imar planları hazırlanmıştır. Bu imar planları da kentin ihtiyacını karşılayamamış ve günümüze kadar pek çok kez yenilemeye gidilmiştir. Malatya merkezin planlamasına yönelik hala ciddi bir düzenleme bulunmamaktadır.

Malatya merkezde, 1940'da 45 mahalle, 1980'de 64 mahalle ve 1990'da ise 76 mahalle bulunmaktadır. Görüldüğü gibi nüfus artışına bağlı olarak mahalle sayısı da artmıştır (Göğebakan, 2004,15; Belediyecilik... , 1990, 60).

Malatya merkezin, düzenli ve öngörülü planlarının yapılmaması ve kırsaldan merkeze yoğun göçün olmasının sonucunda 1950'li yılların ikinci yarısından başlayarak Malatya'da gecekondulaşma başlamış ve Kernek, Kaynarca, Boztepe, Kıltepe, Samanarkı gibi gecekondu alanları oluşmuştur (Belediyecilik..., 1990, 78).

Malatya'da, 1966 yılında, toplam 4.074 gecekondu bulunmaktadır (Karpaz, 2003, 111). Günümüzde ise, Malatya'da, 10 ayrı gecekondu alanı bulunmakta ve sadece Kernek'te 1500'in üzerinde hane yaşamaktadır.

Gelişmiş ülkelerde, toprağa verilen değer bir sonucu olarak kent plancılığı çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Örneğin, İngiltere'de toprağın kullanımı ulusal bir sorun olarak görülmüş ve bu konuyla ilgili krallık buyruğu (fermanı) ile uzman kişilerden oluşan komisyonlar kurulmuştur. Bu komisyonlarda hazırlanan raporlar yayınlanmış ve kamuoyunda tartışılmıştır. Bu komisyon raporlarından biride "Barlow Raporu" dur. Yavuz'un Barlow Raporu'ndan aktardığına göre, komisyonun temel görevlerinden biri de: "Büyük Britanya'nın sanayide çalışan nüfusunun bugünkü coğrafi dağılımını etkileyen nedenleri ve bu dağılımın gelecekte uğrayabileceği değişikliğin yönünü araştırmak; sanayinin ve sanayide çalışan nüfusun büyük kentlerde ve ülkenin belli yerlerinde toplanmasının sosyal, ekonomik ve stratejik sakıncalarını incelemek, durumun düzeltilmesi için, ulusal çıkarlar bakımından alınması gerekli önlemler varsa onları belirtmek" tir (Yavuz, 1980, 103-104).

Yani, gelişmiş bir ülke olan İngiltere'de sanayi alanlarının ve burada çalışanların coğrafi dağılımı 1940'ların sonunda ulusal çıkarlar yönünden ele alınıp incelenmiştir. Bizim gibi gelişmekte olan ülkelerde ise, 21. yüzyıla girdiğimiz bu yıllarda hala toprağın, kent planlamasının ve düzenli kentleşmenin hem yurttaşlara hem de ulusal düzeyde ülkemize sağlayacağı yararlar kavranmamaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarak da, Malatya gibi gelişmekte olan bir kentte, yetersiz ve gecikmeli planlama neticesinde de, altyapının şehrin ihtiyaçlarını karşılamasından ve toplumsal yaşam alanlarından, yani yaşanabilir bir kent ortamından söz etmek mümkün değildir.

ÜÇÜNCÜ KESİM

MALATYA KENTİN' DE BİRBİRLERİNE KOMŞU İKİ MAHALLENİN YAŞAYIŞ BİÇİMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

“Kentlere doğru büyük akımın ve göç eden nüfusun niteliklerinin, Türk toplumunun geleceğini belirleyen en önemli öğelerden biri olduğuna hiç kuşku yoktur” (Kongar, 2005, 521). Bu çerçevede, Malatya'nın köklü mahallelerinden olan Dernek İle kırsaldan gelenlerin oluşturduğu Kernek'in konut, gelir, hane büyüklüğü ile aidiyet, eğitim, meslek, din, siyaset ve kadına bakış ölçütleri temelinde karşılaştırılması bu kesimde gerçekleştirilmiştir.

4. DERNEK VE KERNEK MAHALLELERİNE GENEL BAKIŞ

Bu bölümde, Dernek ve Kernek Mahalleleri'nin konumu, konut yapısı, gelir düzeyi, hane büyüklüğü ile bu mahallelerde bulunan devlet kurumları ve esnaf hakkında bilgi verilerek her iki mahallede genel olarak tanıtılacaktır.

4.1. Dernek'e Genel Bakış

Malatya'da, 1945 yılında bulunan 45 mahalleden biriside Dernek mahallesi olup günümüze kadar da mahalle sınırları değişse de varlığını devam ettirmiştir.. Dernek mahallesinin sınırı son olarak 2000 yılında bir kez daha belirlenmiştir. 1945 yılında bugün Dernek mahallesine sınır olan Kernek'te yer alan Yamaç ve Fırat Mahallesi henüz oluşmamıştır. Kernek'te Yamaç Mahalle'sinin tamamıyla ve Fırat Mahalle'sinin de bir bölümünün kurulduğu hazine arazisi tamamıyla ağaçsız bir tepeden oluşmakta ve tepenin eteğinde de Dernek Mahallesi yer almaktadır.

1950'lerde Derme Suyu, üstü açık kanallarla Kernek'e getirilir ve Kernek'te ki bahçelerin sulanmasında kullanılırdı. Bu dönemde, Dernek mahallesinde yalnızca Beş konaklar civarında ve şimdiki Kanalboyunca kerpiçten iki katlı bahçeli evler bulunmaktaydı. Derme suyunun Kernek'e döküldüğü alana, şimdi orası Kernek Parkı'nın bulunduğu yere, Malatyalılar pikniğe gelirlerdi. Şimdiki müze, kütüphane ve caminin bulunduğu alanda ise geniş bir alan bulunmaktaydı. Şimdiki I. Bolluk, II. Bolluk ve Erenler sokak olarak bilinen alan bahçelerden oluşmaktaydı. Bugünkü ipek caddesinden, Türkiyem İlköğretim Okuluna (eski tekel ambarına) kadar sağlı sollu bahçeler sıralıydı ve ince patika toprak bir yoldan ulaşım sağlanmaktaydı.

1954 yılında yapılan Malatya'nın tümünü kapsayan planda, Dernek mahallesine de yer verilmiştir. Bunun sonucunda 1950–1960 arası Kanalboyu Caddesine kerpiç iki katlı evler inşa edilmiş, ama bahçe yapısı yinede korunmuştur.

1970'lerde tüm Türkiye'de olduğu gibi Malatya'da da binalaşma hız kazanmış ve bu mahalle'de de önce Kanalboyu Caddesi boyunca kaloriferli 4-5 katlı binalar yükselmeye başlamıştır. Bu binalaşma, mahallenin tamamına yayılarak günümüze kadar devam etmiştir. Şimdilerde ise mahallede geriye kalan birkaç bahçeli bina yıkılıp yerine daha geniş ve lüks binalar yapılmaktadır.

Mahallede Gazi, Atatürk ve Türkiyem olmak üzere üç tane ilköğretim okulu ile Milli Eğitim Müdürlüğü, Orduevi, İl Halk Kütüphanesi ve Malatya Müzesi gibi pek çok resmi kurum binaları bulunmaktadır. Kanalboyu civarında çok sayıda lokanta ve kafeterya, ayrıca İpek caddesi boyunca da marketler ve küçük mağazalar yer almaktadır. Emlakçı, doktor ya da avukat gibi yazıhaneler hiç bulunmamaktadır. Briç Spor Kulübü belediyeye bağlı olarak faaliyetini sürdürmektedir olup özel 2 tane kreş bulunmaktadır. Mahallede bir de cami vardır.

Mahalle'de hiç hastane ya da sağlık ocağı olmamasına karşın, Devlet hastanesine, özel hastanelere ve çevre mahallelerin sağlık ocaklarına çok yakın bir konumdadır.

Derne suyunun Kernek'e aktığı alanda paralı işletme olan ve yazları açılan Kernek Parkı bulunmaktadır. Muhtar bu parkın 30 sene önce halka açık bir alan olduğunu, Malatyalıların her yıl "hidrellez" kutlamaları için buraya gelip kutlamalar yaptığını belirtiyor ve beton duvar ve demirlerle çevrili bu alanın yıkılıp, Kernek Parkı'nın yine halkla buluşması gerektiğini belirtiyor. Muhtar, ayrıca parkın 30 senedir aynı kişi tarafından işletilmesine vurgu yapmıştır. Muhtar, 5000 kişilik imza toplayıp belediyeye müracaat etmiş ve bu parkın halka açılmasını istemiştir. Ancak sonuç alamamıştır. Muhtar bu konuda kararlılığını ortaya koymuş ve idare mahkemesine gideceğini belirtmiştir.

Dernek Mahallesi, 1990'larda yaklaşık 1500 haneden oluşurken, günümüzde hane sayısı 2000 civarındadır (Belediyecilik...,1990, 70). Muhtar, mahallede yaşayanların yaklaşık 6000 kişi olduğunu ifade etmiştir. Muhtar kendisinin doğma büyüme Dernekli olduğunu ve mahallede birkaç yerli aile dışında genelde Darende, Pütürge ile Bolluk sokaklarda Elazığ Baskil'den gelenler bulunduğunu belirtmiştir.

Muhtar kendisini Malatyalı olmanın ötesinde Türkiyelilik üzerinde de duruyor ve ben “Türkiyeliyim” diyor.

Muhtarla yaptığımız görüşmede, üçüncü bolluk sokaktaki birkaç müstakil ev dışında mahallenin tamamının apartmanlardan oluştuğu, tabî ki birkaç yapının bulunmadığını belirtmiştir. Mahallede oturanların % 80 kadarının ev sahibi iken % 20 kadarının da kiracı olduğu üzerinde durulmuş ve mahalle sakinlerinin genelde memurlar, sanayiciler, kayısı tüccarları gibi üst düzey gelir grubuna ait insanlar olduğu belirtilmiştir. Muhtar mahalle sakinlerinin siyasal anlamada duyarlı olduğu ve geçen seçimlerde 2000 kişinin oy kullandığını ifade etmiştir. Memurların genelde yerli olduğunu, bu nedenle de kendi evlerinde oturduklarını ve fazla konut devinimi olmadığını belirtmiştir.

Muhtarla yaptığımız görüşmelerde mahallenin alt yapı ile ilgili bir sorunun olmadığı belirtilmiş; ancak çöp toplama saatlerinde sorun olduğunu belirtilmiştir. Muhtar “Biz eski ve düzenli bir mahalleyiz burada altyapı sorunu olmaz” diye özellikle belirtmiştir. Muhtar ayrıca, Mahallede çocuklar için hiçbir parkın olmamasını mahalle için önemli bir sorun olarak ifade etmiştir.

Muhtara mahalleyle ilgili olarak kendisine altyapı sorunlarında, birde “iş takibi” ve kız kaçırma olaylarında “arabuluculuk” için müracaat edildiğini belirtiyor. Muhtar, kendisine sözlü müracaat yapıldığını, kendisinin ise mahalleli adına belediyeye sözlü gerekirse yazılı müracaatta bulunduğunu belirtmiştir.

4.2. Kernek’e Genel Bakış

Kernek Mahalle’si 1955-1960 yılları arasında oluşmaya başlamıştır (Belediyecilik...,1990, 90). Yamaç Mahallesi muhtarı ile yaptığımız görüşmede Kernek’in yerlisi olarak belirtilen Hekimoğulları’nın buraları parsellediği ve halka sattığı belirtilmiştir. İlk yerleşmeler özellikle Kernek’te uzanan sulama kanalına paralel olarak ve kanalın altında Dernek Mahallesinin hemen üstünde olmuştur. Muhtarın kendisinde 1963’te şehre göç etmiş ve buradan parsel alıp evini yapmıştır. Muhtarın evi kanala sınır bir biçimde ama kanalın üstünde yer almaktadır.

Yamaç Mahallesi muhtarı, yaptığımız görüşmede özellikle 1985’ten sonra mahalleye gelip ev yapanların sayısının arttığını belirtmiştir. “1983-1984 yıllarında çıkarılan iki yasa, gecekonduların meşrulaştırılmasını ve sadece 1981 yılından sonra

yapılanların yıkımını kararlaş...” tırmıştır (Kongar, 2005, 567). Bu hukuki düzenlemeler ve dönemin siyasilerinin gecekondulaşmaya göz yumması gibi nedenlerle tüm ülkede olduğu gibi Malatya’da da gecekondulaşma hız kazanmaya başlamış ve Kernek’teki gecekondular sayısı hızla artmıştır.

Kernek’te gecekondular özel mülkiyet üstüne izinsiz olarak değil, hazine arazilerinin üzerine kaçak olarak yapılmıştır. Dernek mahallesinin güney sınırı boyunca ilk gelenler yerleşmeye başlamış ve sonraki gelenlerde kanalın üstüne çıkararak tepeye doğru kademe kademe yerleşmişlerdir. Bu nedenle, kanalın altındakiler 1955 ile 1960 yılları arasında gelenlerden kanalın hemen üstü 1960-1970 yılları gelenlerden, onların hemen st kısmı da 1980’lerde gelenlerden ve en st kısım olan 11. ve 12. sokakların yer aldığı alanlar da ise 1985 ile 1990 sonrasında gelenlerden oluşmaktadır.

Kernek’in st kısmında, kanala paralel olarak uzanan askeriyeyle ait alan bulunmaktadır. Bu alanın sınırı tel örgülerle boydan boya belirlenmiş durumdadır. Kernek’te artık hemen hemen hiç yer kalmamış ve askeriyeyle sınır hale gelmiştir. Ancak, askeri alanda gecekondulaşmaya silahlı kuvvetlerin izin vermeyeceği düşüncesiyle bu alana girilememiştir. Bu nedenle Beydağı’na doğru yeni gecekondular alanları oluşturulamamış, onun yerine daha önce açılmış gecekondular evlerinin etrafındaki bahçelerde konut yapılmaya başlanmıştır.

Mahalleye ilk altyapı çalışmaları 1970’lerin sonuna doğru getirilmiştir. Muhtar’ın ifade ettiğine gibi; 1989’a kadar mahallenin su ihtiyacı sokaklardaki çeşmelerden sağlanmıştır ve sabah alt sokaklar akşam ise st sokaklar eşmelerinden su ihtiyaçlarını karşılamışlardır. 1989 yılında ise, evlere içme suyu girmiştir. Mahalle’de telefonlar ise, 1980’lerin sonunda gecekondulardaki yerini almıştır.

Mahalle’nin en st kısmında amlıdağ Restoran bulunmaktadır. Restoran’ın sahibi Yazıhan’dan gelme kır kökenli bir yurttaşımız olup, Yamaç mahallesinde tapulu bir evde oturmaktadır. Mahalle’de iki cami bulunmaktadır. Bu camilerden ilki faaliyette olup ikincisi ise yeni tamamlanmış ve faaliyete geçmesi beklenmektedir. Bir tane sağlık ocağı vardır. Ama bu sağlık ocağı mahallenin hemen girişindedir ve st kısımdaki gecekondular ulaşmakta zorlanmakta olup pek çoğu da bu sağlık ocağından haberdar değildir. Mahalle’de hiç lise bulunmamakta ve öğrenciler diğer mahallelerdeki liselere gitmektedir. Yalnızca bir tane ilköğretim okulu bulunmakta

olup, sınıf yetersizliği nedeni ile anaokulu öğrencileri kışın soğuğunda ve yazın sıcağında sınıfa dönüştürülmüş bir otobüste eğitim almaktadırlar. Karakol bulunmamakta ve mahalleli kendini güvende hissetmemektedir. Büyük çoğunluğu kanal üzerinde yoğunlaşmış aşığı yukarı 6-7 küçük bakkal ile 2 ekmek fırını bulunmaktadır. Gençlere yönelik hiçbir faaliyet alanı bulunmamakla birlikte çocuklar için parkta yoktur. Kulüpler olmadığı gibi hemşeri niteliği taşıyan dernek bile bulunmamaktadır.

Kernek'te tek katlı bahçeli konutlar bulunmakta olup bunlarda % 30 ile % 40'ı sonradan tapu ya da tapu tahsisi almış ve % 70 ile % 60'ı ise tapusuzdur. Bu konutlarda oturanların yaklaşık % 90'ı ev sahibi iken yalnızca % 10'u kiracıdır. Kiracılar ucuz olduğu için bu konutlarda oturmaktadır. Konut devinimi sınırlıdır ve buradaki kiracıların büyük bir bölümünün daha önceki oturduğu konutta gecekondudur.

Bu alana ilk yerleşenler Akçadağ, Hekimhan, Arguvan, gibi Malatya'nın ilçelerinin köyünden gelen Malatyalı köylülerdir. Bu köylüleri takiben Adıyaman'dan ve Elazığ Palu'dan yani yakın çevre illerden gelenler olmuştur. Son dönemlerinde ise, 1990'larda artan terör olaylarından kaçarak gelen Bingöllüler yoğun olarak yaşamaktadır. Buraya gelmede akrabalık ve hemşerilik ilişkileri etkili olmuştur. Yamaç mahallesi muhtarı da, daha önceden buraya gelip gecekonduyu yapmış olan amcasının aracılığıyla mahalleye gelmiş ve yine amcasının yardımıyla evini yapmıştır.

Bu mahalledeki çalışan nüfusun büyük bir çoğunluğu inşaat işleri ile düzenli ama düşük ücretli olan işçiler oluşturmaktadır. İnşaat işçileri, yazın dört aylık dönemde mevsimlik olarak çalışmakta olup sosyal güvenceleri de bulunmamaktadır. Düzenli geliri olan işçiler ise Gap, İpaş, Kayısı Kola gibi özel işletmeler ile Belediye'ye bağlı Esenlik'te çalışmaktadır. Ayrıca, mahalle kadınlarının bir bölümü, hiçbir sosyal güvence olmadan, düşük ücretler karşılığında ve tamamen eş dost tanıdığı tarafından ayarlanmış ev temizliğinde çalışmaktadır. Çalışan nüfus içinde, çok az sayıda küçük esnaf ile devlet kesiminde çalışan alt düzey memurlar (hademe, röntgen teknikeri ...) da bulunmaktadır.

4.3. Dernek ve Kernek Mahalleleri'nin Hane Gelirinin, Konut Genişliğinin ve Hane Büyüklüğünün Karşılaştırılması

Dernek'te ise görüşme yapılan aileler arasında aylık gelirin 345 YTL olduğu hane bulunmamaktadır. 345-545 YTL gelir aralığında yer alan hanelerin büyük bir çoğunluğu ise emekli olmuş orta yaş üstü kişilerden oluşmaktadır. Dernek'te deneklerin % 22.8'i 745-845 YTL aylık gelirine sahip olan ve halen etkin olarak çalışma hayatını sürdüren üyelerin yer aldığı hanelerden oluşmaktadır. Dernek'te 1500 YTL ve üstü geliri olan hanelerin toplam oranı da % 22.8'dir

Çizelge 3: Gelir Dağılımı

Gelir (YTL)	Dernek %	Kernek %
Düzenli Gelir Yok		14,3
150-345		23,8
345-545	17,1	47,6
545-645	8,5	4,7
645-745	2,8	9,6
745-845	22,8	
845-945	5,7	
945-1045	5,7	
1045-1545	14,6	
1545-2045	20,0	
2045-2545	2,8	
Toplam	100,0	100,0

Kernek'te, aylık asgari ücret olan 350 YTL altında gelire bir ay boyunca geçimini sağlamaya çalışan ailelerin oranı % 38.1'dir. Bu gelir sınıfının % 14.3'lük kısmının düzenli aylık geliri bile yoktur. Kernek'te ailelerin neredeyse yarısı 345-545 YTL gelir aralığında yer almaktadır.

“Gecekonduların miktarını doğru olarak belirlemek mümkün olmayan gelirleri genelde vasıflı işçilerin gelirlerinden düşüktür. Bu bir bakıma doğal ve beklenen bir şeydir; çünkü gecekonduların pazardaki konumu marjinaldir ve pazardaki talebe göre kendilerini yoğun iş hareketliliğine (iş değiştirmeye)

uyarmaları gerekmektedir. Türkiye’de gecekonduların ücretleri sanayi işçilerinin aylık ortalama gelirinde % 30 daha düşüktür” (Karpaz, 2003, 76).

Çizelge 4: Konut Genişliğinin Karşılaştırılması

m ²	Konut Genişliği	
	Dernek	Kernek
	%	%
40-70		16,7
70-100	5,9	30,0
100-120	35,3	36,6
120-140	32,3	16,7
140-160	11,8	
160-180	2,9	
180-üstü	11,8	
Toplam	100,0	100,0

Dernek’te, çok katlı yapılaşma yaygındır. Konutlar hem geniş, genelde üç oda bir salonu olan ve konforlu yapılardır hem de konutların kaliteli yapı malzemeleri ile yapımı gerçekleştirilmiştir. Dernek’te konutların % 67.6’sı yüz ile yüz kırk metrekarelik evlerden oluşmaktadır. Ayrıca yetmiş metrekarenin altında ise ev bulunmamakta ve konutların % 11.8’ide yüz seksen metrekarenin üzerindedir.

Kernek, 1980’lerde çıkan yasalarla tapusunu almış olanların dışında tamamı gecekondulardan oluşmaktadır. Kernek’te hem konutlar dar ve çocuk sayısının çok olmasına karşın genelde iki oda bir salondan oluşmakta, hem de konutların altyapısı yetersiz, yaşam şartları ve yapı kalitesi düşüktür. Kernek’te, en geniş konut yüz yirmi metrekare iken kırk ile yetmiş metrekarelik konutlar da bulunmaktadır. Konutların % 66.6’sı yetmiş ile yüz yirmi metre kareden oluşmaktadır. Konutlarda hala yenileme ve genişletme süreci devam etmektedir. Konutlarda banyo, tuvalet ve mutfak olmasına karşın, konuta sonradan eklenmiş ama girişi dışarıda bulunan evler tuvaletler bulunmaktadır. Görüşme sırasında tahtalardan yapılan sonradan konuta eklenen mutfakların olduğu gözlenmiştir.

Çizelge 5: Konut Devinimi

	Sahibi		Kiracı	
	Sayı	%	Sayı	%
Dernek	32	94,2	2	5,8
Kernek	27	90	3	10

Her iki mahallede de, konut sahiplerinin oranı kiracılara göre yüksektir. Konut devinimi çok sınırlı düzeydedir.

Çizelge 6: Konut Türü

	Gecekondu		Tapulu Ev	
	Sayı	%	Sayı	%
Dernek	-	-	36	100
Kernek	28	93,3	2	6,7

Dernek'te hiç gecekondu bulunmamaktadır. Kernek'te ise, % 93.3 gibi yüksek bir oranda gecekondu bulunmaktadır. Ayrıca, Kernek'te bulunan tapulu konutlarda başlangıçta gecekondu olmalarına karşın 1970'lerde ve 1980'lerde çıkarılan gecekondu afları ile tapu almışlardır.

Çizelge 7: Hane Büyüklüğü

Hane Büyüklüğü	Dernek		Kernek	
	Aile	%	Aile	%
2	2	5,6	2	6,3
3	5	13,9		
4	14	38,9	9	28,1
5	7	19,4	5	15,6
6	6	16,7	9	28,1
7	2	5,6	1	3,1
8			1	3,1
9			1	3,1
10 ve üstü			4	12,5
Toplam	36	100	32	100

Malatya'nın, 1955 yılında hane büyüklüğü 6 kişi iken 2000 yılında 5.4'e düşmüştür (Yakar, Fırat, Bozdağ, Baydoğan, 2004, 84).

Dernek'te, büyük aile yapısından ziyade çekirdek aile yapısı yaygındır. Yaptığımız görüşmelerde eşleri vefat etmiş kadınların çocuklarının yanına yerleşmek yerine onlara belli aralıklarla gidip ziyaret amaçlı olarak kısa süreler kaldıkları gözlemlenmiştir Yani, geleneksel aile dokusunun zayıfladığı gözlemiştir.

Kernek'te ise, geleneksel aile dokusu görece daha güçlüdür. Yaptığımız görüşmelerde eşleri vefat etmiş kadınların çocuklarının yanına yerleştikleri ve evli erkek çocuğun aile ile birlikte oturduğu gözlemlenmiştir.

5. AİDİYET ÖLÇÜTÜ

Bu bölümde, hem Dernek hem de Kernek Mahalleleri'ndeki ikinci kuşağın kadın ve erkekleri ile üçüncü kuşağın, köken devinimi ile kentlilik, köylülük, Malatyalılık, Derneklilik, Kerneklilik kavramlarına yükledikleri anlamlar incelenmiştir.

5.1. Kuşaklararası Köken Devinimi

Kuşaklararası köken devinimi ayrıntılı bir biçimde ortaya koyabilmek amacıyla birinci, ikinci ve üçüncü kuşakların doğdukları ve temel eğitime kadar olan dönemde yaşamlarını geçirdikleri yer köy, ilçe ve il merkezi olarak sınıflandırılmıştır. Hanede görüşme yapılan kadınlar ve erkekler ikinci kuşak, bu görüşme yapılan kadın ve erkeğin annesi ve babası birinci kuşak, bu görüşme yapılan kadın ve erkeğin kız ve erkek çocukları da üçüncü kuşak olarak kabul edilmiştir.

Çizelge 8: Kuşaklararası Köken Devinimi

	Köy		İlçe		Merkez		Toplam	
	Dernek %	Kernek %	Dernek %	Kernek %	Dernek %	Kernek %	Dernek %	Kernek %
I. Kuşak	66,0	94,3	15,1	5,7	18,9	0,0	100,0	100,0
Kadın	60,6	90,3	21,2	9,7	18,2	0,0	100,0	100,0
Erkek	75,0	100,0	5,0	0,0	20,0	0,0	100,0	100,0
II. Kuşak	28,8	73,6	17,3	5,7	53,9	20,7	100,0	100,0
Kadın	30,3	68,7	18,2	6,3	51,5	25,0	100,0	100,0
Erkek	26,3	81,0	15,8	4,8	57,9	14,2	100,0	100,0
III. Kuşak	4,8	40,0	11,1	0,0	84,1	60,0	100,0	100,0

Dernek'te köy kökenlilerin oranı birinci kuşakta % 66 iken üçüncü kuşağa kadar düzenli olarak azalmış ve % 4,8'e kadar düşmüştür. Aynı durum ilçe kökenlilerinin oranında da gerçekleşmiş ve % 15,1'den % 11,1'e düşmüştür. Köy ve ilçeden kopan nüfus ise, il merkezlerine yönelmiş ve bunun sonucunda da birinci kuşakta %18,9 olan il merkezi nüfusu düzenli olarak artarak % 84,1'e ulaşmıştır.

Kernek'te köy kökenlilerinin oranı birinci kuşakta % 94,3 iken üçüncü kuşağa kadar düzenli ama görece daha yavaş olarak azalmış ve % 40'a kadar düşmüştür.

Köyden ve ilçeden kopan nüfus il merkezlerine yönelmiştir. İl merkezinde doğmuş olanların oranı ikinci kuşakta % 20.7'ye, üçüncü kuşakta ise % 60'a yükselmiştir.

Dernek ve Kernek'te birinci kuşaktan üçüncü kuşağa geçişte köy kökenli nüfus azalırken, il merkezinde doğan nüfus artış kaydetmiştir. Orta gelir sınıfından insanların yaşadığı, imar planları çerçevesinde oluşmuş ve Malatya'nın köklü mahallelerinden biri olan Dernek'te, birinci kuşakta il merkezi kökenlilerin oranı %18.9 iken; 1960 sonrası kırsaldan gelen nüfusun oluşturduğu ve planlı yapılaşmanın dışında gecekonduardan meydana gelen Kernek'te birinci kuşak il merkezi kökenli bir nüfus bulunmamaktadır.

Her iki mahallede de, kuşaklar arası devinimde köy kökenlilerin oranı azalırken kent kökenlilerin oranı artmaktadır. Ancak, şunu unutmamak gerekir, Kernek'te birinci kuşakta hiç kent kökenli yokken Dernek'te birinci kuşağın % 18.9'u kent kökenlidir. Bu oran üçüncü kuşakta Kernek'te % 60'a, Dernekte ise % 84.1'e yükselmiştir.

Kernek'te Malatya'nın ilçelerindeki kırsaldan gelenler olduğu kadar Adıyaman, Elazığ, Bingöl gibi çevre kentlerin kırsalından gelenlerde vardır. Ayrıca, önce gelenler kendinden sonra gelenleri "öteki" olarak gördüğü gibi Malatya'nın kırsalından gelenlerde diğer illerin kırsalından gelenleri "öteki" olarak görmektedir. Yani, bir taraftan Kernek'teki Hekimhanlı, Arapkirli, Arguvanlı, Eskimalatyalı Adıyamanlıyı, Bingöllüyü, Elazıglıyı Kernekli olarak kabul etmemekte ve onlarla sırlı ilişki kurmaktadır; öte taraftan da 1960'ta gelen kır kökenli Malatyalılar Adıyamanlıları, Elazıglıları, Bingöllüleri; 1970'lerde gelen Adıyamanlılar, 1990'da terör nedeniyle köylerinden kopup gelen Elazıglıları ya da Bingöllüleri Kernekli olarak kabul etmemekte ve onlarla sırlı ilişki kurmaktadır.

5.2. Kentlilik ve Köylülük Anlayışı

"Yönetsel statü" ölçütü temel alındığında Dernek'te ikinci kuşağın yaklaşık % 70'i kent kökenli iken yaklaşık % 82'si kendini kentli hissetmektedir. Üçüncü kuşakta ise % 95'i kent kökenli iken % 88.2'si kendini kentli hissetmektedir. Ne kentli ne de köylü hissedenlerin oranı ikinci kuşakta % 7.7'iken üçüncü kuşakta kente ya da köye aidiyette çelişki yaşanmamaktadır.

Çizelge 9: Kentli mi Köylü mü Hissediyorsunuz?

	II. Kuşak						III. Kuşak	
	Kadın		Erkek		Kadın+Erkek		Çocuk	
	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
	%	%	%	%	%	%	%	%
Kentli	81,8	61,3	84,2	70,0	82,6	64,7	88,2	80,0
Köylü	9,1	35,5	10,5	30,0	9,7	33,3	11,8	20,0
Ne Kentli Ne Köylü	9,1	3,2	5,3		7,7	2,0		
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kernek'te, ikinci kuşağın yaklaşık % 26'sı kentli kökenli iken yaklaşık % 64.7'si kendini kentli hissetmektedir. Üçüncü kuşakta ise, % 60'ı kentli iken % 80'i kendini kentli hissetmektedir. "Ne kentli ne köylü" hissedenlerin oranı, ikinci kuşakta %1.97'i iken üçüncü kuşakta kente ya da köye aidiyette çelişki yaşanmamaktadır.

Hem Dernek'te hem de Kernek'te köy kökenli nüfus kentte yaşamaya başladığı andan itibaren kendini kentli hissediyor. Böylece, köylü sınıftan kentli sınıfa geçiş kentte yaşayarak sağlanmaya başlanıyor. Yani, kitleleşme sürecinde de ilk adım atılmış oluyor. Ancak, Dernek'te kentli olmak bulunulan topluluk içinde sosyal statünün yükselmesini sağlamaktadır. Çünkü kentli kültürlü ve bilgili olarak köylü ise cahil olarak algılanmaktadır ⁽¹⁾.

İkinci kuşakta, kadınlar erkeklere oranla daha fazla kentliliklerini sorgulamakta ve yalnızca kentte yaşayarak kentli olunamayacağını düşünmektedirler. Bunun temel nedeni ise, Dernekte kadınların çoğunluğu ev hanımı olup sosyal yaşamdan ve üretimden soyutlanırken, erkeklerin çalışma hayatı içinde ve üretimde yerlerini etkin bir biçimde almalarıdır. Yani, kadınlar yalnızca mekân değişikliği yapmışlardır. Kernek'te ise, kendilerini kentin bir parçası yapma ve konutlarını da meşru kılma mücadelesi halen devam etmektedir. Bu nedenle, gecekonduların meşrulaştırılıp kente eklenme gayretine koşut olarak kendini kentli olarak kabul edip kentin toplumsal yapısına da eklenme çabası içine girilmektedir. Yani yapısal meşrulaşma tapu ile toplumsal meşrulaşma ise "kentli olma" ile somutlaşmıştır.

⁽¹⁾ Holton, günümüz de, kenti "ilerici" köyü ise "gerici" kabul eden yaklaşımlara "Kentler Kapitalizm ve Uygurluk" adlı kitabında eleştirel bir bakışla ele almış ve bu yaklaşıma karşı çıkmıştır.

Çizelge 10: Kentli Kim?

	II. Kuşak				III. Kuşak	
	Kadın		Erkek		Çocuk	
	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
	%	%	%	%	%	%
Şehirde Yaşayanlar	54,5	51,7	52,6	75,0	47,1	75,0
Şehirde Doğup Büyüyenler	24,2	17,2	21,1	5,0	17,6	5,0
Şehrin Yerlileri	3,0	10,3		10,0		
Kültürlü ve Eğitilmiş Olanlar	15,2	6,9	15,8	20,0	29,4	15,0
Şehrin Kurallarına Uyanlar	3,0		5,3		5,9	10,0
Şehirde Çalışanlar		3,4		10,0		
Zenginler	3,0	10,3				20,0
Diğerleri	6,1	6,9	15,8		11,8	10,0

Dernek'te yapılan görüşmede "kentli kim?" diye sorulduğunda kent kavramını algılayamadıkları ve "yönetmelikte" il olan şehrin merkezini kent olarak kabul ettikleri ancak, ilçeleri kent kabul etmedikleri gözlemlenmiştir. Hatta kenti Büyükşehir olarak kabul edenler "Malatya" yı kent olarak görmediklerini belirtmişlerdir.

Dernek'te, ikinci kuşak fiziksel olarak kentte var olmaya vurgu yapmaktadır. İkinci kuşak kadınların yaklaşık % 80'i, erkeklerin ise yaklaşık % 90'ı bu görüşü benimsemesine karşın; kadınların yalnızca % 18.2'si, erkeklerin ise yalnızca % 21.1 kültürü, eğitimi ve şehrin kurallarına uymayı kentli olmak için gerekli saymıştır.

Üçüncü kuşakta ise, kentte yaşayanlar kentli sayılanlar % 47.1 oranına gerilerken; kültürü, eğitimi ve şehrin kurallarına uymayı kentli olmak için gerekli görenlerin oranı % 35.3'e yükselmiştir.

Kernek'te hem ikinci hem de üçüncü kuşak şehirde yaşıyor olmayı ilk ve en önemli gereği olarak görmüştür. İkinci kuşakta kadınların % 51.7'si erkeklerin %75.1'i ile üçüncü kuşağın % 75'i bu görüşü benimsemektedir. Ancak, Kernek'te kentli olabilmek için maddi olanaklara sahip olmanın da gerekli olduğu düşünülmektedir. İkinci kuşakta kadınların % 10.3'ü ile üçüncü kuşağın % 20'si bu düşüncüyü benimsemektedir. Görüldüğü gibi görece yoksulluk döneminde üçüncü kuşak kentli olmada maddi olanaklara sahip olmayı gerekli görmektedir.

5.3. Malatyalılık, Derneklilik ve Kerneklilik Anlayışı

Çalışmada ikinci kuşağa nereli oldukları sorulduğunda öncelikle “Arapgirliyim”, “Hekimhanliyım”, “Arguvanliyım”, “Baskilliyim”, “Kahtalüyım”, “Paluluyum” gibi ifadelerle karşılaşmıştır. İkinci kuşak memleketlerini ilden ziyade ata-dede toprağı olarak gördükleri ilçe ve köyleriyle özdeşleştirmişlerdir. Üçüncü kuşak ise böyle bir ayırımdan soyutlanmış olup, doğrudan memleket olarak kabul ettikleri ilin adını vermişlerdir. Bunda üçüncü kuşağın il merkezinde doğup büyümüş olmasının önemli bir etkisi vardır.

Çizelge 11: Malatyalı Kim?

	II. Kuşak				III. Kuşak	
	Kadın		Erkek		Çocuk	
	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
	%	%	%	%	%	%
Ata-Dedesi Malatyalı Olan	63,6	65,6	68,4	75,0	41,2	35,0
Malatya’da Doğup Büyüyenler	36,4	31,3	10,5	10,0	58,8	75,0
Malatya için Çalışıp Hizmet Eden	6,1	9,4	10,5	10,0	5,9	15,0
Malatya’ya Yerleşen	3,0	3,1	5,3	10,0		5,0
Malatya’yı Benimseyen	12,1		10,5	5,0		

Dernek’te, ikinci kuşak ilk sırada ata-dedesi Malatyalı olanın Malatyalı olacağını belirtmesine karşın, üçüncü kuşakta ilk sırada Malatya’da doğup büyüyenlerin Malatyalı olacağını belirtmektedirler. Kentleşme süreci içinde kentlerde doğup büyüyen çocuklar kendilerini ata-dedelerinin ait olduğu kökene ve kültüre değil de, içinde doğup büyüdükleri kente ve kentin kültürüne ait olduklarını düşünmektedirler.

Malatya kırsalından gelenler olduğu kadar, Malatya’ya yakın illerden gelenlerinde yaşadığı ve yerleştiği Kernek’te, ikinci kuşak hala ata-dede köklerine bağlılar ve kendilerine nereli olduğu sorulduğunda “Adıyamanliyım”, “Bingöllüyüm” yanıtları alınmıştır. Ancak, % 60’ı kent doğumlu olan üçüncü kuşağın neredeyse tamamı Malatya’da doğmuş ve büyümüş olup, % 75’i Malatya’da doğup büyüyenlerin Malatyalı olacağını belirtmişlerdir. Yani, üçüncü kuşak kendini Malatyalı olarak görmektedirler.

Dernek'te, gerek ikinci gerekse üçüncü kuşakta çekinmeden memleketlerini belirtmekte ve ben “Diyarbakırlıyım”, “Elazığlıyım”, “Adıyamanlıyım” diyebilmektedir. Ancak, ikinci kuşakta Kernek'te meşrulaşma ve kente eklenme çabaları nedeniyle memleket belirtirken hemen “ama biz yıllardır burada yaşıyoruz” ya da “çocukluğumdan beri buradayım, burada evlendim, şimdide burada yaşıyorum” gibi ifadelerle genelde Malatya'ya özelde ise Kerneğe bağlılıklarına vurgu yapmaktadırlar. Yani, bir taraftan kökene bağlılık devam ettirilmeye çalışılırken diğer taraftan de meşrulaşma çabası içinde kendilerini Malatya kültürünün, konutlarını ise Malatya şehrinin bir parçası haline getirmeye çalışmaktadırlar.

Kernek'te, üçüncü kuşağı oluşturan çocukların % 15'i Malatyalı olabilmek için Malatya'da çalışıp Malatya'ya hizmet etmek gerektiğini düşünmektedir. Bu üçüncü kuşak yalnızca doğup büyüyerek değil, çalışıp üreterek de kendini Malatya şehrinin ve kültürünün bir parçası haline gelineceğini düşünmektedir. Malatya'ya sonradan yerleşerek ya da Malatyalılığı benimseyerek Malatyalı olunacağını düşünenler ise çok azdır.

Çizelge 12: Dernekli Kim?

	II. Kuşak				III. Kuşak	
	Kadın		Erkek		Çocuk	
	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
	%	%	%	%	%	%
Dernekte Yaşayan	63,6	43,3	76,5	38,9	68,8	70,0
Dernekte Doğup Büyüyenler	6,1	13,3	5,9	16,7	6,3	
Göç Edenler	6,1	10,0	5,9	11,1	6,3	
Zenginler	6,1	26,7	5,9	27,8	6,3	35,0
Derneği Benimseyenler	6,1				12,5	
Malatya'nın Yerlisi	12,1	3,3	5,9			
Eğitim Düzeyi Yüksek Olanlar	9,1	6,7	11,8	11,1	6,3	10,0
Diğerleri		23,3	5,9	16,7		20,0

Dernek'te ikinci ve üçüncü kuşağın yaklaşık % 70'i Dernek'te yaşayanları yaklaşık Dernekli saymaktadır. Kadınların % 12.1'i Dernekliyi “Malatya'nın Yerlisi” olarak belirttikten sonra “ben de Dernekliyim ve Malatya'nın yerlisiyim” demiştir.

Üçüncü kuşak ise, özellikle “Derneği Benimseyenler” in Dernekli olduğunu belirtmişlerdir.

Kernek'te, ikinci kuşağın yaklaşık % 40'ı oranında “Dernek'te yaşıyor” olanların ve yaklaşık % 26'sı da “zenginlerin” Dernekli olduğunu belirtmiştir. Maddi farklılığın dışında genel olarak “onlarda dokuz aylık bizde hepimizde insanız” diyerek, aralarında bir fark olmadığını belirtmişlerdir. Üçüncü kuşakta ise, bu oranlar daha da yükselmiş ve sırasıyla % 70'e ve % 35'e yükselmiştir.

Kernek'te üçüncü kuşak ikinci kuşağa oranla maddi yoksunluğun daha çok farkındadır. Kernek'te kırsaldan gelen ikinci kuşak şehirde gecekonduda da olsa “görelî refah” içinde iken, üçüncü kuşak olan ve kentte büyümüş olan çocuklar “görelî yoksulluk” içindedirler. Ayrıca, Kernek'tekiler kentteki toplumsal dokunun bir parçası olduklarına vurgu yapmaktadırlar.

Her iki mahallede de Dernekliler “Dernek'te yaşayanlar” olarak algılansa da, Kernek'te Derneklilerin “maddi durumlarındaki” görece yüksekliğe vurgu yapılmaktadır. Kernek'te kadın, erkek ve çocuklar arasında “onları tanımıyorum” ve “Dernek neresi bilmiyorum” diyenlerin oranı da ortalama % 20 gibi yüksek bir orandadır. Dernek mahallesinin Kernekle yan yana olduğunu düşünürse Kernek'teki nüfusun Malatya'daki toplumsal yapıdan kopukluğu ortaya çıkmaktadır.

Ayrıca, her iki mahallede de düşük oranlıda olsa Dernek'te de dışardan gelen göç edenlerin olduğunu belirtmişler ve “orada da göç edenler var”, “köylüsü de kentlisi de var”, “hepsi bir yerden gelme” gibi cümlelerle bu düşünceleri ortaya konulmuştur.

Çizelge 13: Kernekli Kim?

	II. Kuşak				III. Kuşak	
	Kadın		Erkek		Çocuk	
	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
	%	%	%	%	%	%
Kernek'te Yaşayan	57,6	43,3	66,7	55,6	80,0	65,0
Kernek'te Doğup Büyüyenler	9,1	20,0	16,7	5,6	13,3	15,0
Göç Edenler	30,3	20,0	16,7	38,9	6,7	10,0
Garibanlar	15,2	33,3	5,6	38,9	6,7	25,0
Gecekondu Oturanlar	12,1	10,0	5,6	11,1		5,0
Malatya'nın Yerlisi	3,0	3,3	5,6			
Eğitim Düzeyi Düşük Olanlar	3,0		5,6	5,6	6,7	5,0
Diğerleri	3,0	6,7		11,1		20,0

Dernek'te ikinci kuşağın ortalama % 60'ı Kernek'te yaşayanları Kernekli olarak kabul etmektedir. Ancak, ikinci kuşakta kadınların erkekle göre Kernek'te yaşayan insanları öteki olarak algıladığı görülmektedir. Kernek'te yaşayanları, Dernekli kadınların % 30.3 "Göç edenler", % 15.2'si "Garibanlar" ve % 12.1'ide "Gecekondu oturanlar" olarak tanımlamaktadır. Oysa Dernekli erkeklerde sırasıyla bu oranlar % 16.7, % 5.6 ve % 5.6'dır. Üçüncü kuşakta ise sırasıyla bu oranlar % 6.7, % 6.7 ve sıfırdır. Yani, üçüncü kuşak, Kernek'te yaşayanları "öteki" olarak algılamanın dışında % 80 oranında Kernek'te yaşayanlar olarak tanımlamaktadır.

Kernek'te ikinci kuşağın yaklaşık % 50'si kendi kendini "Kernek'te yaşayan", yaklaşık % 35'i "Gariban" ve yaklaşık %30'u "Kırsaldan göç edenler" olarak tanımlamaktadır. Yani, Kernek'teki ikinci kuşakta kendini öteki olarak tanımlamaktadır. Üçüncü kuşağın % 65'i "Kernek'te yaşayanlar", % 10'u "Göç edenler" ve % 25'i de "Garibanlar" olarak Kernek'te yaşayanları tanımlamaktadır. Yani, üçüncü kuşak ikinci kuşağa oranla kendini daha az öteki olarak görmektedir.

Kernek'te, dikkati çeken bir noktada Kernek'te yaşayanların kendilerini çok düşük oranlarda "gecekondu da oturanlar" olarak tanımlamasıdır. Bunun temel nedeni ise, gecekondu oturanların yıkılmasından korkan yurttaşların bu durumu unutturma ya da göz ardı ettirme kaygısında olmalarıdır.

5.4. Malatya'nın ve Oturulan Mahallenin Sorunlarına Duyarlılık

Dernek'te, Malatya ile ilgili olarak ikinci kuşaktaki kadınların % 24'ü "Düzensiz yapılaşma ve gecekondulaşma" yı, % 21'i "işsizliği" ve % 18.2'side "çevre temizliği"ni sorun olarak kabul ederken, erkeklerin % 47.4'ü "trafiği", % 36.8'i "işsizliği" ve % 21'i de "eğitimsizliği" sorun olarak kabul etmektedir. Yani, Hem kadınlar hem de erkekler Malatya'da işsizliği sorun olarak görmektedirler. Dernek'te, kadınlar daha çok binaların iç içe olmasından, çevrenin temiz olmamasından, evlerde doğal gazın olmamasından rahatsız olmalarına karşın, kamusal alanda daha fazla bulunan erkekler trafikten, eğitimsizlikten, kırsaldan gelen göç ve mezhep çatışmalarından rahatsız olmaktadır. Dernek'te, üçüncü kuşağın %29.4'ü eğitimsizlikten, yine % 29.4'ü işsizlikten ve % 23.5'ide düzensiz yapılaşma ve gecekondu rahatsız olmaktadır.

Çizelge 14: Malatya'nın Sorunları

	II. Kuşak				III. Kuşak	
	Kadın		Erkek		Çocuk	
	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
	%	%	%	%	%	%
İşsizlik	21,2	43,8	36,8	57,1	29,4	65,0
Yollar Dar	18,2	18,8	15,8	14,3	5,9	25,0
Altyapı	15,2	28,1	15,8		17,6	30,0
Düzensiz Yapılaşma ve Gecekondu	24,2		10,5	9,5	23,5	10,0
Trafik	12,1		47,4	9,5	17,6	10,0
Eğitimsizlik		3,1	21,1		29,4	15,0
Su Kesintisi	3,0	15,6		9,5		
Hava Kirliliği	15,2	3,1			11,8	
Kenar Semtlere Hizmet Yok		3,1	5,3		5,9	5,0
Konut Yetersizliği		6,3				5,0
Çocuk Parkı	9,1		5,3		5,9	
Araba Parkı	6,1		5,3			
Çevre Temizliği	18,2		15,8			
Pazarın Kurulması	9,1		5,3			
Hastane Yetersizliği				9,5		
Sıkıntısı Yok	12,1	6,3	15,8	4,8	5,9	
Bilmiyorum		21,9				5,0
Diğer	21,2	9,4	26,3	19,0	29,4	15,0

Kerneke'te, Malatya ile ilgili olarak, kadınların % 43.8'i "işsizliği" ve % 28.1'i "altyapıyı" sorun olarak kabul etmesine karşın, % 21.9'u Malatya'yı pek bilmediğini belirterek "Malatya'nın sorunlarını bilmiyorum" demiştir. Şehrin merkezine yürüme mesafesinde bulunan Kernek mahallesinde kadınların yaklaşık beşte biri Kernek dışında Malatya'yı görmemiştir. Yani, kırsaldan gelen kadın şehirde yaşamasına rağmen şehrin kurallarından, değerlerinden ve olanaklarından soyutlanmış bir yaşam sürdürmektedir..

Kerneke'te, Malatya ile ilgili olarak, erkeklerin %57.1'i "işsizliği" ve %14.3'ü "yolların darlığını" sorun olarak kabul etmektedir.

Kerneke'te, üçüncü kuşağın % 65'i "işsizlik", % 30'u "düzensiz yapılaşma ve gecekondu"yu ve % 25'ide "yolların darlığı"nı Malatya'nın sorunu olarak görmektedir. Göreli yoksulluk içinde olan üçüncü kuşak, gelecek kaygısı içindedir. Çünkü eğitim düzeyi düşük ve gelir elde edilebilecek bir iş içinde aileden sağlanabilecek maddi destek yoktur. Yani, "eğitim yoksunluğu" ve "parasal yokluk" içindeki üçüncü kuşağın % 65'i oranında "işsizliği" sorun olarak görmekte ve geleceklerinden kaygılanmaktadır.

Her iki mahallede de, "işsizlik" sorun olarak algılanmasına karşın Kerneke'te bu sorun gelecek kaygısının da etkisiyle daha yüksek oranda dile getirilmektedir. Ayrıca, her iki mahallede de Malatya'nın pek sorunun olmadığını da düşünenler de bulunmaktadır. Bunu düşünenler ya geldikleri kırsalla kenti karşılaştırmakta ve kent yaşamını dolayısıyla da Malatya'nın sorunlarını önemli görmemekte ya da Malatya yakınındaki Adıyaman, Bingöl gibi illerin güvenlik, işsizlik vb. sorunlarını vurgulayıp Malatya'yı bu illere göre sorunsuz görmekte ve "Malatya diğer illere göre en sakin yer" demektedir.

Çizelge 15: Mahallenin Sorunları

	II. Kuşak				III. Kuşak	
	Kadın		Erkek		Çocuk	
	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
	%	%	%	%	%	%
İşsizlik		3,1		9,5		15,0
Altyapı	3,0	21,9	5,3	52,4		20,0
Su Kesintisi		50,0		42,9		30,0
Çocuk Parkı	15,2	18,8	26,3	9,5	17,6	10,0
Ulaşım	6,1		15,8	19,0	11,8	
Çöp	3,0	12,5	15,8		5,9	20,0
Tapu Yok		15,6		28,6		20,0
Sağlık Ocağı Yok		15,6		4,8		
Eğitimsizlik						25,0
Kalabalık ve Gürültülü	15,2					
Yollar Dar		68,8	15,8	66,7	5,9	50,0
Araba Parkı			15,8		5,9	
Okul Yetersiz	6,1	9,4		4,8		5,0
Pazar Kuruluyor	15,2		15,8			
Sıkıntısı Yok	45,5		31,6	4,8	52,9	5,0
Plansız Yapılaşma	6,1	6,3	10,5	4,8	11,8	
Diğer	6,1	43,8	5,3	19,0	11,8	20,0

Dernek'te, mahalle ile ilgili olarak, ne kadın ne de çocuklar “işsizlik” gibi bir sorunu dile getirmemişlerdir. Dernek'te gerek ikinci kuşak gerekse de üçüncü kuşak Dernek mahallesinde “sıkıntı yok” demektedir. İkinci kuşakta erkeklerde bu oran % 31,6 iken kadınlarda % 45,5 çıkmakta ve üçüncü kuşakta olan çocuklarda ise % 52,9'lara ulaşmaktadır. Mahallede sorunun olmamasını da Derneğin Malatya'nın eski ve köklü mahallelerinden biri olmasına ve Orduevinin bu mahallede bulunmasına bağlamaktadırlar. Mahallede hem ikinci hem de üçüncü kuşak çocuk parkının yetersizliğinden yakınmaktadır. Onlar bu durumu şöyle ifade etmişlerdir; “Dernek'te çocukların oynaması için park yok, ama park yapılacak yerde yok”.

Kernek'te, mahalleyle ilgili olarak, kadın, erkek ve çocukların düşük bir yüzde de olsa işsizliği bir sorun olarak görmektedirler. Kadınların % 68,8'i “yolların dar” olmasından, % 50'si “su kesintisi”nden ve %21,9'uda “altyapı yetersizliği”nden

rahatsızdır. Erkeklerin ise % 66.7'si “yolların dar”lığından, % 52.4'ü “altyapı yetersizliği”nden ve % 42.9'uda “su kesintisi”nden rahatsızdır. Çocukların da, %50'si “yolların dar”lığından, % 30'u “su kesintisi”nden ve % 25'ide eğitimsizlikten rahatsızdır. Kernek'te kadın ve erkekler, mahalleyle ilgili ağırlıklı olarak altyapıdan kaynaklanan benzer sorunlar üzerinde durmalarına karşın, çocuklar hem altyapıdan kaynaklanan “su kesintisi” ve “yolların dar”lığından hem de toplumsal bir değerlendirme ile mahallede yaşayanların eğitim düzeyinin düşüklüğünden rahatsızlık olmaktadır. Yani, Kernek'te üçüncü kuşak ikinci kuşağa oranla daha fazla kentsel değerlere sahip çıkmakta ve kentlileşmektedir.

Dernek mahallesinde yaşayanlardan gerek ikinci gerekse üçüncü kuşak mahallelerinden memnun olmalarına karşın, Kernek mahallesinde yaşayanlarda gerek ikinci gerekse de üçüncü kuşak mahallenin altyapı yetersizliğinden şikâyet etmektedir. Ayrıca, Kernek'teki üçüncü kuşak, mahallede yaşayanların eğitim seviyelerinin düşüklüğünden yakınırken, ikinci kuşak mahallede “caminin yetersizliği”nden şikâyet etmektedir. Oysa mahallede yalnızca bir ilköğretim bulunmakta olup anaokulu öğrencileri otobüsten bozma sınıfta eğitim almakta ve mahallede lise bulunmadığı için öğrenciler yakın mahallelerdeki liselere eğitim için gitmektedirler.

6. EĞİTİM ÖLÇÜTÜ

Dernek ve Kernek Mahalleleri'ndeki ikinci kuşağın kadın ve erkekleri ile üçüncü kuşağın, eğitim temelinde karşılaştırılmasında “eğitimin çocuğa sağlayacağı yararlar”, “kuşaklararası eğitim düzeylerindeki devinim”, “eşler arasındaki eğitim düzeyindeki farklılıklar”, “gelirin eğitime etkisi” ile “eğitimde yeteneğe ve varlığa bakış” incelenmiştir. Öncelikle her iki mahalledeki durum ayrıntılı bir biçimde değerlendirildikten sonra elde edilen bilgiler ışığında iki mahalle karşılaştırılmıştır.

6.1. Eğitimin Çocuğa Sağlayacağı Yararlar

Dernek mahallesinde, çocukların mesleği olup kendi hayatlarını kurtarmaları için eğitim almaları gerektiği üzerinde durulmuş ve kesinlikle çocukların aileye yardım edecek bir “yatırım” olarak kabul edilmemiştir. Bu çerçevede kadın, erkek ve çocukların yanıtlarının hiç birinde “aileye yardım etme” yer almamasına karşın “kendi hayatını kurtarmak” yanıtını verenlerin oranı, kadınlarda % 75.8, erkeklerde % 57.9 ve çocuklarda da % 70.6 ile kadın, erkek ve çocukların tüm yanıtları içinde ilk sırada yer almıştır. Yani, hem ikinci kuşak hem de üçüncü kuşak, çocukların kendi yaşamlarını daha iyi koşullara ulaştırması için eğitim alması gerektiğini vurgulamıştır.

Çizelge 16:Çocuklar Neden Eğitim Almalı

	II. Kuşak				III. Kuşak	
	Kadın		Erkek		Çocuk	
	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
	%	%	%	%	%	%
Kendi Hayatını Kurtarmak	75,8	96,9	57,9	95,2	70,6	100,0
Kültürlü Olmak	54,5	37,5	42,1	19,0	5,9	25,0
Topluma Yararlı Olmak	6,1	9,4	5,3	14,3	23,5	5,0
Bilgili Olmak	0,0	3,1	5,3	9,5	41,2	15,0
Ailesine Yardım Etme	-	6,3	-	-	-	-
Özgüvenini Arttırma	9,1	-	-	-	-	5,0
Dünya Vatandaşı Olmak	-	-	5,3	-	-	-

Üçüncü kuşak ise, çocukların yalnızca “kendi hayatını kurtarmak” ya da “bilgili olmak” için değil, aynı zamanda üyesi oldukları toplumun kalkınmasına

katkıda bulunmak içinde eğitim almaları gerektiğini belirtmişlerdir. “Topluma yararlı olmak” yanıtının oranı kadınlarda % 6.1 ve erkeklerde % 9.4 iken çocuklarda bu oran % 23.5 olmuştur. Yani, “toplumsal sorumluluk anlayışı” görece üçüncü kuşak daha da güçlenmiştir.

Erkeklerin yalnızca % 5.3 çocukların eğitim alma nedenleri arasında “bilgili olma” yanıtını verirken, kadınların hiç biri bu yanıtı vermemiştir. Ancak, üçüncü kuşak bu yanıt % 41.2 ile çocukların yanıtları arasında ikinci sırada yer almaktadır. Üçüncü kuşak görece daha fazla bilgiyi elde etme isteği içindedir.

Kernek mahallesinde, çocukların “kendi hayatını kurtarmak” için eğitim almaları gerektiği üzerinde durulmuştur. Ancak, küçük bir oranda olsa bazı denekler çocukların “ailesine yardım etmek” için eğitim almaları gerektiği ifade edilmiştir. “Kendi hayatını kurtarmak” için eğitim alınması gerektiğini kabul edenlerin oranı kadınlarda % 96.9, erkeklerde % 95.2 ve çocukta ise % 100 dür. Yalnızca kadınları % 6.3’ü çocukların “ailesine yardım etmek” için eğitim alması gerektiğini belirtirken, erkeklerin ve çocukların hiç biri “ailesine yardım etmek” yanıtını vermemiştir. Görüldüğü gibi ikinci kuşağın % 95’i üçüncü kuşağın ise tamamı çocukların eğitimle kendi yaşamlarını daha iyi koşullara ulaştırmaları gerektiğini vurgulamaktadır.

Kernek de, eğitim alma nedenleri arasında “bilgili olma” yanıtını verenlerin oranı kadınlarda % 31’i erkeklerde ise % 9.5’dir. Bu oranlardan da anlaşıldığı gibi, hem kadın hem de erkeklerde bilgiye ulaşma isteği eğitim almada önemli bir etken olmasa da kadınlar görece daha fazla bilginin gücünü kavramıştır.

İki mahalle birlikte değerlendirildiğinde, üçüncü kuşağın eğitim alma nedenleri içinde özellikle Dernek’te kadınların % 54.5’i, Kernek’te ise kadınların % 37.5’i “kültürlü olmak” yanıtını vermişlerdir. Bu yanıt, Dernek ve Kernek’te kadınların yanıtları içinde ikinci sırada yer almaktadır. Her iki mahallede de, kadınlar, çocukların eğitim alması ile ilgili olarak, “oturup kalkmasını bilirler”, “konuşmasını bilirler”, “sözlerini herkes dinler” gibi ifadeler kullanılmıştır. Yani Dernek’teki kadınlar, çocukların toplum içindeki konumlarında eğitimin sağlayacağı kültürün önemli olduğunu vurgulamakta ve eğitimi toplumda iyi bir yer edinmek için bir araç olarak görmektedirler.

Çocukların eğitim alma nedenleri içinde “topluma yararlı olmak” yanıtını Dernek’te, en yüksek % 23.5 gibi bir oranla üçüncü kuşak verirken, Kernek’te en düşük % 5 gibi oranla, üçüncü kuşak vermiştir. Ayrıca, Kernek’te eğitim alma nedenleri arasında çocuklar % 100 gibi bir oranla “kendi hayatını kurtarmak” yanıtını vermiştir. Tüm bu verilerden de anlaşıldığı gibi Kernek’teki üçüncü kuşak, eğitimi, iyi yaşam koşullarına ulaşmada bir araç olarak kabul etmektedir. Bu anlayışın özünde yatan ise, Kernek’teki çocukların, fakir olan ailelerinden gelecekleri için maddi destek alamayacaklarının bilincinde olmaları ve eğitim aracılığıyla yani kendi çabalarıyla geleceklerini oluşturma çabalarıdır.

Bilgi çağı olarak kabul edilen 21. yüzyılda yeni nesil önceki nesle oranla bilginin değerini ve gücünü daha iyi algılamakta ve daha fazla ona ulaşmaya çalışmaktadır. Gerek Dernek’te gerekse Kernek’te, üçüncü kuşak ikinci kuşağa göre eğitime daha fazla önem vermektedirler.

Her iki mahallede de, eğitim alma nedenlerinin ilk sırasında çocukların meslek edininip “kendi hayatlarını kurtarmaları” yanıtı yer almaktadır. Ancak, Kernek de, bu yanıtı verenlerin oranı % 95’in üzerine çıkarken; Dernek de bu oran ortalama % 50’lerde kalmıştır. Dernek de, eğitim alma nedenleri olarak “kültürlü olmak”, “topluma yararlı olmak” ve “bilgili olmak” yanıtları da önemli oranlarda belirtilmiştir. Yani, her iki mahallede de, eğitim meslek edinmede bir araç olarak görülmesine karşın; Dernek de, eğitim, hem insanların kendi kişisel gelişiminde hem de toplumun gelişiminde bir araç olarak da görülmektedir.

6.2. Eğitim Düzeyinde Kuşaklararası Devrim

Dernek mahallesinin kuşaklar arası eğitim düzeyini incelediğimizde, birinci kuşaktan üçüncü kuşağa gelindiğinde okuryazarlık oranı artarken okuma yazma bilmeyenlerin oranı da azalmaktadır. Birinci kuşaktan başlayarak sırasıyla okuryazarlık oranı % 59.62, % 94.23 ve % 98.41’dir. Yalnızca ilkokul mezunu olanların oranları birinci kuşakta % 36.54 iken bu oran düzenli olarak azalmış ve üçüncü kuşakta % 9.52’ye düşmüştür. Buna karşın yalnızca lise mezunu olanların oranı birinci kuşakta % 5.77 iken ikinci kuşakta artarak % 38,46’ya çıkmıştır. Üçüncü kuşakta ise bu oran % 38.10’dur. Yalnız şunu unutmamak gerekir ki üçüncü kuşakta halen lise eğitimine devam edenlerin oranı da % 14.29’dur ve hemen hemen

hepsi lise iki ya da üçüncü sınıf öğrencileridir. Dernek'te üçüncü kuşakta, yalnızca lise eğitimi almış ya da halen bu eğitime devam etmekte olanların oranının görece yüksek olmasının nedeni Malatya'da liselerdeki okullaşma oranının yüksek olmasıdır⁽²⁾.

Birinci kuşakta hiç üniversite eğitimi alan olmamasına karşın, ikinci kuşakta üniversite eğitimi almış olanların ve halen üniversiteye devam edenlerin toplam oranı % 5.77'dir. Bu oran üçüncü kuşakta daha da artarak toplam % 31.75'e çıkmıştır⁽³⁾. Bununla birlikte, halen lise eğitimine devam edenlerin arasından da üniversite eğitimine devam edecekler olduğu düşünülürse ilerleye zamanda bu oranın daha da artacağı ortadadır. Ayrıca üniversite eğitimi görenlerin sayısının artmasının bir sonucu olarak Dernek'te yüksek lisan eğitimi yapanlara da rastlanmıştır.

Kernekk mahallesinin kuşaklararası eğitim düzeyini incelediğimizde, birinci kuşaktan üçüncü kuşağa gelindiğinde okuryazarlık oranı artarken okuma yazma bilmeyenlerin oranı azalmıştır. Okuryazarlık oranı % 15.05'den, % 75.58'e ve son olarak da % 97.26 yükselirken okuma yazma bilmeyenlerin oranı % 84.91'den, % 26.42'ye ve son olarak da % 2.47'ye düşmüştür.

Yalnızca ilkokul mezunu olanların oranları birinci kuşakta % 5.66 iken bu oran düzenli olarak artmış ve üçüncü kuşakta % 45'lere çıkmıştır. Bu duruma paralel olarak lise eğitimi alanların oranı da düzenli olarak artmış ve birinci kuşakta yalnızca % 1.89 olan bu oran üçüncü kuşakta % 10.96'ya yükselmiştir. Halen lise eğitimine devam edenlerin oranı da % 10.96'dır.

Kernekk de, birinci kuşakta ve ikinci kuşakta hiç üniversite mezunu olmamasına karşın, üçüncü kuşakta % 4.11 gibi çok düşük bir oranda da olsa üniversite mezununa rastlanmıştır. Kernekk'te, ancak üçüncü kuşakta üniversite eğitimine yönelinmeye başlanmıştır.

⁽²⁾ "Liseler okullaşma" oranı, Türkiye'de % 36.92, Doğu Anadolu'da % 26.33 Malatya'da % 44.77 iken; "mesleki ve teknik liseler okullaşma oranı", Türkiye'de % 20.49, Doğu Anadolu'da % 9.19 ve Malatya'da % 10.85'tir (İllerin ve Bölgelerin..., 2003, 198).

⁽³⁾ "Üniversite mezunlarının 22 yaş ve üstüne oranı" Türkiye'de % 8.42, Doğu Anadolu'da % 6.13 ve Malatya'da da % 7.96'dır." (İllerin ve Bölgelerin..., 2003, 198).

Çizelge 17: Kuşakların Eğitim Düzeyi

	I. Kuşak		II. Kuşak		III. Kuşak	
	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
	%	%	%	%	%	%
1. Okuryazarlık durumu						
Okuryazar	59,62	15,09	94,23	73,58	98,41	97,26
Okuma yazma bilmiyor	40,38	84,91	5,77	26,42	1,59	2,74
Toplam	100	100	100	100	100	100
2. Okuryazar olanların öğrenim durumu						
A. İlkokul						
Mezun	36,54	5,66	23,08	43,40	9,52	45,21
Terk	3,85	-	1,92	-	-	5,48
B. Ortaokul						
Mezun	-	-	11,54	3,77	-	4,11
Terk	-	-	1,92	5,66	1,59	6,85
C. Lise						
Mezun	5,77	1,89	38,46	1,89	38,10	10,96
Terk	-	-	1,92	1,89	1,59	1,37
Devam ediyor	-	-	-	-	14,29	10,96
D. Yüksek Okul						
Mezun	1,92	-	7,69	1,89	1,59	2,74
Terk	-	-	-	-	-	-
Devam ediyor	-	-	-	-	-	-
E. Üniversite						
Mezun	-	-	3,85	-	19,05	4,11
Terk	-	-	-	-	-	1,37
Devam ediyor	-	-	1,92	-	12,70	-
F. Lisans Üstü						
Mezun	-	-	1,92	-	-	-
Terk	-	-	-	-	-	-
Devam ediyor	-	-	-	-	-	-
G. Öteki okuma yazma öğrenme yolları						
Gece okulu	7,69	3,77	-	5,66	-	1,37
Askerlik sırasında	3,85	3,77	-	9,43	-	1,37
Başka	-	-	-	-	-	1,37
Toplam	59,62	15,09	94,23	73,58	98,41	97,26

Hem Dernek de hem de Kernek'te, birinci Kuşaktan üçüncü kuşağa geçişte okuryazarlık oranı artarken okuma-yazma bilmeyenlerin oranı ise azalmaktadır. Ancak, Dernek de birinci kuşakta yaklaşık % 60 olan okur-yazarlık oranı üçüncü kuşakta ancak yaklaşık % 98'e çıkarken; neredeyse tamamı kırsaldan göç edenlerden ve geçkonduda oturanlardan oluşan Kernek'te birinci kuşakta yaklaşık % 15 olan

okur-yazarlık oranı büyük bir gelişme kaydederek üçüncü kuşakta yaklaşık % 97'ye ulaşmıştır.

Bu durumun pek çok nedeni vardır. Bunlardan ilki, Kernek'in bir gecekondu semti olmasına ve orada bir ilköğretim okulu dışında hiçbir eğitim kurumunun bulunmamasına, karşın mahallenin merkeze yürüme mesafesinde olması nedeniyle sadece kendi semtindeki okullardan değil, yakın semtlerin okullarından da eğitim gereksinimlerinin karşılanabilmesidir. İkincisi, yurttaşlar, çocukların eğitimle edinecekleri meslek sayesinde geleceklerini kurtarabileceklerini düşündükleri, yani, eğitimi meslek edinmede bir araç olarak gördükleri için eğitim alma isteklerinin yüksek olmasıdır. Üçüncüsü, okur-yazarlık oranını arttırmaya yönelik ülke çapında yapılan eğitim seferberliklerinin ve bunları destekleyici kanuni düzenlemelerin olmasıdır. Dördüncüsü ise, yurttaşların bilgiye ulaşma arzusundaki görece yükseliştir.

Dernek de, yalnızca ilkokul mezunu olanların oranı birinci kuşaktan üçüncü kuşağa doğru düzenli azalırken; Kernek'te, bu oran, birinci kuşaktan üçüncü kuşağa doğru düzenli artış kaydetmiştir. Bunun temel nedeni Dernek de, eğitimin, sadece zorunlu eğitim gibi "destekleyici" bir kanuni düzenleme nedeniyle değil, daha fazla bilgi ve daha üst düzey eğitime ulaşma amacıyla gerçekleştirilmesidir. Ancak, Kernek'te "eğitimi destekleyici" kanuni düzenlemeler nedeniyle ilk olarak yalnızca ilkokul eğitimi görenlerin oranı yükselmiştir.

Her iki mahallede de lise mezunlarının oranı birinci kuşağa oranla önemli artışlar kaydetmiştir. Ancak, Dernek'teki lise mezunu ve lise eğitimine devam edenlerin toplam oranı yaklaşık % 52 iken Kernek'te bu oran yalnızca % 20 dolaylarındadır.

Genel olarak değerlendirdiğimizde, Kernek'te yaşayanların eğitim düzeyi Dernek'te yaşayanlardan daha düşüktür. Bu durum yalnızca birinci kuşakta değil, ikinci ve üçüncü kuşaklarda da gözlenmektedir.

Her iki mahallede de birinci kuşakta hiç üniversite mezunu bulunmamasına karşın Dernek'te ikinci kuşak üniversite eğitime yönelmiş ve üçüncü kuşakta hem üniversite eğitimi alanların oranı artmış hem de lisansüstü eğitime yönelinmiştir. Kernek'te ise ancak üçüncü kuşakta üniversite eğitime yönelinmiş ve hala lisansüstü eğitimin önemi kavranmamıştır.

6.3. Eşlerin Eğitim Düzeyi

Dernek'te eşler arasında okur-yazarlık oranı hem birbirine eşittir hem de % 100 orandadır. Ancak, Kernek'te ise okur-yazarlık oranının hem Derneğe oranla daha düşük düzeyde hem de eşlerden kadının aleyhine bir durum söz konusudur. Kernek'te eşlerde kadının okuma-yazma oranı yalnızca % 61.9 iken bu oran erkekte % 90.5'tir.

Çizelge 18: Eşlerin Eğitim Düzeyi

	Kadın		Erkek	
	Dernek %	Kernek %	Dernek %	Kernek %
1. Okuryazarlık durumu				
Okuryazar	100,0	61,9	100,0	90,5
Okuma yazma bilmiyor	0,0	38,1	0,0	9,5
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0
2. Okuryazar olanların öğrenim durumu				
A. İlkokul				
Mezun	47,1	33,3	11,8	47,6
Terk	-	9,5	-	23,8
B. Ortaokul				
Mezun	11,8	9,5	17,6	-
Terk	5,9	4,8	-	9,5
C. Lise				
Mezun	23,5	0,0	41,2	4,8
Terk	-	4,8	5,9	-
Devam ediyor	-	-	-	-
D. Yüksek Okul				
Mezun	5,9	-	5,9	4,8
Terk	-	-	-	-
Devam ediyor	-	-	-	-
E. Üniversite				
Mezun	5,9	-	11,8	-
Terk	-	-	-	-
Devam ediyor	-	-	-	-
F. Lisans Üstü				
Mezun	-	-	5,9	-
Terk	-	-	-	-
Devam ediyor	-	-	-	-
Toplam	100,0	61,9	100,0	90,5

Dernek'te kadınların neredeyse % 50'si yalnızca ilkökul eğitimini almışken, erkeklerde bu oran yalnızca % 11'dir. Lise eğitiminde ise erkeklerin yaklaşık % 50'si yer alırken, kadınlarda bu oran % 23.5'tir. Yani, kadınlar ilk sırada ilkökul ikinci sırada lise eğitimi almada yoğunlaşmalarına karşın, erkeklerde ise ilk sırada lise

ikinci sırada ilkokul eğitimi almada yoğunlaşmıştır. Genel olarak bakıldığında Dernek'te eşler arasında erkeklerin eğitim düzeyi kadınlarınkinden daha yüksektir.

Kernek'te kadınlar yaklaşık % 43 oranında ilkokul eğitiminde yer almışlardır. Kadınların % 38.1'ide okuma yazma bilmemekte ve hiçbiri ortaokuldan sonra eğitimine devam etmemiştir. Kernek'teki erkeklerin ise, yaklaşık % 70'i ilkokul eğitiminde yer almıştır. Erkeklerin yalnızca % 9.5'i okuma-yazma bilmemekte ve erkeklerden lise ve yüksek okul eğitimi alanlar bulunmamaktadır. Genel olarak bakıldığında Kernek'te eşler arasında erkeklerin eğitim düzeyi kadınlarınkinden daha yüksektir.

Yukarıdaki çizelgede Kernek ve Dernek birlikte incelendiğinde görülüyor ki, her iki mahallede de eşler arasında erkeklerin eğitim düzeyi kadınlarınkinden yüksektir. En yüksek eğitim düzeyine sahip olanlar Dernek'teki erkeklerdir ve bu erkekler arasında lisans ve lisansüstü eğitim alanlar bulunmaktadır. İkinci sırada yüksek düzeyde eğitim alanlar Dernek'teki kadınlardır ve bu kadınlar arasında yükseköğretim mezunları bulunmaktadır. Üçüncü sırada yüksek düzeyde eğitim alanlar Kernek'teki erkeklerdir. Kernek'teki erkekler arasında lisans eğitimi alan hiç bulunmamaktadır. En düşük eğitim düzeyindekiler ise, Kernek'teki kadınlar, bu kadınların hiç biri lisans eğitimi almadıkları gibi, lise eğitimlerini bile tamamlamamışlardır.

Görüşme sırasında kadın deneklere okuyamama nedenleri sorulmuş, ancak tatmin edici cevaplara ulaşılamamıştır. Fakat daha önce yapılmış olan çalışmalarda elde edilen bazı bulguların bu alan çalışmasında da geçerliliği gözlemlenmiştir. Bunlar; kızların ahlakının bozulmaması, aile içinde düşük statüde kabul edilmeleri ya da kız çocuğu okusa da evlenip gideceği ve aileye yarar sağlamayacağı gibi nedenlerle aile tarafından kız çocukları okula gönderilmemişlerdir. Ayrıca, öğrenimlerinde başarısız olmaları nedeniyle okumak istemeyenlerde olmuştur (Türkiye'de Kadın 2001, 2001, 51; Karpat, 2003,160; Çitçi, 1982, 123)

Ancak, kadınların eğitim olanaklarının ellerinden alınmasında etkili olan yukarıdaki nedenler, çalışmamızdaki ikinci kuşak için geçerli olsa da, etkisinin zamanla azaldığı gözlemlenmiştir. Aileler kadın ya da erkek çocukların eğitim alıp meslek edinmelerini istemektedir. Dernek mahallesindeki bir denek, küçük kızının lisede eğitim aldığını ancak zayıfının çok olduğunu ve okumak istemediğini

belirtikten sonra, küçük kızının da büyük kızı gibi üniversiteyi okumasını ve öğretmen olmasını istediğini söylemiştir. Kernek'te de benzer durumlar gözlenmiştir.

6.4. Eğitim Gelir ilişkisi

Dernek'te en düşük hane geliri 600 YTL iken, Kernek'te en yüksek hane geliri 700 YTL'dir. Ayrıca, Dernek'te 2000 YTL'nin üzerinde geliri olan aileler bulunurken, Kernek'te düzenli geliri olmayan aileler çoğunluğu oluşturmaktadır.

Çizelgeyi incelediğimizde, düzenli geliri olmayan hanelerin çocuklarının yalnızca okuma yazma bilen ve yalnızca ilkokul mezunu olanlarının oranı yaklaşık % 55 olmasına karşın; üniversite eğitimi alan çocuk bulunmamaktadır.

Düşük gelirli hanelerin çocukları eğitimden tamamen yoksun olmasalar da, daha düşük düzeyde ve daha kalitesiz eğitim almaktadırlar. Gelir düzeyi görece yüksek hanelerin çocuklarının, ise en düşük eğitim düzeyi lisedir.

Yalnızca okuma-yazma bilen, yalnızca okuma-yazma bilmeyen ve yalnızca temel eğitim almış olan çocukların toplam oranı, düzenli geliri olmayan hanelerde, % 81.25; 200-450 YTL gelir aralığındaki hanelerde, % 75.0; 450-600 YTL gelir aralığındaki hanelerde, % 25; 600-800 gelir aralığındaki hanelerde, % 15.35'tir. Diğer gelir aralıklarındaki hanelerde ise, yalnızca okuma-yazma bilen, yalnızca okuma-yazma bilmeyen ve yalnızca temel eğitim almış olan çocuklar bulunmamaktadır.

Çizelge 19: Gelir-Eğitim İlişkisi

	Düzenli Geliri Olmayanlar		200-450 YTL		450-600 YTL		600-800 YTL		800-1000 YTL		1000-2000 YTL		2000 ve Üstü YTL	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Okuma-Yazma Bilmeyen	2	12,50												
Okuma-Yazma Bilen	3	18,75												
İlkokul Terk			3	15,78			1	3,85						
İlkokul Mezunu	6	37,50	11	57,89	1	11,11	3	11,5						
Ortaokul Terk			4	21,05										
Ortaokul Mezunu	2	12,50												
Lise Terk											1	8,333	1	12,5
Lise Öğrencisi	1	6,25	1	5,28	1	11,11	10	38,5	2	18,18	1	8,333	1	12,5
Lise Mezunu	1	6,25			3	33,33	8	30,8	4	36,36	2	16,67	1	12,5
Yüksekokul Mezunu	1	6,25					2	7,69						
Üniversite Öğrencisi							1	3,85	2	18,18	4	33,33	1	12,5
Üniversite Mezunu					4	44,45	1	3,85	3	27,27	4	33,33	4	50
Toplam	16	100	19	100	9	100	26	100	11	100	12	100	8	100

Çizelge 20: Yetenekli Olanlar mı Yoksa Varlıklı Olanlar mı Daha Çok Okumalı?

		Yetenekli		Varlıklı		İkiside		Toplam	
		Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
		%	%	%	%	%	%	%	%
II. Kuşak	Kadın	71,9	84,4	3,1	0,0	25,0	15,6	100,0	100,0
	Erkek	73,7	85,0	0,0	0,0	26,3	15,0	100,0	100,0
III. Kuşak	Çocuk	68,7	70,0	6,3	0,0	25,0	30,0	100,0	100,0

Dernek mahallesinde gerek ikinci gerekse üçüncü kuşakların yaklaşık % 70'i okuma yeteneği ve isteği olanların daha fazla eğitim alması gerektiğini belirtirken, yaklaşık % 25'i hem varlıklıların hem de yeteneği olanların okuması gerektiğini belirtmiştir. Yetenekli okusun diyenlerden % 60'ı varlığın eğitimi etkilediğini düşünürken % 40'ı varlığın eğitimi etkilemediğini düşünmektedir.

Kernek'te ikinci kuşağın yaklaşık % 85'i okuma yeteneği ve isteği olanların daha fazla eğitim alması gerektiğini, yaklaşık % 15'i ise hem yeteneklilerin hem de varlıklıların daha fazla eğitim alması gerektiğini düşünmektedir. Üçüncü kuşağın ise % 70'i yeteneklilerin, % 30'u ise hem yeteneklilerin hem de varlıklıların daha fazla eğitim alması gerektiğini düşünmektedir. Yetenekli olanlar okusun diyenlerden % 66.3'ü varlığın eğitimi etkilediğini düşünürken, % 33.7'si varlığın eğitimi etkilemediğini belirtmiştir.

Hem Dernek'te hem de Kernek'te önemli oranda yeteneklilerin daha fazla eğitim alması gerektiği ve varlığın eğitimi etkilediği düşüncesi hâkimdir. Kernek'teki üçüncü kuşak ikinci kuşağa göre daha düşük oranda yeteneklilerin eğitim alması gerektiğini düşünmekte.

7. MESLEK ÖLÇÜTÜ

Dernek ve Kernek mahallelerindeki deneklerin mesleki karşılaştırılmasında “esas iş” temel alınmıştır. “ ‘Esas iş’, genellikle iş piyasası içindeki devingenlikle toplumsal konum ya da gelir bakımından ulaşılan en önemli iş olmaktadır” (Erder, 1993, 214). Ayrıca, kuşaklararası mesleki devinimi ayrıntılı bir biçimde ortaya koyabilmek amacıyla yalnızca kadın ve erkeklerin değil, çocukların ve ebeveynlerin de “esas işleri” karşılaştırmaya dâhil edilmiştir.

Ayrıca, çalışmada hane reisliği yerine hanedeki kadın ve erkek (anne ve baba) temel alındığı için, hem kadının hem de erkeğin kuşaklararası meslek devinimi incelenmiştir. “Kadın kuşaklar arası meslek devinim”inde, hanede görüşme yapılan kadın ikinci kuşak, kadının annesi birinci kuşak ve kadının kız çocuğu üçüncü kuşaktır. “Erkek kuşaklar arası meslek devinim”inde, hanede görüşme yapılan erkek ikinci kuşak, erkeğin babası birinci kuşak ve erkeğin erkek çocuğu üçüncü kuşaktır.

Bu çalışmada iş piyasası ile ilgili olarak Dernek ve Kernek mahallesinde çalışanların meslekleri beş grupta ele alınmıştır. Bunlar; çiftçi, nitelikli işçi, niteliksiz işçi, kamu görevlisi ile küçük esnaf ve zanaatkârlardır. Nitelikli işçiden kastedilen sanayi işçileri iken, niteliksiz işçiden kastedilen inşaat işçisi gibi mevsimlik çalışan işçiler ile tezgâhtarlık, temizlikçilik, hamallık gibi işlerdir. Kernek’te niteliksiz işçi grubuna giren denekler “ne iş olsa onu yaparım” demekte ve kendini “ara işçisi” olarak tanımlamaktadır. Kernek’teki niteliksiz işçiler, inşaat işçiliği, hamallık, temizlikçilik, kireç ocağında geçici işçilik ve eskicilik gibi işler yapmaktadırlar. Dernek’te niteliksiz işçi sınıfına girenler ise, çoğunlukla tezgâhtarlık ile aşçılık ve garsonluk gibi işler yapmaktadır.

Dernek’te birinci kuşakta nitelikli işçi oranı diğer kuşaklara oranla yüksek bir düzeydedir. 1930 sonrasında “devletin ekonomide öncü rol” alması sonucunda Malatya’da da devlet tarafından 1931’de demiryolu işletmesi, 1939’da tütün, iplik ve bez fabrikaları ile 1956’da şeker fabrikası açılmış ve buna bağlı olarak Malatya merkez nitelikli işçi için bir çekim alanı oluşturmuştur. Ancak, 1950’lerden sonraki süreçte özel kesim bu sanayi atılımını destekleyememiş ve bunun neticesinde de büyük bir bölümü kentte yetişmiş ve görece daha eğitilmiş ikinci kuşak küçük esnaflığa ve kamuda hizmet kesimine yönelirken, Malatya’daki görece eğitilmiş nitelikli işgücü sanayinin görece gelişmiş olduğu İstanbul gibi büyük kentlere

yönelmiştir. Gecikmeli de olsa 1970 sonrasında kurulan “organize sanayi bölgesi” ile nitelikli işçiler için yeniden çalışma ve üretme alanları oluşmaya başlamıştır. Bu gelişmelere koşut olarak ta üçüncü kuşakta tüm çalışanlar arasında nitelikli işçilerin oranı görece artmış ve % 25 olmuştur.

Çizelge 21: Erkek Kuşaklararası Meslek Devinimi

	I. Kuşak		II. Kuşak		III. Kuşak	
	Ebeveyn		Erkek		Çocuk	
	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
	%	%	%	%	%	%
Çiftçi	16,7	80,0	-	9,5	-	15,8
Nitelikli İşçi	27,7	5,0	-	14,3	25,0	47,3
Niteliksiz İşçi	5,6	5,0	5,2	47,6	8,4	21,1
Kamu Görevlisi	22,3	10,0	31,5	14,3	25,0	15,8
Küçük Esnaf ve Zanaatkar	27,7	-	63,3	14,3	41,6	-
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Dernek’te birinci kuşakta çiftçilik bir meslek olarak yerine getirilmesine karşın Malatya’nın kentleşme sürecine koşut olarak ikinci ve üçüncü kuşaklarda çiftçilik mesleğin yapanların kalmadığı görülmektedir.

Kernek’te birinci kuşakta % 80 olan çiftçi oranı, kentleşmeye koşut olarak ikinci kuşakta önemli bir düşüşle % 9.5’e inmiştir. Üçüncü kuşakta ise, çiftçilik mesleğini yapan kalmamıştır. Bununla birlikte yalnızca % 5 olan nitelikli işçi oranı ikinci kuşakta düzenli olarak artarak % 14.3’e ve üçüncü kuşakta da % 47.3’e yükselmiştir. Malatya’da Kernek’e 1960’larda gelen çoğu kırsal kökenli ve eğitim seviyesi düşük ikinci kuşak, çoğu kent kökenli ve görece eğitim seviyesi yüksek olan yasal kent düzeni içinde yaşayanların esnaflığa, zanaatkarlığa ya da kamuda hizmet kesimine yönelmesiyle pek tercih edilmeyen nitelikli işçiliği gerektiren mesleklerde çalışmak için daha fazla fırsat elde etmişlerdir. Bu fırsat üçüncü kuşak içinde geçerli olmuştur.

Kernek’te birinci kuşakta % 5 olan niteliksiz işçi oranı ikinci kuşakta % 47.6’ya çıkmış ve üçüncü kuşakta da % 43.4 gibi önemli bir düzeye yükselmiştir. “Kentlere gelenler, işsiz kalmaktan çok, herhangi bir işte çalışma olanağını buldular mı orada çalışmaya başlamaktadırlar. Daha iyisini, kazançlısını, verimlisini yeğleme

şansları yoktur... hızlı sanayileşmeden kaynaklanmayan bir kentleşmeyi 'köylerdeki gizli işsizliğin kentlere taşınması' olarak nitelenmesi önemli bir gerçeği yansıtır" (Keleş, 2004, 73). Kısacası "... tarımda ki gizli işsizlik kentlere gecekondularına taşınmaktadır. Bunun bir başka anlamı da, kırsal yoksulluğun kentsel yoksulluğa dönüşmesidir" (Keleş, 2004, 566).

Kernekte eğitim düzeyinin yükselmesine koşut olarak, kamu görevlilerinin oranı da artmaktadır. Birinci kuşakta % 10 olan kamu görevlisi oranı ikinci kuşakta % 14.3'e ve üçüncü kuşakta da % 21.'e yükselmiştir.

Her iki mahallede de kendi işlerini kurup kendi mesleklerinde çalışma isteği gözlenmiştir. Görece daha yüksek gelir grubundaki ailelerin bulunduğu Dernek'te üçüncü kuşakta küçük esnaf ve zanaatla uğraşanların oranı % 41.6 iken, düşük gelir grubu ailelerin bulunduğu Kernekte bu oran % 15.8'dir ki, Kernekte ailelerin pek çoğu maddi yetersizlik nedeniyle aynı ya da maddi yardım almaktadır. Ayrıca, görüşme sırasında bazı denekler şuan niteliksiz işçi olmasına karşın 2001 krizinden önce küçükte olsa esnaf olduklarından bahsetmektedirler.

Keleş (2004,563) ülkemizde yapılan 20-25 kadar monografi sonucuna göre, "gecekondular bölgelerinde yaşayanlar içinde, nitelikli işçi oranının % 25-30 arasında olduğu..."nu belirtmektedir. Fakat orta derecede gelişmişlik seviyesine sahip Malatya ilinin, orta gelir düzeyindeki ailelerin yaşadığı Dernek mahallesinde, nitelikli işçi oranı, yaklaşık yüzde sekseni kent merkezinde doğup büyümüş olan üçüncü kuşakta ancak % 25 düzeyine ulaşmışken; bir gecekondular semti olan Kernek mahallesinde yaklaşık yüzde altmışı kent merkezinde doğup büyümüş olan üçüncü kuşakta, bu oran yalnızca % 15.8'e yükselbilmiştir. Yani Türkiye'de, kentlerin ekonomik gelişmişlik düzeyi yalnızca o kentteki gecekondular bölgelerindeki meslek dağılımı değil, orta gelir sınıfındaki ailelerin yaşadığı bölgelerdeki meslek dağılımını da etkilemektedir. Sanayisi görece gelişmiş kentlerin gecekondular bölgelerinde % 25-30 olan nitelikli işçi oranına, sanayisi görece gelişmemiş kentlerdeki gecekondular bölgelerinde değil, orta gelir grubuna ait bölgelerde (ancak) ulaşabilmektedir.

Dernek'te hem ikinci hem de üçüncü kuşakta hizmet kesiminde yoğunlaşma olduğu görülmektedir.

Üçüncü kuşağa göre değerlendirdiğimizde Dernek'te hizmet kesiminde çalışanların oranı yaklaşık % 75 iken bu oran Kernek'te yaklaşık % 80'dir (niteliksiz işçilerde dâhil edildiğinde). “Az gelişmiş ülkelerde kentleşme sanayileşmeden önce gitmekte, kesim değiştiren faal nüfus tarımdan doğruca hizmet dallarına akmaktadır. Bunun sonucu olarak, Üçüncü Dünyanın Büyük Kentlerinde hizmet daha çabuk büyümektedir. Sanayi üretiminin arttığı az gelişmiş ülkelerde bu kesim, sanayileşmenin emek-yoğun değil, fakat kapital yoğun olması nedeniyle şişmektedir” (Keleş, 2004, 38).

Çizelge 22: Kadın Meslek Devinimi

	I. Kuşak Ebeveyn		II. Kuşak Kadın		III. Kuşak Çocuk	
	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
	%	%	%	%	%	%
Ev hanımı	96,9	100,0	84,8	90,6	54,5	91,6
Nitelikli İşçi	-	-	-	-	9,1	-
Niteliksiz İşçi	-	-	-	9,4	-	-
Kamu Görevlisi	3,1	-	15,2	-	36,4	5,6
Küçük Esnaf ve Zanaatkar	-	-	-	-	-	2,8
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Dernek'te birinci kuşakta ev hanımı olan ve çalışma hayatında yer almayan kadınların oranı % 96.9 iken bu oran düzenli olarak azalmış ve üçüncü kuşakta % 54.5'e inmiştir. Kadınlar mesleki kuşak deviniminde ev hanımlığından kamu görevliliğine kaymışlardır. Bunun neticesinde de birinci kuşakta yalnızca % 3.1 olan kamu görevlisi oranı düzenli bir artış kaydederek üçüncü kuşakta % 36.4'e yükselmiştir. Eğitimli üçüncü kuşak kadınlar nitelikli işçi olarak yavaş bir hızda da olsa sanayi kesiminde de yer edinmeye başlamışlardır. Üçüncü kuşakta, nitelikli işçi oranı % 9.1'dir.

“Kadınlar hayatlarını hem ‘aile’(özel alan) hem de ‘çalışma yaşamı’na (kamusal alan) göre planlamak zorundadırlar. Bun karşılık, erkekler toplumsal konumlarını çalışma yaşamlarındaki yerlere göre elde ederler. Aile kurmaları söz konusu olduğunda da bu durum değişmez. Çalışmaları özel yaşamı olan aileden

etkilenmez. Erkekler, ailenin varlığını sürdürmesi konusundaki katkılarını parasal edimlerinde görür ve eşleri çalışıyor olsa bile ‘evin ekmeğini kazanan kişi’ konumunu terk etmezler. Bu nedenle kadınların bir meslekte çalışması erkeklerle aynı statüde değerlendirilmez ve kadınların bağısızlaşarak yaşamlarını kazanması olarak değil, ek gelir sağlama faaliyeti olarak görülür” (Arıkan, 1998, 51-52).

Kerneke’te mesleki kuşak deviniminde birinci kuşakta ev hanımı oranı % 100 iken, ikinci kuşakta bu oran % 90.6’ya gerilemiştir. Köyde ailenin tarlasında hiçbir ücret almadan çalışan kadın, kente geldiğinde geçim sıkıntısı içine düşen aileye destek sağlamak amacıyla tanıdıklarca ayarlanan evlere ucuz iş gücü olarak gündeliğe gitmeye başlamıştır. Buda ikinci kuşakta kadınlarda niteliksiz işçi oranını arttırmıştır. Kerneke’te deneklerle yaptığımız görüşmelerde kendini ev hanımı olarak niteleyen kimi kadınlar, şehre ilk geldiklerinde aile bütçesine katkı için buğday dermek, bulaşık yıkamak gibi işleri yaptıklarını anlatmışlardır. “Türkiye’de yapılan bir araştırmada çalışan kadınların % 80’i yokluk nedeni ile çalışmak zorunda olduklarını belirtmiştir. Yapılan bir diğer çalışmada ise, kadınlar çeşitli çalışma nedenleri arasında önceliği ekonomik zorluklar olarak belirtmektedir. Kadının görevden ayrılışının en önemli nedeni de ekonomik zorlukların etkisini yitirmesi oluyordu”(Çitçi, 1982, 18).

Üçüncü kuşakta, eğitim seviyesi düşük kadınlar ev hanımı olurken, ortaokul ya da lise mezunu olanlar kuaförlük gibi kadınla özdeşleşmiş meslekleri yapmışlar ve yüksek okul ya da üniversite mezunu olmayı başaranlar da kamu görevlisi olarak çalışmaya başlamışlardır.

Derneke’te kamu görevlisi sınıfında yer alan kadınlar, hemşirelik, polislik, banka memurluğu, öğretmenlik, mühendislik ve düşük dereceli memurluklar gibi meslekleri. Kerneke’teki kadınlar ise hemşire, röntgen teknikeri gibi meslekleri yapmaktadır. Yani, Derneke’teki kamu görevlisi kadınlar Kerneke’tekilere göre daha fazla eğitim düzeyi gerektiren meslekleri tercih etmektedirler.

Her iki mahallede de ev kadını oranı yüksektir. Ancak, Derneke’te kuşaklararası mesleki devinimde bu oran düzenli bir azalma eğilimi göstermesine karşın Kerneke’te bu eğilim gözlenememiş ve Kerneke’te üçüncü kuşakta ev hanımı kadın oranı % 91.6 gibi yüksek bir oranda olmuştur.

Yine her iki mahallede de aileler lisans ya da ön lisans eğitimi almış kızlarından gururla bahsetmekte ve onların çalışmasını kendi paralarını kazanıp ayaklarının üstünde durmasını istemektedirler. Ancak, aileler eğitim seviyesi düşük kız çocuklarına ise, farklı bir tavır almakta ve onların evde annelerinin dizinin dibinde namusuyla oturmasını istemektedirler. Yani, eğitimle edinilen meslek kız çocuğunun toplum ve aile içindeki konumunu yükseltmektedir. Ancak, eğitimsizlik kız çocuğunun eve hapsedilmesinde önemli bir etken olmaktadır.

Çizelge 23: Sosyal Güvenlik

	Dernek		Kernek	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
SSK	42,4	36,8	30	38,1
Bağ-Kur	12,2	31,6	13,4	9,5
Emekli Sandığı	33,3	26,3	10	14,3
Yeşil kart	-	-	40	33,3
Hiçbiri	12,1	5,3	6,6	4,8

Dernek'te Emekli Sandığına bağlı olanların oranı yaklaşık % 30'larda iken, bu oran Kernek'te yaklaşık' 10'lardadır. Dernek'te hiç yeşil kartlı olmamasına karşın Kernek'in üçte birinden fazlası Yeşil Kart üyesidir. Ayrıca, her iki mahallede de sosyal güvenlik üyesi kadınların neredeyse tamamı eşlerinin üzerinden sosyal güvenliğe üyedirler.

8. DİNSEL İNANÇ ÖLÇÜTÜ

Bu bölümde, Dernek ve Kernek Mahalleleri'ndeki ikinci kuşağın kadın ve erkekleri ile üçüncü kuşağın, yerine getirdiği dini görevler, dini törensel işlemler ve çocuklara verilen dini eğitim ile dini bilgi almada izlenen yol karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

8.1. Dini Görevler ve Dini Törensel İşlemler

Dernek'te ikinci kuşakta dini görevlerden en yüksek oranda “oruç tutma” yerine getirilmekte olup, bunu sırasıyla “zekât verme”, “kurban kesme” ve dördüncü sırada da “namaz kılma” izlemektedir. İkinci kuşakta kadınlar erkeklere göre daha yüksek oranda dini görevleri yerine getirmektedir. Düzenli namaz kılan kadınların oranı % 66.7 iken bu oran erkeklerde yalnızca % 31.6'dır. Komşu gezmeleri dışında hiçbir sosyal etkinlikte bulunmayan ve çalışma hayatında yer almayan kadınlar, çalışıp üreten erkeklere oranla daha fazla evlerinde dini görevlerini yerine getirmeye yönelmektedirler.

Çizelge 24: Yerine Getirilen Dini Görevler

	II. Kuşak				III. Kuşak	
	Kadın		Erkek		Çocuk	
	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
	%	%	%	%	%	%
Oruç Tutma	84,8	78,1	78,9	81,0	82,4	95,0
Namaz Kılma	66,7	53,1	31,6	23,8	29,4	20,0
Teraviye Gitme	33,3	25,0	31,6	9,5	11,8	20,0
Kurban Kesme	69,7	18,8	68,4	28,6	5,9	-
Zekât Verme	75,8	12,5	68,4	28,6	5,9	-
Cumaya Gitme	-	-	68,4	38,1	-	-
İnanmıyorum	-	3,1	-	4,8	-	-
Diğer	12,1	6,3	10,5	9,5	-	-
Hiçbiri	-	15,6	-	9,5	17,6	5,0

Dernek'te, üçüncü kuşak % 82.4 oranında oruç tutma dini görevini yerine getirmesine karşın, diğer dini görevleri ikinci kuşakla karşılaştırıldığında çok daha

düşük oranlarda yerine getirdiği görülmektedir. Üçüncü kuşakta namaz kılanların oranı yalnızca % 29.4'tür.

Kerneke'te ikinci kuşakta dini görevlerden en çok yerine getirilenlerden ilk ikisi "oruç tutmak" ve "namaz kılmaktır". İkinci kuşakta kadınların % 53.1'i namaz kılariken erkeklerde bu oran yalnızca % 23.8'dir. Benzer durum teraviye gitmede de söz konusudur. Teraviye giden kadınların oranı % 25 iken erkeklerde bu oran % 9.5'tir. Üçüncü kuşak "oruç tutma" dini görevini ikinci kuşağa oranla daha fazla yerine getirmesine karşın, üçüncü kuşak diğer dini görevleri daha düşük oranda yerine getirmektedir.

Her iki mahallede de oruç tutma görevi ortalama %80 oranında yerine getirilmektedir. Oruç tutmayanların büyük bir kısmı da yaşlılık ya da rahatsızlığı nedeniyle bu dini görevi yerine getirmediğini belirtmişlerdir. Ayrıca, Kernek mahallesinde yaşayan alevi yurttaşlarımızda oruç tutma görevlerini yerine getirmekte olup bunu rahatlıkla dile getirebilmişlerdir.

İki mahallede de diğer dini görevlere oranla bu denli yüksek düzeyde oruç tutma görevinin yerine getirilmesinin temel nedeni, oruç tutmanın hem Sünni hem de Alevi topluluklarında "oruç tutmaya" cemaatleri birleştirici bir görev (misyon) yüklenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu görev Sünnilerde "teraviler" Alevilerde ise "aşure dağıtımı" ile cemaatin bir araya getirilmesinde somutlaşmaktadır.

Her iki mahallede de üçüncü kuşak ikinci kuşağa oranla daha fazla "namaz kılma" dini görevini yerine getirmesine karşın, diğer dini görevleri ikinci kuşak üçüncü kuşaktan daha düşük düzeyde yerine getirmektedir. Ayrıca, Kernek'te dini görevlere inanmayanların bunu çok rahat bir biçimde ifade ettikleri gözlemlenmiştir. Ancak, Dernek'te toplumsal baskıdan duyulan endişe nedeni ile bu durumun açıkça ifade edilemediği gözlemlenmiştir. Yani, dini inançlar noktasında Dernek'te oluşan toplumsal baskı Kernek'te daha düşük düzeydedir.

Çizelge 25: Yerine Getirilen Dini Törenselle İşlemler

	II. Kuşak				III. Kuşak	
	Kadın		Erkek		Çocuk	
	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
	%	%	%	%	%	%
Adak Adamak	81,8	81,3	57,9	47,6	29,4	40,0
Sadaka Vermek	97,0	93,8	84,2	90,5	82,4	75,0
Tekke, Türbe, Yatur vb. Yerleri Ziyaret	87,9	68,8	57,9	47,6	64,7	45,0
Muska Yazdırmak	18,2	43,8	21,1	9,5	11,8	5,0
Mevlit Okutmak	66,7	46,9	52,6	47,6	23,5	10,0
Kurşun Döktürmek	27,3	25,0	15,8	14,3	11,8	5,0
Hatim İndirmek	51,5	31,3	10,5	4,8	23,5	20,0
Yağmur Duasına Çıkmak	-	-	5,3	9,5	5,9	-
Diğer	-	-	10,5	9,5	29,4	20,0

Dernek'te ikinci kuşakta dini törenselle işlemlerden en çok yerine getirilenlerin ilk dördünü sırayla verecek olursak; sadaka vermek, türbe ziyaretine gitmek, adak adamak ve mevlit okutmaktır. İkinci kuşakta kadınlar erkeklere göre daha yüksek oranda dini törenselle işlemler yapmaktadır. Kadınların % 97'si sadaka vermekte, % 87.9'u türbe ziyaretine gitmekte,% 81.8'i adak adamakta ve % 66.7'side mevlit okutmaktadır. Erkeklerde ise bu oranlar sırasıyla, % 84.2, % 57.9, % 57.9 ve % 52.6'dır.

Dernek'te üçüncü kuşak ikinci kuşağa göre dini törenselle işlemleri daha az benimsemektedir. Bu nedenle de üçüncü kuşakta bu işlemler düşük oranlarda yerine getirilmektedir. Üçüncü kuşağın, % 82.4'ü sadaka vermekte, % 64.7'si türbe ziyareti yapmakta, % 29.4'ü adak adamakta ve % 23.5'ide mevlit okutmaktadır. Çocuklar türbe ziyaretlerine anneleri tarafından götürüldüklerini belirtmişlerdir.

Kernek'te ikinci kuşakta kadınların dini törenselle işlemlerden en çok yerine getirdikleri ilk dördü sırayla; % 93.8'i ile sadaka vermek, % 81.3'ü ile adak adamak, % 68.8 ile türbe ziyaretine gitmek ve %46.9'u ile mevlit okutmaktır. Erkeklerde ise bu oranlar sırasıyla, % 90.5, % 47.6, % 47.6 ve % 47.6'dır. Kadınlara göre erkekler daha düşük oranda dini törenselle işlemleri yerine getirmektedir. Yani, toplumumuzun örgütlenememe sorunu bu iki mahallede de kendini göstermiştir.

Kernek'te de üçüncü kuşağın ikinci kuşağa göre dini törensel işlemleri daha az benimsediği gözlenmiştir. Bu kuşağın, % 75'i sadaka vermekte, % 45'i türbe ziyareti yapmakta, %40'ı adak adamakta ve % 10'uda mevlit okutmaktadır.

Her iki mahallede de üçüncü kuşak ikinci kuşağa oranla dini törensel işlemleri daha az benimsemekte ve daha düşük oranda bunları yerine getirmektedir. Özellikle üçüncü kuşak bir takım isteklerinin adak adayarak ya da türbe ziyaretlerine gidilerek gerçekleşmeyeceğinin bilincine varmaya başlamıştır. Hem ikinci hem de üçüncü kuşak hala sadaka vermede kendini sorumlu hissetmekte olup üçüncü kuşakta bile bu oran ancak % 75'lere inmiştir. Bu noktada asıl çelişki yoksullara yardım etmek için kurulan sivil toplum kuruluşlarını desteklemede yetersizken acıma duygularının sömürülerek istenen sadakayı vermekte istekli olunmasıdır.

Yapılan görüşmelerde Malatya'da türbe ziyaretlerinde hem Sünni hem de Alevi yurttaşlarımızın aynı türbeyi kutsal saydıkları gözlemlenmiştir. Günümüzde Malatya'da mezhepsel ayrılıkların keskinleştiği düşünülürse (ki Kernek'te yurttaşlarımız arasında Sünni-Alevi ayrımı içten içe büyümektedir) bu durum şaşırtıcı gelmektedir. Ancak, çok değil Cumhuriyet'in kuruluş yıllarına baktığımızda bağımsızlık için "tek yürek" olup birlikte mücadele edildiği görülecektir. Peki, ne oldu da Malatya'da "farklılıklar" zengin bir birliktelikten çıkıp yoz ayrılıklara dönüştü? Bunun temel yanıtları, "dinin siyalaşması" (ki bu her iki mezhepte de yoğun olarak görülmüştür) ve 1970'lerden sonra Malatya'da geleneksel ilişkilerin zayıflamasıdır. Güngör (2005, 215), bunu şöyle ifade etmiştir: "İnsanlar birbirine o kadar uzak ve kopuktu ki, babamı yitirdiğimde, eski sol görüşlü arkadaşlarımdan yalnızca iki kişi, terzi kadir usta ve ihsan usta'nın başsağlığı dilemeye gelmişti. Bu uzaklık, geleneksel ilişkilerde nasıl bir sığığa sürüklendiğimizin göstergesidir."

Her iki mahallede de dini törensel işlemlerin hiç birine inanmıyorum diyenlere ikinci kuşakta rastlanmazken üçüncü kuşakta az sayıda da olsa rastlanmıştır.

Çizelge 26: Dini Mabetlere Gitme

	II. Kuşak						III. Kuşak	
	Kadın		Erkek		Kadın+Erkek		Çocuk	
	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
	%	%	%	%	%	%	%	%
Evet	6,1	31,3	63,2	71,4	25,4	46,1	23,5	40,0
Hayır	93,9	68,7	36,8	28,6	74,6	53,9	76,5	60,0
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Dernek'te, kadınlar "Dinimizde kadınlar pek camiye gitmezler" ya da "Dinimiz camiye gitmemizi zorunlu kılmamakta" o yüzden "inancımı evimde yalnız ya da komşu kadınlarıyla birlikte yerine getirmekteyim" demektedirler. Zaten camiye gidenlerin oranı da yalnızca %6.1 iken gitmeyenlerin oranı da % 93.9'dur. Camiye gidiyorum diyen kadınların pek çoğu da görüşmenin yapıldığı ya da yakın bir dönemde Kur'an öğrenmek için camiye gidenler ya da düzenli teraviye gidenlerden oluşmaktadır. Dernek'te camiye gitmiyorum diyen kadınların beşte biri, İstanbul'a gittiklerinde tarihi camileri gezdiklerini belirtmiş ve "Malatya'da böyle tarihi camilerin olmadığını" söylemişlerdir.

Dernek'te erkeklerin % 63.2'si camiye giderken % 36.8'i gitmemektedir. Gidenlerin çoğu ise, cuma namazı, bayram namazı ya da teravi için gittiklerini belirtmişlerdir.

Dernek'te üçüncü kuşakta camiye gidenlerin oranı % 23.5 iken gitmeyenlerin oranı ise % 76.5'tir. Üçüncü kuşakta camiye gidenler arasında Cuma namazına ara sıra teraviye gidenlerin kendilerini camiye giden kişiler olarak tanımlama gereği duymuşlardır.

Dernek'te varsa bile alevi yurttaşlarımız bunu belirtmemişlerdir.

Kernek'te kadınların % 31.3'ü dini mabedine giderken % 68.7'si gitmemektedir. Sünni kadınlar teraviye ve Kur'an öğrenmek için camiye gitmekte olduklarını belirtirken, bir alevi kadında oruçta ve ayda bir cem evine gitmekte olduğunu belirtmiştir.

Kernek'te erkeklerin % 71.4'ü dini mabedine giderken % 28.6'sı da gitmediğini belirtmiştir. Sünni erkekler çoğunlukla cumaya, bayram namazına ve

düzenli olmasa da teraviye gittiklerini belirtirken, Alevi erkekler, oruçta ve yılda bir iki kez cem evine gittiklerini belirtmişlerdir.

Kernek'te çocukların % 40'ı dini mabetlere giderken % 60'ı gitmemektedir. Dini mabetlere giden çocuklardan kadınlar teraviye, Kur'an kursuna ya da yılda bir iki kez cem için gittiklerini belirtirken, erkekler bayram namazı, teravi, Kur'an öğrenmek ve cem için gittiklerini belirtmektedirler.

Her iki mahallede de kadınlar erkeklere göre daha düşük oranda dini mabetlere gitmektedirler. Ancak, bu oranların dini görevlerini daha az yerine getirdikleri anlamına gelmemekte, aksine erkeklere göre daha yoğun bir biçimde dini görevlerini evde yalnız ya da komşularıyla birlikte yerine getirmektedirler.

Yine her iki mahallede de üçüncü kuşak ikinci kuşağa göre daha düşük oranda mabetlere gitmektedirler. Dini mabetlere gitme oranı Dernek'te ikinci kuşakta % 25.4 iken üçüncü kuşakta % 23.5'e inmiştir. Kernek'te ise bu oran % 46.1 iken % 40'a inmiştir.

Dini mabetlere gitme oranı hem ikinci hem de üçüncü kuşakta Kernek'te Dernek'ten daha yüksek orandadır. Dernek'te ikinci kuşakta dini mabetlere gitme oranı % 25.4 iken Kernek'te bu oran % 46.1'e çıkmaktadır. Yine aynı doğrultuda, Dernek'te üçüncü kuşakta dini mabetlere gitme oranı % 23.5 iken Kernek'te bu oran % 40'tır. Kernek'te kırsaldan kente gelenlerin çocukları kentte tutunabilmek için kendilerini bir topluluğun parçası haline getirmeye çalışmaktadır. Ancak, Kernek'te dini cemaatlerin dışında gençlerin faaliyet gösterebileceği hiçbir sosyal amaçlı topluluk bulunmamasından dolayı üçüncü kuşak dini mabetlerdeki topluluklara yani dini cemaatlere "bir yerlere ait olma güdülerini" sonucunda katılmaktadır.

8.2. Dini eğitim

Dernek'te dini eğitimde sorumluluğu, ikinci kuşağın % 90.3'ü aileye, % 13.4'ü kendisine yüklemekte iken üçüncü kuşağın % 88.2'si aileye % 24.9'u da kendisine yüklemektedir. Yani, Dernek'te üçüncü kuşağın kendi özgüveni yükseldiğinden dini eğitimde sorumluluğu kendisi üstlenmek istemektedir.

Kernek'te dini eğitimde sorumluluğu, ikinci kuşağın % 94.3'ü aileye % 11.3'ü kendisine yüklemekte iken üçüncü kuşağın % 100'ü aileye yalnızca % 5'i

kendisine yüklemektedir. Yani, Kernek'te üçüncü kuşak daha da güvensizleşerek dini eğitimde sorumluluğu aileye ve okula bırakmaktadır.

Çizelge 27: Dini Eğitimde Kimler Sorumlu Olmalı?

	II. Kuşak						III. Kuşak	
	Kadın		Erkek		Kadın+Erkek		Çocuk	
	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
	%	%	%	%	%	%	%	%
Aile	100,0	96,9	73,7	90,5	90,3	94,3	88,2	100,0
Okul	33,3	43,8	31,6	33,3	32,7	39,6	5,9	45,0
Dini Görevli	12,1	46,9	10,5	33,3	11,5	41,5	5,9	10,0
Bilen	6,1	3,1	5,3	4,8	5,7	3,7	-	10,0
Kendisi	12,1	12,5	15,8	9,5	13,4	11,3	29,4	5,0
Çevre	-	3,1	-	4,8	-	3,7	5,9	25,0
Diğer	-	3,1	10,5	4,8	3,8	3,7	5,9	5,0

Görece daha fazla sosyal yaşamın içinde yer alan ve görece eğitim düzeyi yüksek olan Dernek'teki üçüncü kuşak; sosyal yaşamdan kopuk, aile içi ilişkilerin yoğun yaşandığı ve eğitim düzeyinin düşük olduğu Kernek'teki üçüncü kuşağa göre, daha yüksek oranda aileden bağımsız bir tavır sergileyerek kendi dini eğitiminde kendini sorumlu görmektedir. Kernek'teki üçüncü kuşak ise, bu sorumluluğu kendinden çok aileye ve okula yüklemektedir. Çocuklara dini eğitimi verme konusunda aileyi sorumlu görenlerin oranı Dernek'te, ikinci kuşakta % 90.3 iken Kernek'te ikinci kuşakta % 94.3'tür. Üçüncü kuşakta ise bu oran Dernek'te % 88.2'ye gerilerken Kernek'te daha da güçlenerek % 100'e çıkmıştır. Dernekte üçüncü kuşağın % 29.4'ü ise, çocuklar kendi eğitiminden kendi sorumlu olması gerektiğini düşünmektedir.

Ayrıca, daha önce belirtildiği gibi Kernek'teki üçüncü kuşak Dernek'teki üçüncü kuşağa oranla daha fazla dini mabetlere gitmesine karşın, yine de sıkı aile bağları ve öğretmenlere duyulan güven nedeniyle çocukların dini eğitiminde sorumluluğu dini görevliler yerine aileye ve okula yüklemektedir.

Çizelge 28: Okulda Dini Eğitim Daha Yoğun Verilmeli mi?

	II. Kuşak				III. Kuşak	
	Kadın		Erkek		Çocuk	
	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
	%	%	%	%	%	%
Daha Yoğun Verilmeli	48,5	84,3	52,6	90,4	47,1	80,0
Yeterli	45,5	9,4	42,1	4,8	52,9	15,0
İlk Okulda Verilmemeli	3,0	-	-	-	-	5,0
Hiç Verilmemeli	-	6,3	5,3	4,8	-	-
Diğer	3,0	-	-	-	-	-
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Dernek'te ikinci kuşak üçüncü kuşağa göre daha fazla oranda okulda dini eğitim verilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Bu oran ikinci kuşakta kadınlarda % 48.5 ve erkeklerde % 52.6 iken üçüncü kuşakta % 47.1'dir.

Dernek'te dini eğitimin yeterli olduğunu düşünenlerin oranı ikinci kuşakta kadınlarda % 45.5, erkeklerde % 42.1 iken üçüncü kuşakta yükselerek % 52.9'a çıkmıştır. Muhafazakâr sağ bir görüşe sahip kimi kadın görüşmeciler “bazı din kültürü öğretmenlerinin okulda çocuklara olmadık şeyler anlatarak korkutuyor” derken kimi sağ görüşlü kadınlarda “çocuklara sıralarda namaz kılmayı öğretiyorlar, bunların ne gereği var, ben evimde çocuğuma gerektiği kadarını öğretirim” demekte ve şu an okullardaki din eğitiminin yeterli olduğunu belirterek din kültürü öğretmenlerinin cahilliğinden şikâyet etmektedirler.

Kernek'te de ikinci kuşak üçüncü kuşağa göre daha fazla oranda okulda dini eğitim verilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Bu oran ikinci kuşakta kadınlarda % 84.3 ve erkeklerde % 90.5 iken üçüncü kuşak olan çocuklarda % 80'dir.

Hem Dernek'te hem de Kernek'te üçüncü kuşak ikinci kuşağa oranla okullarda daha yoğun dini eğitim verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Ancak, daha yoğun dini eğitim verilsin diyenlerin oranı Kernek'te Dernek'tekinden daha fazladır. Kernek'te daha yoğun dini eğitim verilsin diyenlerin oranının Dernek'ten daha fazla olmasında, Kernek'teki Alevi yurttaşlarımızın din derslerinde “Alevilik” ile ilgili bilgilerinde verilmesini istemelerinden kaynaklanmaktadır.

Çizelge 29: Dini Bilgi Alma

	II. Kuşak				III. Kuşak	
	Kadın		Erkek		Çocuk	
	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
	%	%	%	%	%	%
Bilen	54,5	71,9	36,8	57,1	70,6	75,0
Dini Görevli	6,1	21,9	26,3	52,4	5,9	10,0
Kitap	54,5	21,9	47,4	14,3	47,1	40,0
Televizyon	6,1	6,3	-	4,8	-	5,0
İnternet	-	-	-	-	-	5,0
Diğerleri	-	6,3	-	4,8	-	15,0

Dernek'te, dini bir konuda bilgi almak isteyen kadınların % 54.5'i komşu ya da akrabadan dini bilgisinin olduğuna inandıkları kişiden bilgi almayı tercih etmektedir. Kadınların % 54.5'i ise dini bilgi için evdeki Kur'an tefsiri ya da dini kitapçıklardan yararlanmaktadır. Erkeklerin ise, % 47.4'ü dini kitapçıklardan ve % 36.8'ide dini bilgisi olduğunu düşündükleri arkadaşlarından ya da akrabalarından bilgi almaktadır.

Dernek'te üçüncü kuşağın % 70.6'sı gibi yüksek bir oranı ise, dini bilgisi olduğunu düşündüğü aile üyelerinden ve arkadaşlardan yardım talep etmektedir.

Kernek'te kadınların % 71.9'u dini konuda bilgili olduğunu düşündüğü komşusu ya da akrabasından bilgi almakta iken yalnızca % 21.9'uda dini kitapçıklardan yararlanmaktadır. Erkekler ise, % 57 oranında dini bilgisi olduğunu düşündüğü arkadaş ve akrabalarından bilgi alırken % 52.4'ü dini görevlilerden bilgi almayı tercih etmiştir.

Kernek'te üçüncü kuşak % 75 gibi yüksek bir oranda dini bilgisi olduğunu düşündüğü aile üyelerinden ve arkadaşlarından bilgi almaktadır.

Kernek'teki hem ikinci kuşak hem de üçüncü kuşağın "bilen" den dini bilgi alma oranı Dernek'teki ikinci ve üçüncü kuşağa göre daha yüksektir. Kernek'te "kitaptan" dini bilgi edinmede ise durum tersine dönmüştür ve Kernek'teki oran Dernek'teki orandan daha düşüktür. Kernek'te eğitim oranının Derneğe göre daha düşük olduğu hatırlandığında Kernek'te ki hem ikinci hem de üçüncü kuşağın dini

bilgi almak için “kitap” yerine “bilene” yönelmesinin çokta şaşırtıcı olmadığı görülür. Ayrıca, Kernek’te hem ikinci kuşakta hem de üçüncü kuşakta “dini görevliden” dini bilgi alma oranı Dernek’teki ikinci ve üçüncü kuşaktan daha yüksektir. Kernek’te ki ikinci ve üçüncü kuşağın Derneğe göre daha yüksek oranda “din mabetlere” gittiği hatırlandığında bu durumun çokta şaşırtıcı olmadığı görülür.

Her iki mahallede de dini bilgi almayla ilgili olarak dikkati çeken diğer bir noktada, Dernek kadınlar ile Kernek’teki kadın ve erkeklerin dini bilgi almak için, televizyondaki “dini sohbet” programlarından yararlanmaktadırlar. Yani, dini bilgilendirmede kişinin doğrudan doğruya iletişim kurduğu arkadaş, komşu, akraba ya da dini görevliler dışında doğrudan iletişim kuramadığı ama televizyon yoluyla hayatına giren kişilerde etkili olmaya ve kişiyi yönlendirmeye başlamıştır.

9. SİYASET ÖLÇÜTÜ

Dernek ve Kernek Mahalleleri'ndeki ikinci kuşağın kadın ve erkekleri ile üçüncü kuşağın, siyasal bilinç düzeyi, yerel birimlerle ve gruplarla ilişkileri ve onlara duyulan güven incelenmiştir. Öncelikli olarak her iki mahalledeki durum ayrıntılı bir biçimde değerlendirildikten sonra elde edilen bilgiler ışığında iki mahalle karşılaştırılmıştır.

9.1. Siyasal Bilinç Düzeyi

Dernek'te ikinci kuşak % 75'in üstünde sağ partiye oy verirken, üçüncü kuşakta ise sağ partiye oy verenlerin oranı giderek azalarak % 64.7'ye düşmüştür.

Kernek'te ikinci kuşakta kadınların % 75'i ve erkeklerin ise % 61.9'u sağ partiye oy verirken, üçüncü kuşakta sağ partiye oy verenlerin oranı artarak % 80'e çıkmıştır.

Çizelge 30: Son Seçimlerde Sağ Partiye mi Sol Partiye mi Oy Verdiniz?

	II. Kuşak				III. Kuşak	
	Kadın		Erkek		Çocuk	
	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
	%	%	%	%	%	%
Sağ Parti	75,8	75,0	78,9	61,9	64,7	80,0
Sol Parti	21,2	25,0	21,1	38,1	29,4	20,0
Hiçbiri	3,0	-	-	-	5,9	-

İkinci kuşaktan üçüncü kuşağa geçişte, Dernek'te, sol güç kazanırken Kernek'te de sağ güç kazanmaktadır. Bu veriler, yaygın bir kamı olan kırsaldan kente göç eden düşük gelir grubundaki yurttaşların yaşadığı gecekondu bölgelerinde sağ siyasi eğilimlerin güç kazandığını doğrulamaktadır.

Son seçimlerde, Dernek'te, merkez sağdan uzaklaşarak AKP'ye oy verilmesine karşın solda CHP'ye oy verildiği gözlemlenmiştir.

Kernek'te merkez sağdan ve merkez soldan uzaklaşarak AKP ya da ÖDP gibi partilerde yoğunlaştığı gözlemlenmiştir. Kernek'teki yurttaşlarımız son belediye seçimlerinde, son genel seçimlerde oy verdikleri partinin belediye başkan adayına oy vermişlerdir. Ancak, sola oy verenlerin (bunların hemen hemen hepsi Alevi yurttaşlarımız) büyük bir çoğunluğu AKP'ye güvenmediklerini belirtmiş ve

AKP'li bir belediye başkanı yerine, Malatya eski belediye başkanı olan Çerçi gibi Sünni olmasına karşın Alevilere yakın birine oy vermiş olmayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Yani, bundan sonra belediye başkanı seçimlerinde partiye değil kişiye oy vereceklerini vurgulamışlardır.

Çizelge 31: Mahallede Altyapı ile İlgili Bir Sorunda Nereye Müracaat Edersiniz?

	Kadın		Erkek	
	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
	%	%	%	%
Belediye	69,7	62,5	68,4	76,2
Muhtar	9,1	46,9	31,6	42,9
Diğer	6,1	-	-	-
Hiçbir yere	21,2	12,5	-	4,8

Hem Dernek'te hem de Kernek'te alt yapı ile ilgili bir sorunla karşılaşıldığında öncelikle belediyeye başvurulmaktadır. Belediyeye yapılan başvurularda Dernek'te ilk olarak ilgili birimlere telefon açılarak sorun iletilmekte eğer sorun giderilmezse şahsen ilgili yerel birime müracaat edilip sorunun çözülmesi istenmektedir. Kernek'te de öncelikle telefonla ilgili belediye birimine sorun iletilmekte olup, sorun giderilmezse muhtara gidilip sözlü olarak sorun aktarılmakta ve muhtarın mahalleli adına belediyeye müracaat etmesi istenmektedir. Muhtar sorunun çözümünü sağlayamazsa, mahalleli birleşip muhtarın başkanlığında belediyeye gidip sorunu çözenin yollarını aramaktadır.

Kernek'te, mezhepsel farklılıklar mahallede komşular arasındaki ilişkileri olumsuz etkilemesine karşın mahalleye altyapı hizmetinin getirilmesi konusunda bu ayrılıklar bir kenara bırakılmakta ve birlikte hareket edilerek muhtara ve muhtar başkanlığında belediyeye gidilmektedir. Kernek'te bu birleşmenin temelinde mahalleyi kentin meşru yapısı içine sokma çabası yatmaktadır.

Kernek'te kadınlar, komşu ve akrabalarla örülü bir çerçevede yaşamakta olmasına karşın, konu yaşanan konutun ve mahallenin normalleşme süreci olunca kadınlarda erkekler kadar etkin olmaktadır. Görüşme sırasında Kernek'teki kadın deneklerden bazıları geçen yaz yaşanan su sıkıntısı üzerine mahallenin kadınlarını toplayıp muhtara gittiklerini ve muhtarı korkuttuklarını gururlu bir ses tonuyla

anlatmaktadırlar. Ayrıca, muhtarı alıp belediyeye gittiklerini ve böylece sularının gelmesini sağladıklarından övünç duymaktadırlar.

Çizelge 32: Devlet Büyüklerini Tanıma

	II. Kuşak						III. Kuşak	
	Kadın		Erkek		Kadın+Erkek		Çocuk	
	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
	%	%	%	%	%	%	%	%
Cumhurbaşkanı	90,9	50,0	94,7	81,0	92,3	62,2	94,1	80,0
Başbakan	93,9	81,3	100,0	81,0	96,1	90,5	100,0	95,0
Belediye Başkanı	54,5	40,6	84,2	71,4	69,2	52,8	88,2	65,0
Muhtar	21,2	53,1	63,2	90,5	36,5	67,9	11,8	50,0

Dernek'te hem ikinci hem de üçüncü kuşağın % 90'ından fazlası hem cumhurbaşkanını hem de başbakanı tanımaktadır. Ayrıca, üçüncü kuşakta cumhurbaşkanını, başbakanı ve Malatya belediye başkanını tanıyanların oranı ikinci kuşakta tanıyanların oranına göre daha yüksektir. Ancak, üçüncü kuşak ikinci kuşağa göre daha düşük oranda oturdukları mahallenin muhtarını tanımaktadır. Bunun temel nedeni, üçüncü kuşağın çok düşük düzeyde muhtarlıkla ilişki içinde olmasıdır.

Dernek'te ikinci kuşakta kadınlarda cumhurbaşkanını, başbakanı, Malatya belediye başkanını ve oturdukları mahallenin muhtarını tanıyanların oranı erkeklerinkine göre düşüktür. Özellikle kadınların yalnızca % 21.2'si oturduğu mahallenin muhtarını tanıırken, bu oran erkeklerde % 63.2'dir. Kadınları pek çoğu muhtarlıkla ilgili işlemleri eşlerinin yaptığını o nedenle muhtarı hiç görmediğini belirtmiştir.

Kernek'te üçüncü kuşakta cumhurbaşkanını, başbakanı ve Malatya belediye başkanını tanıyanların oranı ikinci kuşağa göre daha düşük olmasına karşın oturdukları mahallenin muhtarını tanıyanların oranı daha yüksektir.

Kernek'te ikinci kuşakta kadınların cumhurbaşkanını, Malatya belediye başkanını ve oturdukları mahallenin muhtarını tanıyanların oranı erkeklerinkinde daha düşüktür.

Her iki mahallede de her iki kuşakta en çok tanınan kişi başbakan iken en az tanınan kişi oturan mahallenin muhtarıdır. İki mahallede de ikinci kuşakta

kadınlardan cumhurbaşkanını, başbakanı, Malatya belediye başkanını ve oturdukları mahallenin muhtarını tanıyanların oranı erkeklerinkinden daha düşüktür. İki mahalle birlikte değerlendirildiğinde en çok tanınan kişi, Dernek'teki erkeklerin ve çocukların % 100'ünün tanıdığı başbakan iken, en az tanınan kişi Dernek'teki çocukların yalnızca % 11.8'inin tanıdığı Dernek mahallesi muhtarıdır.

Yerel yönetim birimlerinden biri olan mahallenin muhtarının tanınmasında en önemli etken, yurttaşların mahallenin muhtarı ile olan ilişki düzeyidir. Eğer ilişki düşük düzeyde ise muhtar fazla tanınmamakta, ilişki düzeyi yüksekse tanınmaktadır. Dernek ve Kernek'teki deneklerin oturdukları mahallenin muhtarını tanıma oranları karşılaştırıldığında ikinci kuşakta Dernek'tekilerin yalnızca % 36.5'i Kernek'tekilerin ise % 67'si muhtarı tanırken, üçüncü kuşakta bu oran Dernek'te % 11.8'si Kernek'te ise % 50'dir.

Bir gecekondü mahallesi olan ve henüz meşru bir yapının bir parçası haline gelemeyen Kernek'teki yurttaşlar, altyapı sorunlarında ya da yardım almada yerel birimlerle ilişkisini muhtar aracılığıyla sağlamaktadır. Oysa Dernek'te yurttaşlar yalnızca ikametgâh ilmühaberi almak gibi nedenlerle muhtarlığa giderken alt yapı ile ilgili konularda doğrudan yerel birimlere müracaat etmektedir. Bu durumun doğal bir sonucu olarak ta Kernek'te oturanların muhtarı tanıma oranı yüksekken bu oran Dernek'te daha düşüktür.

9.2. Yerel Birimlerle ve Gruplarla İlişkiler ve Onlara Duyulan Güven

Dernek'te, ikinci kuşağın % 46.1'i belediyeye, % 46.1'i muhtarlığa ve % 38.4'ü de öğretmenlere güvenmektedir. Üçüncü kuşağın ise % 35.2'si belediyeye, % 29.4'ü din görevlilerine ve % 29.4'üde öğretmenlere güvenmektedir. Her iki kuşakta da bir yerel kurum olan belediyeye güvenilmektedir. Ancak, üçüncü kuşakta kurumlara ya da toplumda önemli görev üstlenen kişilere karşı duyulan güvende bir azalma söz konusudur.

Çizelge 33: Yerel Birimlere ve Gruplara Güvenilirlik

	II. Kuşak						III. Kuşak	
	Kadın		Erkek		Kadın+Erkek		Çocuk	
	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
	%	%	%	%	%	%	%	%
Muhtar	39,4	25,8	57,9	38,1	46,1	30,1	17,6	40,0
Belediye	42,4	51,6	52,6	52,4	46,1	50,9	35,2	60,0
Partililer	18,2	19,4	21,1	33,3	19,2	24,5	17,6	45,0
Din Görevlileri	27,3	45,2	31,6	47,6	28,8	45,2	29,4	60,0
Öğretmenler	42,4	51,6	31,6	57,1	38,4	52,8	29,4	70,0
Esnafklar	12,1	22,6	10,5	28,6	11,5	24,5	17,6	35,0
Memurlar	18,2	16,1	10,5	28,6	15,3	20,7	11,7	25,0
Kadınlar	27,3	29,0	21,1	33,3	25,0	30,1	23,5	45,0
Gençler	24,2	25,8	26,3	23,8	25,0	24,5	17,6	35,0
Hiçbiri	39,4	32,3	26,3	28,6	34,6	27,4	23,5	20,0

Kernek'te her iki kuşakta da en fazla öğretmenlere güvenilmektedir. Bunun temelinde Kerneklilerin, öğretmenlerin eğitimle bir taraftan kendilerini cahillikten kurtardıklarına öteki taraftan da kendilerinin meslek edinip hayatlarını kurtarmalarına yardım ettiklerine inanmaları yatmaktadır. Kernek'te ikinci kuşağın % 52.8'i öğretmenlere, % 50.9'u belediyeye ve % 45.2'side din görevlilerine güvenirken, üçüncü kuşağın % 70'i öğretmenlere % 60'ı belediyeye ve yine % 60'ıda din görevlilerine güvenmektedir. Üçüncü kuşağın ikinci kuşağa göre öğretmenlere, belediyeye ve din görevlilerine güveni artmıştır.

Her iki mahallede de kadınların öğretmenlere olan güveni erkeklerinkinden daha fazla iken, kadınların din görevlilerine olan güveni erkeklerinkinden daha azdır.

Dernek'te en çok güven yerel bir kurum olan belediyeye duyulurken, Kernek'te en çok öğretmenlere güven duyulmaktadır.

Kerneğe göre çok sayıda esnafın hem çalıştığı hem de yaşadığı Dernek'te, esnafa duyulan güven hem Kernek'teki esnafa duyulan güvenden daha azdır hem de çok düşük düzeydedir.

Çizelge 34: Mahallenizde Hangi Yerel Birimlerin ve Grupların Etkin Olduğunu Düşünüyorsunuz?

	II. Kuşak						III. Kuşak	
	Kadın		Erkek		Kadın+Erkek		Çocuk	
	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
	%	%	%	%	%	%	%	%
Muhtarlık	78,8	78,1	78,9	71,4	78,8	75,4	82,3	75,0
Belediye	75,8	71,9	84,2	81,0	78,8	75,4	58,8	85,0
Partililer	30,3	21,9	42,1	52,4	34,6	15,1	23,5	95,0
Din Görevlileri	6,1	18,8	15,8	33,3	9,6	24,5	11,7	30,0
Öğretmenler	3,0	31,3	21,1	14,3	7,6	24,5	11,7	25,0
Esnafklar	33,3	12,5	26,3	9,5	30,7	15,1	23,5	25,0
Memurlar	6,1	6,3	5,3	9,5	5,7	7,5	11,7	10,0
Kadınlar	9,1	31,3	10,5	19,0	9,6	26,4	17,6	35,0
Gençler	12,1	21,9	10,5	9,5	11,5	13,2	35,2	25,0
Hiçbiri	9,1	15,6	10,5	-	9,6	9,4	-	5,0

Dernek'te üçüncü kuşakta mahallede en fazla muhtarın, ikinci derecede ise belediyenin etkili olduğu düşünülmektedir. Dernek'te üçüncü kuşak belediyeyi mahallenin imar, altyapı v.b. düzenlemelerinde sorumlu ve görevli görmekte ve bu çerçevede de belediyenin mahalleye yapısal yönden etki ettiğini düşünmektedir. Mahallede sosyal amaçlı gerçekleştirilmek istenen çalışmalarda ise belediye yerine muhtarı etkili görmektedirler. Örneğin, Dernek mahallesinde Kernek Parkı'nın özel işletilmesine son verilerek mahalle halkının hizmetine sunulması yönündeki çalışmada muhtar etkin rol oynamakta ve de bu konuda mahalleli 5 bin oyla muhtarı desteklemektedir.

Kernek mahallesinde yapılan görüşmelerde her ne kadar ikinci kuşak gecekondularını güvenceye almak, iş edinmek ve yardım almak için oy kaygısında olan siyasi partilerle kurulan ilişkileri dile getirmekten çekinse de, üçüncü kuşak bu ilişkinin farkındalığıyla ve cesurca partililerin semtteki etkinliğini dile getirmektedirler. İkinci kuşakta kadınların % 21.9'u, erkeklerin % 52.4'ü ile üçüncü kuşağın % 95'i partilileri mahallede etkin görmektedir.

Partililerden sonra mahallede en etkin olduğu düşünülen belediyedir. Çünkü mahallelilerce belediye bir taraftan mahalleye alt yapı hizmetini getirip mahallenin

normalleşme çabasına destekleme görevi (misyonu) diğer taraftan da gecekonduları görmezden gelip onları yıkmayarak gecekondu sakinlerini gelecek kaygısından kurtarma görevi (misyonu) yüklenmiştir. İkinci kuşakta kadınların % 71.9'u, erkeklerin % 81'i ile üçüncü kuşağın % 85'i belediyeyi mahallede etkin görmektedir.

Partililerden ve belediyeden sonra Kernek'te muhtarda mahalle üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Çünkü muhtar gerek Sosyal Yardımlaşma Kurumu'ndan gerekse de belediyeden gelen yardımların kimlere dağıtılacağını belirleyen olduğu kadar, mahallenin altyapı sorunlarını belediyeye aktaracak ve bu konuda mahalleliye yol gösterecek kişidir. Bu nedenle de yaptığı uygulamalar yüzünden arkasından eleştirilse de o "iyi insan" dır.

Her iki mahallede de genel olarak muhtarın ve belediyenin mahalleyle ilgili kararlarda etkili olduğu düşünülürken, Kernek'te üçüncü kuşağın % 95'i partilileri de kendi mahallelerinde etkili görmektedir.

Kernek'te Derneğe göre daha yüksek oranda hem ikinci hem de üçüncü kuşak kadınları, dini görevlileri ve öğretmenleri mahallede etkili görmektedir. Hatta Kernek'te üçüncü kuşağın % 35'i kadınları, % 30'u din görevlilerini ve % 25'ide öğretmenleri mahallede kararların alınmasında etkili görmektedir.

Kernek'te üçüncü kuşakta mahalle ile ilgili kararların alınmasında deneklerin % 95'i partilileri, % 85'i belediyeyi, % 75'i de muhtarı etkili görmektedir. Kernek'te özellikle seçim dönemlerinde siyasi partilerin belediye başkan adayları oy için bu semte gelmekte ve yurttaşlardan oy talep etmektedir. Bu oy pazarlığında belediye başkanının semtle ilgili politikalarının yanında belediye başkanının üyesi olduğu partinin gecekonduya yaklaşımı ve yandaşlarına sağlayacağı yararlar önemli bir belirleyici olmaktadır. Partinin gücünü arkasına alan belediye başkanı, öncelikle seçim döneminde yapılan gecekondulara göz yummakta, sonrasında ise belediyenin şirketlerinde parti yandaşlarına iş imkânı sağlamaktadır⁽⁴⁾.

⁽⁴⁾ Günlü (2002, 276)'nin Lefebvre'den aktardığı gibi, "Kentsel olgunun, 'kentsel sorun' olarak adlandırılması 1960'lı yıllarla birlikte, gündelik hayat siyasetinin önem kazanmasıyla birlikte ortaya çıkmıştır".

10. KADINA BAKIŞ ÖLÇÜTÜ

Bu bölümde, Dernek ve Kernek Mahalleleri'ndeki ikinci kuşağın kadın ve erkekleri ile üçüncü kuşağın, eğitim, çalışma hayatı ile ev ve sosyal hayatta kadına bakışları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

10.1. Eğitimde Kadına Bakış

Her iki mahalledeki deneklerin yaklaşık üçte biri kız çocuklarının daha fazla eğitim alması gerektiğini düşünmektedir. Bunu düşünenlerin oranı Dernek de ikinci kuşakta % 26.9 ve üçüncü kuşakta % 29.4 iken Kernek'te ikinci kuşakta % 35.8 ve üçüncü kuşakta da % 30'dir. Ayrıca, Dernek'e göre Kernek'te kız çocuklarının daha fazla eğitim alması istenmektedir. Denekler kız çocuğu okursa "ayaklarının üzerinde durur", "koca eline bakmaz" ya da "erkek çocuğu okumasa da herhangi bir işte çalışıp ekmeğini kazanır, ancak kız çocuğu eksik etektir o okursa mesleği olur ve çalışır" gibi ifadeler kullanmışlardır.

Çizelge 35: Daha Fazla Eğitim

	II. Kuşak						III. Kuşak	
	Kadın		Erkek		Kadın+Erkek		Çocuk	
	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
	%	%	%	%	%	%	%	%
Kız Çocuğu Fazla Eğitim Almalı	27,3	43,8	26,3	23,8	26,9	35,8	29,4	30,0
Erkek Çocuğu Fazla Eğitim Almalı	9,1	18,8	0,0	9,5	5,7	15,1	5,9	5,0
İkisi de Eşit Eğitim Almalı	63,6	37,4	73,7	66,7	67,4	49,1	64,7	65,0
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Hem Dernek'te hem de Kernek'te kadınlar erkeklere göre kız çocuğunun daha fazla eğitim almasını istemektedirler. Ancak, bu oran Dernek kadının da % 27.3 iken Kernek kadınında da % 43.8 gibi önemli bir orana ulaşmıştır. Kernek'te kadın deneklerle yaptığımız görüşmelerde, kadınların bir taraftan maddi yokluktan fazlasıyla etkilendikleri öte taraftan da aile içinde yalnızca ev içi işlerle ve çocuk bakımıyla ibaret olan konularından da pek memnun olmadıkları gözlemlenmiştir. Bunların neticesinde Kernekli kadın, kızının okuyup meslek edinerek hem toplumsal tabakada üst sınıfa geçmesini istemekte hem de evlendiği zaman eşinin eline bakmak

zorunda kalmamasını ve aile içinde kendine göre kızının daha güçlü bir konuma gelmesini istemektedir.

En yüksek oranda kız çocuğu daha fazla eğitim alsın diyenler Kernekli kadınlardan çıktığı gibi en fazla erkek çocuğu eğitim alsın diyenlerde Kernekli kadınlardan çıkmıştır. Bu oran % 18.8'dir. Güçlü bir ataerkil aile yapısından gelen kırsal kökenli kadın, kentte yaşamasına karşın hala aile reisinin erkek olduğunu ve geçimini de erkeğin sağlaması gerektiğini düşünmekte ve “erkek çocuğu okursa iyi iş olur, karısına çocuğuna bakar, kız çocuğuna da onun kocası bakar” demektedir.

Kız ve erkek çocukları eşittir her ikisi de eğitim almalıdır diyen deneklerin oranı, Kernek'teki kadın denekler hariç, % 60'ın üstündedir. Bu da bize eğitimde cinsler arası ayrımcılığın azaldığını göstermektedir.

Her iki mahallede de, kız çocuklarının da erkek çocukları gibi istedikleri kadar eğitim alma hakkına sahip olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, Kerne'te ikinci kuşakta pek çok denek kız çocuklarını okutmadıkları için pişmanlıklarını dile getirmiştir.

Çizelge 36: Karma Eğitim

	II. Kuşak				III. Kuşak	
	Kadın		Erkek		Çocuk	
	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
	%	%	%	%	%	%
Karma Okusunlar	93,9	81,3	89,5	61,9	94,1	70,0
Ayrı Okusunlar	6,1	18,7	10,5	38,1	5,9	30,0
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Dernek'te, her iki kuşakta da kız ve erkek çocuklarının karma eğitim alması gerektiğini söyleyenlerin oranı Kerneğe göre daha yüksektir. Ayrıca, hem Dernek'te hem de Kernek'te kadınlar erkeklere göre daha yüksek oranda karma eğitimi desteklemektedirler. Yani, bu konuda erkekler daha tutucu davranmaktadır. Görüşmelerde, deneklerin karma eğitimi destekleseler de kız ve erkek çocuklarının sınıfta aynı sırada oturmayı kabul etmedikleri gözlemlenmiştir.

Üçüncü kuşakta, Dernek'te karma eğitimi destekleyenlerin oranı % 94.1 iken Kernek'te bu oran yalnızca % 70 olmuştur.

Kız ve erkek çocukların ayrı eğitim alması gerektiğini savunanlar ise % 38.1 gibi yüksek bir oranla Kernekli erkeklerdir.

Her iki mahallede de, genel olarak “karma eğitim” benimsenmektedir. Ancak, “karma eğitim” benimseyen deneklerin pek çoğu kız ve erkek çocuklarının sınıfta aynı sırada oturmasına karşı çıkmaktadır. Ayrıca, Kernek’te ikinci kuşaktaki erkeklerin % 38.1’i kız ve erkek çocuklarının ayrı okuması gerektiğini belirtmiştir. Bunlardan bir kısmı kız ve erkek çocuklarının ayrı sınıflarda eğitim alması gerektiğini belirtirken öteki kısmı da tamamen ayrı okullarda eğitim alması gerektiğini belirtmiştir.

Her iki mahallede de, genel olarak “karma eğitim” benimsenmektedir. Ancak, “karma eğitim” benimseyen deneklerin pek çoğu kız ve erkek çocuklarının sınıfta aynı sırada oturmasına karşı çıkmaktadır. Ayrıca, Kernek’te ikinci kuşaktaki erkeklerin % 38.1’i kız ve erkek çocuklarının ayrı okuması gerektiğini belirtmiştir. Bunlardan bir kısmı kız ve erkek çocuklarının ayrı sınıflarda eğitim alması gerektiğini belirtirken öteki kısmı da tamamen ayrı okullarda eğitim alması gerektiğini belirtmiştir.

Çizelge 37: Başka İlde Üniversite Eğitimi Alma

	II. Kuşak						III. Kuşak	
	Kadın		Erkek		Kadın+Erkek		Çocuk	
	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
Ailesinin Bulunduğu İlde Okumalı	15,2	31,3	31,6	9,5	22,0	22,6	2,5	20,0
Başka İlde Okuyabilir	84,8	68,7	68,4	90,5	78,0	77,4	97,5	80,0
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Dernek’te, kız çocuklarının, lisans ya da ön lisans eğitimi almak için ailesinin bulunduğu ilden başka bir kente de gidebileceğini belirtenlerin oranı ikinci kuşakta % 78 iken bu oran üçüncü kuşakta daha da artarak % 97.5’e çıkmıştır. İkinci kuşakta kız çocuklarının başka bir ilde eğitim alabileceğini belirten kadınların oranı erkeklerinkinden daha fazladır. Yani, Dernek’te erkekler bu konuda kadınlara oranla daha tutucu bir yaklaşım sergilemişlerdir.

Kernek'te, kız çocuklarının başka bir ilde lisans ya da ön lisans eğitimi alabileceğini belirtenlerin oranı ikinci kuşakta % 77.4 iken üçüncü kuşakta % 80'dir. Kernek'te bu konuda, ikinci kuşakta kadınlar erkeklere oranla daha tutucu bir yaklaşım sergilemiştir. Kadınların yalnızca % 68.7'si erkeklerin ise % 90.5'i kız çocuklarının başka bir ilde eğitim alabileceğini ifade etmişlerdir.

Her iki mahallede de ikinci kuşağın beşte üçünden fazlası kız çocuklarının başka bir ilde eğitim alabileceğini söylemiştir.

Dernek'te eğitimin toplum içinde saygınlığı arttıran bir unsur olarak algılanırken, Kernek'te eğitim toplumsal tabakalaşmada sınıf atlama aracı olarak algılanmaktadır. Bu konuda maddi olanakların daha fazla olduğu hanelerin bulunduğu Dernek'te kadınlara oranla erkekler tutucu bir tavır sergilerken, maddi olanakların daha zayıf olduğu hanelerin bulunduğu Kernek'te erkeklere oranla kadınlar daha tutucu davranmaktadırlar.

Yapılan görüşmelerde çocuklarının başka bir ilde üniversiteye gidebileceğini belirten deneklerden pek çoğu çocukların güvenliği, daha rahat olanaklarda okuyabilmeleri ya da ailenin maddi yoksunluğu gibi nedenlerle onların öncelikle yanlarında okumasını istemektedir.

Kız çocuklarını başka bir ilde üniversite eğitimi alması için göndermeyeceğini ifade eden denekler görüşmede, "bende kızıyla giderim", "başında sahibi olursa gidebilir", "bizde okuyacağı yere ailecek taşınırız" gibi ifadeler kullanmışlardır.

10.2. Çalışma Hayatında Kadına Bakış

Dernek'te, ikinci kuşakta, kadınların % 97'si erkeklerin ise % 68.4'ü kadınların çalışması gerektiğini belirtirken; Kernek'te, ikinci kuşakta, kadınların % 97'si erkeklerin ise % 31.6'sı eşlerinin çalışmasını istemektedir. Yani, erkekler konu eşleri olunca daha tutucu davranmaktadırlar. Ayrıca, Dernek'te görüşme yaptığımız erkek ve kadınlar, kadının çalışabilmesi için üniversite eğitimi alıp bir meslek edinmesini zorunlu görmektedirler. Dernek'te kadınların % 72.7'si kadının devlet ya da özel kesimde çalışabileceğini belirtirken, erkeklerin % 68.4'ü kadınların devlet kesiminde çalışması gerektiğini belirtmiştir. Dernek'te kadınlar, eğitim almış bir kadının namusuyla her yerde (hem özel hem de devlet kesiminde) düşünmesine karşın, erkekler ise hem sosyal güvenlik olanakları daha garantili olması hem de

kadına daha güvenli bir çalışma ortamı sunması dolayısıyla kadının devlet kesiminde çalışmasını istemektedirler.

Çizelge 38: Kadın ve Çalışma Hayatı

		II. Kuşak						III. Kuşak	
		Kadın		Erkek		Kadın+Erkek		Çocuk	
		Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
		%	%	%	%	%	%	%	%
Kadın Çalışmalı	Evet	97,0	78,1	68,4	38,1	86,5	62,2	94,1	90,0
	Hayır	3,0	21,9	31,6	61,9	13,4	37,7	5,9	10,0
Hangi Kesimde Çalışmalı	Devlet	27,3	6,3	68,4	28,6	42,3	15,1	23,5	5,0
	Özel	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Fark etmez	72,7	93,7	31,6	71,4	57,6	84,9	76,5	95,0
Yöneten yada Yönetilen Olarak Çalışmak	Yöneten	39,4	9,4	15,8	14,3	30,7	11,3	35,3	10,0
	Yönetilen	15,2	9,4	15,8	23,8	15,3	15,9	17,6	15,0
	Fark etmez	45,4	81,2	68,4	61,9	53,8	73,5	47,1	75,0
Çalışmak İçin İzin Almalı	Evet	63,6	90,6	100,0	95,2	76,9	92,5	58,8	85,0
	Hayır	36,4	9,4	0,0	4,8	23,0	7,5	41,2	15,0
Eşiniz Çalışmalı mı	Evet	97	100	31,6	23,8	73,1	69,5	94,1	90
	Hayır	3,0	0,0	68,4	76,2	26,9	30,1	5,9	10,0

Dernek'teki kadınların % 45.4'ü, erkeklerin ise % 68.4'ü çalışan kadının yöneten ya da yönetilen olarak görev yapmasının çok da önemli olmadığını belirtirken, kadınların % 39.4'ü hemcinslerini yönetici olarak görmek istediğini belirtmişlerdir. Kadınların % 63.6'sı kadının çalışmak için eşinden izin alması gerektiğini belirtirken bu oran erkeklerde %100'dür. Yani erkekler, kadının çalışabilmesi için evli değilse babasından, evliyse de kocasından izin alması gerektiğini düşünmektedirler.

Kernek'te ikinci kuşakta kadınların % 78'i erkeklerin ise yalnızca % 38.1'i kadınların çalışması gerektiğini belirtirken, kadınların % 100'ü, erkeklerin ise yalnızca % 23.8'i eşlerinin çalışmasını istemektedirler. Yani, Kernek'te de erkekler konu eşleri olunca daha tutucu davranmaktadırlar. Kernek'te kadınların % 93.7'si erkeklerin ise % 71.4'ü kadın devlet ya da özel kesimde çalışabileceğini belirtmektedirler. Kernek'te hem kadın hem de erkekler kadının eğitim düzeyinin

düşük olduğunun ve bu eğitim düzeyi ile devlet kesiminde işe giremeyeceğinin bilincindedirler. Bu nedenle önemli olan işin hangi kesimde olduğu değil; işten, düşükte olsa düzenli ücretin alınabilmesi ve kadınlar için güvenli bir çalışma ortamının olmasıdır.

Kerneş'te kadınların % 81.2'si, kadınların yöneten ya da yönetilen olarak çalışmasının önemli olmadığını belirtirken erkeklerin % 23.8'i kadınların yönetilen olarak çalışmasını istemektedir. Kerneş'te hem kadın hem de erkeklerin % 90'dan fazlası kadınların çalışmak için eşlerinden izin alması gerektiğini belirtmişlerdir.

Üçüncü kuşak'ta her iki mahallede de kadınların ve eşlerinin çalışması gerektiğini düşünenlerin oranı % 90'ın üzerinde olmasına karşın hala kadınların çalışmak için eşlerinden izin almaları gerektiğini belirtmektedirler.

Her iki mahallede de, üçüncü kuşakta kadınların çalışmak için eşlerinde izin alması gerektiğini düşünenlerin oranı, ikinci kuşağa göre azalsa da Dernek'te % 58.8 ve Kerneş'te ise % 85 gibi yüksek düzeydedir. Üçüncü kuşakta kadınların hangi kesimde çalıştığının bir önemi olmadığı gibi kadının yöneten ya da yönetilen olarak çalışmasının da bir öneminin olmadığı düşüncesi yaygındır.

Her iki mahallede de, ikinci kuşakta, erkekler hem kadının çalışması hem de eşlerinin çalışması konusunda kadınlara oranla daha tutucudur

Dernek'teki erkeklerin, kadınların devlet kesiminde çalışmalarını istemelerinin dışında, tüm denekler kadının hangi kesimde çalışacağına önemli olmadığını belirtmişlerdir.

Her iki mahallede de, kadının yöneten ya da yönetilen olarak çalışmasının pekte önemli olmadığı ve kadının çalışmak için eşinden izin alması gerektiğini belirtmişlerdir.

Çizelge 39: Kadına Özgü Meslekler

	II. Kuşak				III. Kuşak	
	Kadın		Erkek		Çocuk	
	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
	%	%	%	%	%	%
Öğretmen	75,8	12,5	42,1	28,6	41,2	30,0
Avukat-Hâkim	-	3,1	10,5	-	-	-
Doktor	24,2	12,5	21,1	4,8	41,2	15,0
Hemşire	18,2	15,6	36,8	23,8	-	15,0
Sekreter	6,1	-	-	9,5	11,8	10,0
Polis	-	3,1	-	4,8	-	5,0
Eczacı	9,1	-	10,5	-	5,9	-
Kuaför	6,1	-	-	-	23,5	-
Fabrika İşçisi	-	3,1	-	-	-	5,0
Temizlikçi	3,0	6,3	-	-	-	5,0
Tezgâhtar	-	3,1	-	-	-	-
Devlet Memuru	3,0	-	10,5	-	17,6	-
Terzi	6,1	-	-	-	-	-
Mühendis	6,1	-	-	-	-	5,0
Diğer	12,1	-	42,1	4,8	23,5	-
Her İşi Yapabilir	3,0	34,4	-	19,0	17,6	-

Dernek'te hem ikinci kuşaktaki kadınların % 75.8'i ve erkelerinde % 42.1'i hem de üçüncü kuşağı oluşturan çocukların % 41.2'si kadına özgü meslek olarak öğretmeliği belirtmiş ve sıralamada ilk sıraya yerleştirmişlerdir. Dernek'te görüşme yaptığımız denekler, öğretmenliğin çalışma saatlerinin kadının eviyle ve çocuklarıyla ilgilenmesine fırsat verecek kadar uygun olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, kadının doğasında anaçlık olduğu, bu nedenle öğrencilerle daha iyi ilgilenebileceği yaygın kanıdır. Kernek'te ise öğretmenlik daha düşük bir oranda kadına özgü meslek olarak kabul edilmektedir. Çünkü öğretmenlik hala erkeklerin çalışma alanı olarak algılanmaktadır. Ayrıca, Dernek'te öğretmenliği kadına özgü olarak görenler, lise gibi daha üst düzey eğitimde de kadınların öğretmenlik yapacağını belirtirken, Kernek'te kreş, anaokulu ve ilköğretim gibi temel eğitimde kadınların görev yapabileceğine, üst düzey eğitimde ise erkeklerin olması gerektiğine vurgu yapmışlardır.

Dernek'te, doktorluk mesleği Kerneğe göre daha yüksek oranda kadına özgü bir meslek olarak görülmektedir. Sağlık kesiminde kadına özgü meslek olarak ikinci kuşakta erkekler daha çok hemşireliği belirtmişken, kadınlar daha çok doktorluğu belirtmişlerdir. Üçüncü kuşakta ise Dernek'te hemşirelik kadına özgü meslek olarak görülmezken doktorluk % 41.2'lik oran ile kadınların yaptığı meslek olarak görmektedirler. Ancak, her iki mahallede ve her iki kuşakta da kadınların kadın doğum ve çocuk hastalıkları gibi uzmanlık alanlarında doktorluk mesleğini yerine getirmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Dernek'te denekler, polislik, fabrika işçiliği ve tezgâhtarlık gibi mesleklerin erkeğe özgü; eczacılık ve düşük dereceli devlet memurlukların ise, kadına özgü meslekler olduğunu düşünmektedir.

Kernekte ise, kadınların % 34.4'ü kadınların her işi yapabileceğine vurgu yapmaktadırlar. Bu kadınların pek çoğu, eşleri ile birlikte gecekondularını yaptıklarından ve yapım sırasında su taşıyıp, sıva ve boya yaptıklarından bahsetmişlerdir.

Her iki mahallede de, mühendislik, avukatlık, hâkimlik gibi meslekler ile ticaret yapmayı gerektiren esnaflığın erkeğe özgü meslekler olduğu kabul edilmektedir.

10.3. Evde ve Sosyal Hayatta Kadına Bakış

Dernek'te, her iki kuşakta da alışveriş yapmak ve aile bütçesini düzenlemek kadın ve erkeğin paylaştığı bir sorumluluk olarak görülse de, bu eğilim üçüncü kuşakta daha da güçlenmiş ve sırasıyla % 94.1'e ve % 76.5'e çıkmıştır.

Kernekte ikinci kuşakta hem kadınlar hem de erkekler alış-veriş yapma ve aile bütçesini düzenleme sorumluluğunun erkeğe ait olduğunu belirtirken, üçüncü kuşakta bakış açısı değişmiş ve bu görevlerin birlikte yerine getirilmesi gerektiğini düşünenlerin oranı artmış ve birlikte alışveriş yapmalı diyenlerin oranı % 75'e, birlikte aile bütçesi düzenleyenlerin oranı % 65'e çıkmıştır.

Her iki mahallede de, İkinci kuşakta hem kadınlar hem de erkekler, ev içi işlerden temizlik yapmak, yemek pişirmek, bulaşık yıkamak ve ütü yapmak gibi işlerin, % 90'ın üzerinde bir oranla, kadınların görevi olduğunu düşünmektedir.

Üçüncü kuşakta bu görüşü benimseyenlerin oranı görece azalsa da yine de bu ev içi işler kadınların görevi olarak kabul edilmektedir.

Yukarıda belirtilen ev içi sorumluluklarda olduğu gibi çocuk bakmada ikinci kuşak tarafından kadının görevi olarak kabul edilmektedir. Ancak, üçüncü kuşakta bakış açısı değişmiş ve bu sorumluluğun birlikte yerine getirilmesi gerektiği düşünenlerin oranı önemli bir artış ile Dernek'te % 76.5'e Kernek'te de % 55'e çıkmıştır.

Çizelge 40: Ev içi iş bölümü

		II. Kuşak				III. Kuşak	
		Kadın		Erkek		Çocuk	
		Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
		%	%	%	%	%	%
Temizlik Yapmak	Kadın	93,9	100,0	94,7	90,5	70,6	65,0
	Erkek	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Birlikte	6,1	0,0	5,3	9,5	29,4	35,0
Yemek Pişirmek	Kadın	93,9	100,0	94,7	90,5	76,5	65,0
	Erkek	0,0	0,0	0,0	0,0	5,9	0,0
	Birlikte	6,1	0,0	5,3	9,5	17,6	35,0
Bulaşık Yıkamak	Kadın	90,9	100,0	94,7	95,2	82,4	90,0
	Erkek	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Birlikte	9,1	0,0	5,3	4,8	17,6	10,0
Ütü Yapmak	Kadın	90,9	87,5	100,0	90,5	88,2	85,0
	Erkek	3,0	6,3	0,0	0,0	0,0	0,0
	Birlikte	6,1	6,2	0,0	9,5	11,8	15,0
Alışveriş Yapmak	Kadın	9,1	18,8	15,8	4,8	0,0	5
	Erkek	15,2	43,8	10,5	57,1	5,9	20
	Birlikte	75,7	37,4	73,7	38,1	94,1	75,0
Çocuk Bakmak	Kadın	60,6	93,8	78,9	85,7	23,5	45,0
	Erkek	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Birlikte	39,4	6,2	21,1	14,3	76,5	55,0
Aile Bütçesini Düzenlemek	Kadın	6,1	15,6	5,3	0,0	0,0	0,0
	Erkek	36,4	62,5	47,4	85,7	23,5	35,0
	Birlikte	57,5	21,9	47,3	14,3	76,5	65,0

Her iki mahallede de ev içi işlerden temizlik yapmak, yemek pişirmek, bulaşık yıkamak, ütü yapmak ve çocuk bakmak kadına ait sorumluluklar olarak görülmüştür ⁽⁵⁾.

Aile bütçesini düzenlemek ve alış veriş yapmak ise, Dernek'te ağırlıklı olarak kadının ve erkeğin birlikte yaptığı bir görev olarak görülmektedir. Kernek'te ise, bu görev ikinci kuşakta erkeğin sorumluluğu olarak görülürken, üçüncü kuşakta durum değişmiş ve Dernek'teki gibi birlikte yerine getirilen bir sorumluluk olarak kabul edilmeye başlanmıştır.

“Kadınların eğitim düzeyi yükseldikçe çalışma yaşantısının içine daha fazla girmekte ve bunun sonucuna bağlı olarak çalışma yaşantısına dayalı olarak ev kadınlığını kabul ediş oranı azalmaktadır. Eğitim düzeyi düşük kadınların ev kadınlığını kabul ediş özellikleri çok fazladır” (Pur, Savran, Kuşın, Balcı, 1998, 90).

Çizelge 41: Dışarı Çıkmak

	II. Kuşak						III. Kuşak	
	Kadın		Erkek		Kadın+Erkek		Çocuk	
	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
	%	%	%	%	%	%	%	%
Evet	51,5	31,3	21,1	23,8	40,4	28,3	47,1	30,0
Hayır	48,5	68,7	78,9	76,2	59,6	71,7	52,9	70,0
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

İkinci kuşakta, Dernekli kadınların % 51.5'i kadınlar akşam yalnız başına dışarı çıkabilir derken, ikinci kuşaktaki diğer grupların % 65'inden fazlası buna karşı çıkmışlardır. Üçüncü kuşakta, kadınların akşamları dışarı yalnız çıkamayacaklarını belirtenlerin oranı ikinci kuşaktakilere göre azalsa da, Dernek'te % 52.9 ve Kernek'te ise % 70 gibi yüksek orandadır. Yani, yaygın bir görüştür.

Erkekler, kadınlara göre daha yüksek oranda kadınların akşamları yalnız dışarı çıkamayacaklarını belirtmişlerdir.

Her iki mahallede de kadınlar yanlarında onların bekçiliğini yapan bir erkek olmadan akşamları yalnız dışarı çıkamamaktadır. Kaldı ki, hem Dernek'te hem de

⁽⁵⁾ “...kadınlar aile içinde, hiç çocukları olmasa da bir veya daha fazla kişi ile yaşadıkları durumlarda erkeklere (eşlerine) göre iki veya üç kat daha fazla zamanlarını yeniden üretmeye harcamaktadırlar” (Türkiye’de Kadının Durunu, 1998, 50).

Kernek'te kadınların yalnız akşamları dışarı çıkabileceğini belirtenlerde, kadının iyi bir semtte oturması gerektiğini ve saatinde çok olmamasına dikkat edilmesine vurgu yapmışlardır.

Çizelge 42: Kadın bakımı ve giyimi

		II. Kuşak				III. Kuşak	
		Kadın		Erkek		Çocuk	
		Dernek	Kernek	Dernek	Kernek	Dernek	Kernek
		%	%	%	%	%	%
Makyaj yapmak	Evet	78,8	53,1	78,9	42,9	88,2	80,0
	Hayır	21,2	46,9	21,1	57,1	11,8	20,0
Saç boyamak	Evet	81,8	59,4	84,2	52,4	82,4	75,0
	Hayır	18,2	40,6	15,8	47,6	17,6	25,0
Oje sürmek	Evet	63,6	50,0	63,2	42,9	58,8	60,0
	Hayır	36,4	50,0	36,8	57,1	41,2	40,0
Kısa kollu giyinebilir	Evet	63,6	40,6	63,2	33,3	64,7	50,0
	Hayır	36,4	59,4	36,8	66,7	35,3	50,0
Pantolon giyinebilir	Evet	78,8	53,1	78,9	52,4	88,2	80
	Hayır	21,2	46,9	21,1	47,6	11,8	20,0
Mini etek giyinebilir	Evet	42,4	18,8	5,3	9,5	35,3	15
	Hayır	57,6	81,2	94,7	90,5	64,7	85,0

Hem Dernek'te hem de Kernek'te kadının makyaj yapması, saçını boyaması, oje sürmesi, kısa kollu giyinmesi, pantolon giyinmesi ve mini etek giyinmesi ile ilgili olarak ikinci ve üçüncü kuşaklar ile ikinci kuşaktaki kadın ve erkekler birbirine yakın görüşlere sahiptirler.

Dernek'te hem ikinci hem de üçüncü kuşaktakilerin % 75'inden fazlası kadının makyaj yapabileceğini, saçını boyayabileceğini ve pantolon giyinebileceğini, %60'ından fazlası da kadının oje sürebileceğini ve kısa kollu giyinebileceğini belirtmiştir. Dernek'te ikinci kuşakta kapalı olan kadınların ya da eşi kapalı olan erkeklerin kız çocuklarının makyaj yapıp, saçlarını boyadıkları ve kısa kollu giyindikleri gözlemlenmiştir. Ancak, kadınların % 57.6'sı ve erkeklerin ise % 94.7'si kadınların mini etek giymesine karşıdır. Üçüncü kuşakta bu oran % 64.7 gibi yüksek düzeydedir.

Kernek'te ikinci kuşakta kadın ve erkeklerin yakalaşık yarısı, kadının makyaj yapabileceğini, saçını boyayabileceğini, oje sürebileceğini, kısa kollu ve pantolon giyinebileceğini belirtirken geri kalanı ise bunlara karşı çıkmaktadır. Kadının mini etek giymesine karşı çıkanların oranı ikinci kuşakta kadınlarda % 57.6, erkeklerde % 94.7 iken bu oran üçüncü kuşakta % 64.7'dir.

Kadının bakımı ve giyimi ile ilgili olarak hem Dernek'te hem de Kernek'te muhafazakâr yaklaşım kentlileşme süreciyle birlikte azalmaktadır. Ancak, bu konuda Kernek Dernek'e göre değişime daha çok direnmektedir ve daha tutucudur. Her iki mahallede de kadınların mini etek giymesi hoş karşılanmamaktadır.

Çizelge 43: Boş zaman Değerlendirme

	II. Kuşak				III. Kuşak	
	Kadın		Erkek		Çocuk	
	Dernek %	Kernek %	Dernek %	Kernek %	Dernek %	Kernek %
Dinlenmek	12,1	9,4	21,1	52,4	11,8	50,0
El İşi Yapmak	39,4	65,6	-	-	-	15,0
TV İzlemek veya Müzik Dinlemek	30,3	90,6	26,3	95,2	35,3	95,0
Temizlik yapmak	9,1	-	-	-	5,9	5,0
Bahçeyle Uğraşmak	-	6,3	-	4,8	-	-
Gezmek	30,3	12,5	15,8	23,8	41,2	20,0
Kahveye Gitmek	-	-	5,3	-	-	-
Kitap veya Gazete Okumak	24,2	-	26,3	9,5	5,9	35,0
Ek İş Yapmak	-	-	-	4,8	-	-
İnternette Gezmek	-	-	15,8	-	5,9	5,0
Diğer	15,2	-	21,1	4,8	23,5	-

İkinci kuşakta boş zaman değerlendirmede Dernek'te kadınların % 30.3'ü TV izleyip müzik dinlemekte, % 39.4'ünde el işi yapmakta iken, Kernek'te ise bu oranlar sırasıyla, % 90.6 ve % 65.6 gibi daha yüksek bir orandadır. Ayrıca, kitap okumanın özel zaman ayrılması gereken bir uğraş olarak algılanması yerine bir boş zaman geçirme uğraşı olarak algılanması üzücüde olsa, hiçbir Kernek'li kadının kitap ya da gazete okumamasına karşın Dernekli kadınların % 24.2'sinin kitap ya da gazete okuması yinede okuma alışkanlığı adına önemli ve olumlu bir gelişmedir.

Kernekteki kadınların hiç okuma alışkanlıklarının olmamasında eğitim seviyelerinin düşüklüğünün ve yaşadıkları maddi olanaksızlıkların önemli bir etkisi vardır. Görüşme sırasında, Kernekte okuma-yazma bilen kadınların pek çoğunun okuduklarını anlamakta zorlandıkları gözlemlenmiştir.

Kadınların Dernekte % 30.3'ü ve Kernekte ise % 12.5'i gezmeyi boş zaman değerlendirme uğraşı olarak görmektedir. Ancak, Dernekte kadınlar sadece komşularına gidip oturmayı değil, arkadaşlarıyla ya da ailecek sinemaya, yemeğe, alışverişe gitmek gibi etkinlikleri de gezmeye olarak saymaktadırlar. Kernekte kadınlar yalnızca komşuya ya da akrabaya gitmeyi gezmeye olarak saymaktadır.

İkinci kuşak erkeklerde, boş zaman değerlendirmede, TV izleyenlerin ya da müzik dinleyenlerin oranı Dernekte yalnızca % 26.3, Kernekte ise % 95.2 iken, dinlenenlerin oranı Dernekte % 21.1, Kernekte ise % 52.4'tür. Kernekteki erkekler için, TV izlemek, müzik dinlemek, dinlenmek gibi en az maliyetli olan boş zaman değerlendirme yöntemidir. Dernekte kitap okuyanların oranı % 26.3 iken Kernekte bu oran % 9.5'tir. Kernekteki erkekler çok düşük oranda da olsa kadınlara göre en azından kitap okumaya başlamıştır.

Üçüncü kuşakta, boş zaman değerlendirmede, TV izleyen ya da müzik dinleyenlerin oranı Dernekte % 35.3, Kernekte ise % 9.5 iken, dinlenenlerin oranı Dernekte % 11.8, Kernekte ise % 50'dir. Dernekte gezmeye zaman geçirenlerin oranı % 41.2 iken, Kernekte % 20'dir. Dernekte arkadaşlarla sinemaya ya da pastaneye gidip oturmak gezmeye iken, Kernekte komşuya gitmek gezmeye olarak algılanıyor.

Kernekteki erkeklerin % 90'ından fazlası TV izleyerek, müzik dinleyerek, komşuya ya da akrabaya gezmeye giderek veya dinlenerek boş zamanını değerlendirmekte ve sosyal faaliyetlerden uzaklaşmaktadır. Sosyal faaliyetlerden uzak olmalarında maddi yokluk temel neden iken, eğitimsizlik yüzünden sinema, tiyatro gibi etkinliklere soğuk bakmaları ve Televizyondan her konuda bilgi alabileceklerini düşünmeleri etki etmektedir.

Maddi olanakların daha iyi olduğu Dernekte ikinci kuşağa oranla üçüncü kuşağın kitap ya da gazete okumamasına karşın, dar gelirli ailelerin bulunduğu Kernekte ikinci kuşağa göre üçüncü kuşağın kitap ya da gazete okuması düşündürücü bir veridir.

DÖRDÜNCÜ KESİM

GENEL DEĞERLENDİRME

Çalışmanın genel değerlendirme kısmını oluşturan dördüncü kesiminde, çalışma sırasında elde edilen bulgular doğrultusunda öneriler ileri sürülmüş ve çalışmanın sonucu ortaya konulmuştur.

11. BULGULAR, ÖNERİLER, SONUÇ

Bu son bölümde çalışma süresince elde edilen bulgular özet bir biçimde derlenmiş, bu bulgular çerçevesinde öneriler ileri sürülmüş ve son olarak çalışmanın sonucu ortaya konulmuştur.

11.1. Bulgular

Bu bölümde, bulgular Aidiyet, Eğitim, Meslek, Din, Siyaset ve Kadın başlıkları altında sınıflandırılmış ve toplam 41 adet bulgu elde edilmiştir.

Aidiyet Ölçütüne Yönelik Bulgular: Bu ölçüte yönelik yedi bulgu sunulmuştur.

Bulgu 1: Her iki mahallede de, kuşaklar arası devinimde köy kökenlilerin oranı azalırken kent kökenlilerin oranı artmaktadır. Ancak, şunu unutmamak gerekir, Kernek'te birinci kuşakta hiç kent kökenli yokken Dernek'te birinci kuşağın % 18.9'u kent kökenlidir. Bu oran üçüncü kuşakta Kernek'te % 60'a, Dernekte ise % 84.1'e yükselmiştir.

Bulgu 2: Kernek'te Malatya'nın ilçelerindeki kırsaldan gelenler olduğu kadar Adıyaman, Elazığ, Bingöl gibi çevre kentlerin kırsalından gelenlerde vardır. Ayrıca, önce gelenler kendinden sonra gelenleri "öteki" olarak gördüğü gibi Malatya'nın kırsalından gelenlerde diğer illerin kırsalından gelenleri "öteki" olarak görmektedir. Yani, bir taraftan Kernek'teki Hekimhanlı, Arapkirli, Arguvanlı, Eski Malatyalı Adıyamanlıyı, Bingöllüyü, Elazıglıyı Kernekli olarak kabul etmemekte ve onlarla sınırlı ilişki kurmaktadır; öte taraftan da 1960'ta gelen kır kökenli Malatyalılar Adıyamanlıları, Elazıglıları, Bingöllüleri; 1970'lerde gelen Adıyamanlılar, 1990'da terör nedeniyle köylerinden kopup gelen Elazıglıları ya da Bingöllüleri Kernekli olarak kabul etmemekte ve onlarla sınırlı ilişki kurmaktadır. Dernekte yaşayanlar arasında ise böyle bir ayrışmaya rastlanmamıştır.

Bulgu 3: Her iki mahallede de, ikinci kuşak ilk sırada ata-dedesini Malatyalı olanın Malatyalı olacağını belirtmesine karşın, üçüncü kuşakta ilk sırada Malatya’da doğup büyüyenlerin Malatyalı olacağını belirtmektedirler. Kentlileşme süreci içinde kentlerde doğup büyüyen çocuklar kendilerini ata-dedelerinin ait olduğu kökene ve kültüre değil de, içinde doğup büyüdükleri kente ve kentin kültürüne ait olduklarını düşünmektedirler.

Bulgu 4: Dernek’te gerek ikinci gerekse üçüncü kuşakta çekinmeden memleket belirtmekte ve ben “Diyarbakırlıyım”, “Elazığlıyım”, “Adıyamanlıyım” diyebilmektedir. Ancak, ikinci kuşakta Kernek’te meşrulaşma ve kente eklenme çabaları nedeniyle memleket belirtirken hemen “ama biz yıllardır burada yaşıyoruz” ya da “çocukluğumdan beri buradayım, burada evlendim, şimdide burada yaşıyorum” gibi ifadelerle genelde Malatya’ya özelde ise Kernek’e bağlılıklarına vurgu yapmaktadırlar. Yani, bir taraftan kökene bağlılık devam ettirilmeye çalışılırken diğer taraftan de meşrulaşma çabası içinde kendilerini Malatya kültürünün, konutlarını ise Malatya şehrinin bir parçası haline getirmeye çalışmaktadırlar.

Bulgu 5: Her iki mahallede de Dernekliler “Dernek’te yaşayanlar” olarak algılansa da, Kernek’te Derneklilerin “maddi durumlarındaki” görece yüksekliğe vurgu yapılmaktadır. Kernek’te kadın, erkek ve çocuklar arasında “onları tanımıyorum” ve “Dernek neresi bilmiyorum” diyenlerin oranı da ortalama % 20 gibi yüksek bir orandadır. Dernek mahallesinin Kernekle yan yana olduğunu düşünürce Kernek’teki nüfusun Malatya’daki toplumsal yapıdan kopukluğu ortaya çıkmaktadır.

Bulgu 6: Her iki mahallede de, “işsizlik” sorun olarak algılanmasına karşın Kernek’te bu sorun gelecek kaygısının da etkisiyle daha yüksek oranda dile getirilmektedir. Ayrıca, her iki mahallede de Malatya’nın pek sorunun olmadığını da düşünenler de bulunmaktadır. Bunu düşünenler ya geldikleri kırsalla kenti karşılaştırmakta ve kent yaşamını dolayısıyla da Malatya’nın sorunlarını önemli görmemekte ya da Malatya yakınındaki Adıyaman, Bingöl gibi illerin güvenlik, işsizlik vb. sorunlarını vurgulayıp Malatya’yı bu illere göre sorunsuz görmekte ve “Malatya diğer illere göre en sakin yer” denmektedir.

Bulgu 7: Dernek mahallesinde yaşayanlardan gerek ikinci gerekse üçüncü kuşak mahallelerinden memnun olmalarına karşın, Kernek mahallesinde

yaşayanlarda gerek ikinci gerekse de üçüncü kuşak mahallenin altyapı yetersizliğinden şikâyet etmektedir. Ayrıca, Kernek'teki üçüncü kuşak, mahallede yaşayanların eğitim seviyelerinin düşüklüğünden yakınırken, ikinci kuşak mahallede “caminin yetersizliği”nden şikâyet etmektedir. Oysa mahallede yalnızca bir ilköğretim bulunmakta olup anaokulu öğrencileri otobüsten bozma sınıfta eğitim almakta ve mahallede lise bulunmadığı için öğrenciler yakın mahallelerdeki liselere eğitim için gitmektedirler.

Meslek Ölçütüne Yönelik Bulgular: Bu ölçüte yönelik üç bulgu sunulmuştur.

Bulgu 8: Dernek'te, birinci kuşakta çok düşük oranlarda yapılan çiftçilik mesleği, ikinci ve üçüncü kuşaklar da tamamen ortadan kalkmıştır. Kernek'te ise, birinci kuşakta çok yüksek oranlarda yapılan çiftçilik mesleği, ikinci ve üçüncü kuşaklarda önemli oranda azalsa da hala devam etmektedir. Yani, bir gecekondü mahallesi olan Kernek'te, kentleşme sürecinin önemli bir aşaması olan kır yaşamının gerektirdiği mesleklerden kent yaşamının gerektirdiği mesleklere geçiş (ekonomik kentleşme süreci) halen devam etmektedir.

Bulgu 9: Denek'te kadınlar mesleki kuşak devriminde ev hanımlığından kamu görevliliğine kaymaya başlamışlardır. Kernek'te ise, kadınlar, sosyal hayattan kopuk ve üretimden uzak bir biçimde ev hanımlığını devam ettirmektedir.

Bulgu 10: Her iki mahallede de, tüm kesimler arasında, hizmet kesiminde yoğunlaşma olduğu görülmektedir.

Eğitim Ölçütüne Yönelik Bulgular: Bu ölçüte yönelik altı bulgu sunulmuştur.

Bulgu 11: Her iki mahallede de, eğitim alma nedenlerinin ilk sırasında çocukların meslek edinip “kendi hayatlarını kurtarmaları” yanıtı yer almaktadır. Ancak, Kernek'te, bu yanıtı verenlerin oranı % 95'in üzerine çıkarken; Dernek de bu oran ortalama % 50'lerde kalmıştır. Dernek de, eğitim alma nedenleri olarak “kültürlü olmak”, “topluma yararlı olmak” ve “bilgili olmak” yanıtları da önemli oranlarda belirtilmiştir. Yani, her iki mahallede de, eğitim meslek edinmede bir araç olarak görülmesine karşın; Dernek de, eğitim, hem insanların kendi kişisel gelişiminde hem de toplumun gelişiminde bir araç olarak da görülmektedir.

Bulgu 12: Kernek'te yaşayanların eğitim düzeyi Dernek'te yaşayanlardan daha düşüktür. Bu durum yalnızca birinci kuşakta değil, ikinci ve üçüncü kuşaklarda da gözlenmektedir.

Bulgu 13: Her iki mahallede de birinci kuşakta hiç üniversite mezunu bulunmamasına karşın Dernek'te ikinci kuşak üniversite eğitime yönelmiş ve üçüncü kuşakta hem üniversite eğitimi alanların oranı artmış hem de lisansüstü eğitime yönelinmiştir. Kernek'te ise, ancak üçüncü kuşakta üniversite eğitime yönelinmiş ve hala lisansüstü eğitimin önemi kavranmamıştır.

Bulgu 14: Her iki mahallede de, eşler arasında erkeklerin eğitim düzeyi kadınlarınkinden daha yüksektir.

Bulgu 15: Her iki mahalle birlikte değerlendirildiğinde, gelirin, eğitimin alınıp alınmamasına değil; alınan eğitimin düzeyine ve kalitesine etki ettiği görülmüştür. Yani, gelir arttıkça üst düzey eğitim alanların oranı da artmaktadır.

Bulgu 16: Her iki mahallede de, yetenekli olanların daha fazla eğitim alması gerektiğini düşünenlerin oranı % 70'in üzerinde olmasına karşın, yetenekli olanlar okusun diyenlerin % 60'ından fazlası varlığın eğitimi etkilediğini belirtmiştir.

Din Ölçütüne Yönelik Bulgular: Bu ölçüte yönelik yedi bulgu sunulmuştur.

Bulgu 17: İki mahallede de diğer dini görevlere oranla daha yüksek düzeyde oruç tutma görevinin yerine getirilmektedir. Bunun temel nedeni, oruç tutmanın hem Sünni hem de Alevi topluluklarında “oruç tutmaya” cemaatleri birleştirici bir görev (misyon) yüklenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu görev Sünnilerde “teraviler” Alevilerde ise “aşure dağıtımı” ile cemaatin bir araya getirilmesinde somutlaşmaktadır.

Bulgu 18: Her iki mahallede de üçüncü kuşak ikinci kuşağa oranla daha fazla “namaz kılma” dini görevini yerine getirmesine karşın, diğer dini görevleri ikinci kuşak üçüncü kuşaktan daha yüksek düzeyde yerine getirmektedir. Ayrıca, Kernek'te dini görevlere inanmayanların bunu çok rahat bir biçimde ifade ettikleri gözlemlenmiştir. Ancak, Dernek'te toplumsal baskıdan duyulan endişe nedeni ile bu durumun açıkça ifade edilemediği gözlemlenmiştir. Yani, dini inançlar noktasında Dernek'te oluşan toplumsal baskı Kernek'te daha düşük düzeydedir.

Bulgu 19: Her iki mahallede de üçüncü kuşak ikinci kuşağa oranla dini törensel işlemleri daha az benimsemekte ve daha düşük oranda bunları yerine

getirmektedir. Özellikle üçüncü kuşak bir takım isteklerinin adak adayarak ya da türbe ziyaretlerine gidilerek gerçekleşmeyeceğinin bilincine varmaya başlamıştır. Hem ikinci hem de üçüncü kuşak hala sadaka vermede kendini sorumlu hissetmekte olup üçüncü kuşakta bile bu oran ancak % 75'lere inmiştir. Bu noktada asıl çelişki yoksullara yardım etmek için kurulan sivil toplum kuruluşlarını desteklemede yetersizken acıma duygularının sömürülerek istenen sadakayı vermekte istekli olunmasıdır.

Bulgu 20: Her iki mahallede de dini törensel işlemlerin hiç birine inanmıyorum diyenlere ikinci kuşakta rastlanmazken üçüncü kuşakta az sayıda da olsa rastlanmıştır.

Bulgu 21: Her iki mahallede de kadınlar erkeklere göre daha düşük oranda dini mabetlere gitmektedirler. Ancak, bu oranların dini görevlerini daha az yerine getirdikleri anlamına gelmemekte, aksine erkeklere göre daha yoğun bir biçimde dini görevlerini evde yalnız ya da komşularıyla birlikte yerine getirmektedirler.

Bulgu 22: Dini mabetlere gitme oranı hem ikinci hem de üçüncü kuşakta Kernek'te Dernek'ten daha yüksek orandadır. Kernek'te kırsaldan kente gelenler ve onların çocukları kentte tutunabilmek için kendilerini bir topluluğun parçası haline getirmeye çalışmaktadır. Ancak, Kernek'te dini cemaatlerin dışında gençlerin faaliyet gösterebileceği hiçbir sosyal amaçlı topluluk bulunmamasından dolayı üçüncü kuşak dini mabetlerdeki topluluklara yani dini cemaatlere "bir yerlere ait olma güdülerini" sonucunda katılmaktadır.

Bulgu 23: Her iki mahallede de üçüncü kuşak ikinci kuşağa göre daha düşük oranda mabetlere gitmektedirler.

Siyasal Ölçütüne Yönelik Bulgular: Bu ölçüte yönelik dokuz bulgu sunulmuştur.

Bulgu 24: İkinci kuşaktan üçüncü kuşağa geçişte, Dernek'te, sol güç kazanırken Kernek'te sağ güç kazanmaktadır. Bu veriler, yaygın bir kanı olan kırsaldan kente göç eden düşük gelir grubundaki yurttaşların yaşadığı gecekondu bölgelerinde sağ siyasi eğilimlerin güç kazandığını doğrulamaktadır.

Bulgu 25: Kernek'te, mezhepsel farklılıklar mahallede komşular arasındaki ilişkileri olumsuz etkilemesine karşın mahalleye altyapı hizmetinin getirilmesi konusunda bu ayrılıklar bir kenara bırakılmakta ve birlikte hareket edilerek muhtara

ve muhtar başkanlığında belediyeye gidilmektedir. Kernek'te bu birleşmenin temelinde mahalleyi kentin meşru yapısı içine sokma çabası yatmaktadır.

Bulgu 26: Kernek'te kadınlar, komşu ve akrabalarla örülü bir çerçevede yaşamakta olmasına karşın, konu yaşanan konutun ve mahallenin normalleşme süreci olunca kadınlarda erkekler kadar etkin olmaktadır.

Bulgu 27: Her iki mahallede de her iki kuşakta en çok tanınan kişi başbakan iken en az tanınan kişi oturlan mahallenin muhtarıdır. İki mahallede de ikinci kuşakta kadınlardan cumhurbaşkanını, başbakanı, Malatya belediye başkanını ve oturdukları mahallenin muhtarını tanıyanların oranı erkeklerinkinden daha düşüktür.

Bulgu 28: Yerel yönetim birimlerinden biri olan mahallenin muhtarının tanınmasında en önemli etken, yurttaşların mahallenin muhtarı ile olan ilişki düzeyidir. Eğer ilişki düşük düzeyde ise muhtar fazla tanınmamakta, ilişki düzeyi yüksekse tanınmaktadır.

Bulgu 29: Her iki mahallede de kadınların öğretmenlere olan güveni erkeklerinkinden daha fazla iken, kadınların din görevlilerine olan güveni erkeklerinkinden daha azdır. Dini mabetlere erkeklerin kadınlardan daha çok gittiği hatırlandığında bu durum çok da şaşırtıcı değildir.

Bulgu 30: Dernek'te en çok güven yerel bir kurum olan belediyeye duyulurken, Kernek'te en çok öğretmenlere güven duyulmaktadır.

Bulgu 31: Kernek'e göre çok sayıda esnafın hem çalıştığı hem de yaşadığı Dernek'te, esnafa duyulan güven hem Kernek'tekine göre daha azdır hem de çok düşük düzeydedir.

Bulgu 32: Her iki mahallede de genel olarak muhtarın ve belediyenin mahalleyle ilgili kararlarda etkili olduğu düşünülmektedir.

Kadın Ölçütüne Yönelik Bulgular: Bu ölçüte yönelik dokuz bulgu sunulmuştur.

Bulgu 33: Her iki mahallede de, kız çocuklarının da erkek çocukları gibi istedikleri kadar eğitim alma hakkına sahip olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, Kerne'te ikinci kuşakta pek çok denek kız çocuklarını okutmadıkları için pişmanlıklarını dile getirmiştir.

Bulgu 34: Her iki mahallede de, genel olarak "karma eğitim" benimsemektedir. Ancak, "karma eğitim" benimseyen deneklerin pek çoğu kız ve

erkek çocuklarının sınıfta aynı sırada oturmasına karşı çıkmaktadır. Ayrıca, Kernek'te ikinci kuşaktaki erkeklerin % 38.1'i kız ve erkek çocuklarının ayrı okuması gerektiğini belirtmiştir. Bunlardan bir kısmı kız ve erkek çocuklarının ayrı sınıflarda eğitim alması gerektiğini belirtirken öteki kısmı da tamamen ayrı okullarda eğitim alması gerektiğini belirtmiştir.

Bulgu 35: Her iki mahallede de, denekler önemli oranda kız çocuklarının başka bir ilde eğitim alabileceğini söylemiştir. Ancak, bu deneklerin pek çoğu, çocukların güvenliği, daha rahat olanaklarda okuyabilmeleri ya da ailenin maddi yoksunluğu gibi nedenlerle onların öncelikle yanlarında okumasını istemektedir.

Az sayıda da olsa, kız çocuklarını başka bir ilde üniversite eğitimi alması için göndermeyeceğini ifade eden denekler, “ bende kızıyla giderim”, “başında sahibi olursa gidebilir”, “bizde okuyacağı yere ailecek taşınırız” gibi ifadeler kullanmışlardır.

Bulgu 36: Her iki mahallede de, kadın denekler erkeklerden daha yüksek oranda kadınların çalışmasını istemektedir. Ayrıca, kadınların çalışması gerektiğini düşünen erkeklerin pek çoğu da kendi eşlerinin çalışmasına karşıdır. Kadın deneklerin % 90'ından fazlası ise eşlerinin çalışmasını istemektedir.

Dernek'te görüşme yaptığımız erkek ve kadınlar, kadının çalışabilmesi için üniversite eğitimi alıp bir meslek edinmesini zorunlu görmektedir.

Dernek'teki erkeklerin, kadınların devlet kesiminde çalışmalarını istemelerinin dışında, tüm denekler kadının hangi kesimde çalışacağını önemli olmadığını belirtmiştir.

Her iki mahallede de, kadının yöneten ya da yönetilen olarak çalışmasının pekte önemli olmadığı ve kadının çalışmak için eşinden izin alması gerektiği belirtilmiştir.

Bulgu 37: Her iki mahallede de, öğretmenlik, hemşirelik ve doktorluk (kadın doğum ve çocuk hastalıkları gibi alanlarda uzmanlaşmış) kadına özgü meslekler olarak sayılmaktadır. Ayrıca, Dernek'te, eczacılık ve düşük dereceli devlet memurluklar da kadına özgü meslekler olarak görülmektedir.

Kernek'te ise, kadınların % 34.4'ü kadınların her işi yapabileceğine vurgu yapmaktadırlar. Bu kadınların pek çoğu, eşleri ile birlikte gecekondularını

yaptıklarından ve yapım sırasında su taşıyıp, sıva ve boya yaptıklarından bahsetmişlerdir.

Her iki mahallede de, mühendislik, avukatlık, hâkimlik gibi meslekler ile ticaret yapmayı gerektiren esnaflığın erkeğe özgü meslekler olduğu kabul edilmektedir.

Bulgu 38: Her iki mahallede de ev içi işlerden temizlik yapmak, yemek pişirmek, bulaşık yıkamak, ütü yapmak ve çocuk bakmak kadına ait sorumluluklar olarak görülmüştür.

Aile bütçesini düzenlemek ve alışveriş yapmak ise, Dernek'te ağırlıklı olarak kadının ve erkeğin birlikte yaptığı bir görev olarak görülmektedir. Kernek'te ise, bu görev ikinci kuşakta erkeğin sorumluluğu olarak görülürken, üçüncü kuşakta durum değişmiş ve Dernek'teki gibi birlikte yerine getirilen bir sorumluluk olarak kabul edilmeye başlanmıştır.

Bulgu 39: Her iki mahallede de, kadınlar yanlarında onların bekçiliğini yapan bir erkek olmadan akşamları yalnız dışarı çıkamamaktadır. Kaldı ki, hem Dernek'te hem de Kernek'te kadınların yalnız akşamları dışarı çıkabileceğini belirtenlerde, kadının iyi bir semtte oturması gerektiğini ve saatinde çok olmamasına dikkat edilmesine vurgu yapmışlardır.

Bulgu 40: Her iki mahallede de, televizyon izlemek, müzik dinlemek, gezmek önemli boş zamanı tüketme yollarıdır. Ayrıca, Dernek'te sadece komşulara gidip oturmak değil, arkadaşlarla ya da ailecek sinemaya, yemeğe, alışverişe gitmek gibi etkinlikler de gezme olarak görülürken iken; Kernek'te komşuya ya da akrabaya gitmek gezme olarak görülmektedir.

Dernek'te kitap ya da gazete okumakta boş zamanı geçirme olarak görülmektedir. Kitap okumanın özel zaman ayrılması gereken bir uğraş olarak algılanması yerine bir boş zaman geçirme uğraşı olarak algılanması üzücüde olsa, Dernek'te kitap ya da gazete okuması yinede okuma alışkanlığı adına önemli ve olumlu bir gelişmedir. Ayrıca, maddi olanakların daha iyi olduğu Dernek'te, ikinci kuşağa göre üçüncü kuşağın daha düşük oranda kitap ya da gazete okumasına karşın, dar gelirli ailelerin bulunduğu Kernek'te ikinci kuşata hiç kitap ya da gazete okunmazken üçüncü kuşağın kitap ya da gazete okuması düşündürücü bir gelişmedir.

Bulgu 41: Her iki mahallede de kadınların mini etek giymesi hoş karşılanmamaktadır.

Kadının bakımı ve giyimi ile ilgili olarak hem Dernek'te hem de Kernek'te muhafazakâr yaklaşım kentlileşme süreciyle birlikte azalmaktadır. Ancak, bu konuda Kernek Dernek'e göre değişime daha çok direnmektedir ve daha tutucudur.

11.2. ÖNERİLER

Bu çalışmada, altı ölçüte yönelik öneri

Öneri 1: Kernek'te kentlileşmenin gerçekleşmesi için, gecekondularda yaşayan yurttaşların “kentsel sosyal yaşamı”na katılımları sağlanmalıdır. Ancak maddi yoksunluklar nedeni ile kendi çabaları ile bunu gerçekleştirmeleri mümkün gözükmemektedir. Bu nedenle devlet gecekondular alanlarına yönelik “sosyal projeler” hazırlamalıdır.

Öneri 2: Kadınların hem mesleki el becerileri edinebilmeleri hem de hapsedikleri oldukları ev ortamından kısa sürede olsa uzaklaşıp ilişkiler kurabilmeleri için mahallenin içinde ve kadınların rahatlıkla ulaşabileceği kurslar açılmalıdır. Malatya'da pek çok halk eğitim kursu var olmasına karşın bunlara ulaşım maliyeti nedeni ile gidilememektedir.

Öneri 3: Her iki mahallede de, çocuklar için parklar ve gençler içinde spor yapıp (basketbol oynayıp) arkadaşları ile sosyal ilişkiler de bulunabileceği alanlar oluşturulmalıdır.

Öneri 4: Kernek'teki kadınların bilgi ve bilinç düzeyini yükseltebilmek amacıyla mahallede herkesin rahatlıkla ulaşabileceği bir mekânda uzmanlarca “kadın sağlığı, eğitim, çocuk gelişimi ve aile gibi konularda” bilgilendirme toplantıları düzenlenmeli.

Öneri 5: Gecekondularda yaşayan çocukların sinema ve tiyatro gibi sosyal etkinliklerde bulunabilmeleri için sivil toplum kuruluşları desteği sağlanmalı ve belirli aralıklarla bu çocuklar sinema ve tiyatroya götürülmeli.

Öneri 6: Gecekondulardaki niteliksiz işçiler mesleki eğitimden geçirilmelidir. Bu eğitim içinde kentin öteki mahalleleri yerine, gecekondular mahallelerinde çıraklık ve eğitim kursları açılmalıdır. Maddi yoksunluk nedeniyle gecekondudaki yurttaşlar Ulaşım masraflarını karşılayamamaktadır.

11.3. SONUÇ

BM İnsan Yerleşimleri Programı'nın (UNHABITAT) raporuna göre, İnsanlık tarihinde ilk kez önümüzdeki yıl dünya nüfusunun yarısı kentlerde yaşıyor olacaktır. Bunun sonucunda da, gecekonduda yaşayanların sayısı daha da artacak ve kentler geliştikçe ortadan kalkacak geçici yerleşimler olarak görülen gecekondular, 21. yüzyılda kentlerin kalıcı alanlarına dönüşecektir (CNNTÜRK, 2006).

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin kentlerinde görülen gecekondular alanları Türkiye'de ve özelde Malatya Kent'inde de önemli bir olgu haline gelmiştir.

Hem Dernek'te hem de Kernek'te kentlileşme sürecinin neticesinde üçüncü kuşak ikinci kuşağa göre daha fazla kırsal değerler ve tutumlardan sıyrılıp, kentsel değerleri ve tutumları benimsemektedir. Ancak, bu benimseme süreci orta gelir öbek (grubuna) ait ailelerin yaşadığı kentsel dizgenin (sistemin) bir parçası olan Dernek'te, alt gelir grubuna ait ailelerin yaşadığı kentsel dizgenin parçası olabilmek için meşruluğunu sağlamaya çalışan Kernek'e göre daha hızlı gerçekleşmektedir. Bu değişimin hızında eğitimin, gelirin, yaşanan semtteki insanların değer yargılarının ve kişinin değişime karşı gösterdiği direncin önemli bir etkisi vardır.

EK

**“MALATYA’DA BİRBİRİNE KOMŞU DERNEK VE KERNEK
MAHALLELERİNİN TOPLUMSAL YAPISININ KARŞILAŞTIRILMASI”
BAŞLIKLİ ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ
GÖRÜŞME SORULARI KÂĞIDI**

Yeliz Aktaş POLAT

(İnönü Üniversitesi SBE Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek lisans Öğrencisi)

- 1) Yaşınız
- 2) Cinsiyetiniz
- 3) Memleketiniz
- 4) Medeni durumunuz nedir?
- 5) Kaç çocuğunuz var? Cinsiyetleri, yaşları, eğitim durumları hakkında bilgi verir misiniz?
- 6) Öğretim düzeyiniz hakkında bilgi verir misiniz?
- 7) Mesleğiniz nedir?
- 8) Gelir düzeyiniz ne kadar? (aylık)
- 9) **Aşağıdaki soruları cevaplayınız**
  - a) Sizce kentli kim?
  - b) Bir kimse nasıl kentli olabilir?
  - c) Siz kentli misiniz?
  - d) Sizce “Malatyalı” kim?
  - e) Sizce “Kernekli” kim?
  - f) Sizce “Dernekli” kim?
- 10) Nerelisiniz ve nerede doğdunuz? Nereli hissediyorsunuz?
- 11) Anneniz ve babanız nereliler ve nerede doğdular?
- 12) Malatya’ya ilk hangi yıl geldiniz? Neden? (evlenipte mi?)
- 13) Malatya’ya temelli hangi yıl yerleştiniz? Neden?
- 14) Malatya’ya ilk geldiğiniz yıl ile yerleştiğiniz yıl arasında şehre gidiş geliş yaptınız mı? Neden?
- 15) Malatya’ya nereden geldiniz?

- 16) Şehre, ilk geldiğinizde hangi mahallede oturdunuz? Neden?
- 17) Daha önce hangi mahallede oturdunuz? O mahalleden Kernek ya da Dernek Mahallesi'ne neden taşındınız?
- 18) Kernek ya da Dernek Mahalle'sinde hiç akrabanız var mı? Varsa akrabalık derecesi nedir, onlarla ne sıklıkta görüşüyorsunuz ve görüşme nedenleriniz nelerdir?
- 19) Elinizde bir imkân olsa hangi mahallede yaşamak istersiniz? Neden?
- 20) Aşağıdaki tabloda yer alan, geldiğiniz yerle ilgili soruları cevaplayınız.

Geldiğiniz yerde mal-mülkünüz var mı? Onlar nelerdir?	
Geldiğiniz yere hangi sıklıkla gidiyorsunuz? Neden?	
Geldiğiniz yerde akrabalarınız var mı? Varsa akrabalık derecesi nedir, onlarla ne sıklıkta görüşüyorsunuz ve görüşme nedenleriniz nelerdir?	

- 21) Geldiğiniz yere geri dönmeyi düşünüyor musunuz?
- 22) Bulduğunuz bu yere (Kernek ya da Dernek mahallesi) nereden ve ne zaman geldiniz?
- 23) **Bir sorunla karşılaştığınızda sorunun çözümü için kime ya da hangi kuruluşa başvurursunuz?**
- 24) Bir konuda bilgi edinmek için nasıl bir yol izlersiniz?
- 25) **Dini görevlerinizden hangilerini yerine getiriyorsunuz?**
- 26) Camiye ya da cem evine hangi sıklıkla gitmektedirsiniz?
- 27) Çocuklarınızın dini eğitiminden kim ya da kimler sorumlu olmalıdır?
- 28) Okullarda çocuklara dini eğitim yoğun olarak verilmeli midir? Neden?
- 29) Dini bir konuda bilgi edinmek için nasıl bir yol izlersiniz?

- 30) Aşağıdaki dini törensel işlemlerden şimdiye kadar hangisi ya da hangilerini yaptınız ya da yaptırdınız?
- a) Adak adamak
  - b) Sadaka vermek
  - c) Muska yazdırmak
  - d) Mevlit okutmak
  - e) Tekke, türbe, yatır vb. ziyaret etmek
  - f) Kurşun döktürmek
  - g) Hatim indirmek
  - h) Büyü yaptırmak
  - ı) Yağmur duasına çıkmak
  - j) Üfürükçülük (Hocalara okutmak)
  - k) Hiç birine inanmayan uymayan
- 31) **Annenizin ve babanızın eğitim düzeyi nedir?**
- 32) Çocuklarınız neden eğitim almalı?
- 33) Kız ve erkek çocukları karışık okumalı mı?
- 34) Kız çocukları mı, erkek çocukları mı daha ileri düzeyde eğitim almalı? Neden?
- 35) “Varlıklı olalar” mı, “yetenekli olanlar” mı daha ileri düzeyde eğitim almalı? Neden?
- 36) Kız çocukları için aşağıdaki ifadelerden hangisini ya da hangilerini onaylıyorsunuz?
- a) Okumu-yazma öğrenmesi yeterlidir.
  - b) İlköğretimi bitirmesi yeterlidir.
  - c) Yüksek Okulu bitirmesi yeterlidir.
  - d) Üniversiteyi bitirmesi yeterlidir.
  - e) Yüksek Lisans yapmalıdır.
  - f) Doktora yapmalıdır.
- 37) Kız çocukları üniversiteye ailesinin bulunduğu ilde mi gitmeli, yoksa ailesinin bulunduğu ilden başka bir ilde de üniversiteye gidebilir mi?
- 38) Çocuğunuzun üniversite de hangi bölümde eğitim görmesini istersiniz?
- 39) **“İlk işiniz”, “önceki işiniz” ve “esas işiniz” nelerdir?**
- 40) Annenizin ve babanızın “esas işi” neydi?

- 41) Kaç yaşında çalışmaya başladınız?
- 42) Sigortanız var mı? Varsa sigorta türünüz nedir?
- 43) Çocuğunuzun hangi mesleği yapmasını istersiniz? Neden?
- 44) Çalıştığınız işten elde ettiğiniz gelirin dışında ne tür ek geliriniz var?
- 45) Aylık geliriniz geçiminizi sağlamaya yetiyor mu?
- 46) **Sizce gecekondur nedir?**
- 47) Oturduğunuz konut sizce gece kondu mu?
- 48) Sizce Malatya'nın en önemli üç sorunu nedir? (Önem sırasına göre)
- 49) Sizce mahallenizin en önemli üç sorunu nedir? (Önem sırasına göre)
- 50) **Seçmen yaşına hangi yıl girdiniz ve hangi seçim yıllarında oy kullandınız?**
- 51) Köyde bulunduğunuz dönemde hiç oy kullanmadığınız seçim oldu mu? Oy kullandıysanız ya da kullanmadıysanız neden?
- 52) Oy kullandığınız seçimlerde sağ bir partiye mi, sol bir partiye mi oy verdiniz?
- 53) Hiç sendika, dernek, kooperatif veya partiye üye oldunuz mu? Üye olduysanız adları nelerdir?
- 54) Hiç sendika, dernek, kooperatif veya parti de etkin rol aldınız mı? (Aldıysanız, hangi konuda)
- 55) Belediyenin görevleri nelerdir? (Önem sırasına göre, 4 tanesini belirtiniz.)
- 56) Muhtarlığın görevleri nelerdir? (Önem sırasına göre, 4 tanesini belirtiniz.)
- 57) Mahallenizde altyapı ile ilgili bir sorunla karşılaştığınızda ilk nereye başvurursunuz? Neden? Nasıl bir yol izlersiniz?
- 58) Aşağıdaki hangi yerel kurumlarla ilişki içindesiniz? Neden? İlişki içinde değilseniz, neden? (sıralama sorusu)

Muhtarlık	
Belediye	
Cami veya cem evi	
Parti	
Sivil toplum kuruluşları	
Sosyal yardımlaşma kurumu	
Hepsiyle	
Hiçbiriyle	

59) Aşağıdaki tabloda belirtilen makamlarda, görev yapan kişilerden hangilerinin isimlerini biliyorsunuz?

TC Cumhurbaşkanı	
TC Başbakanı	
Malatya Belediye Başkanı	
Mahallenizin muhtarı	

60) Mahalleyle ilgili kararların alınmasında hangi grup veya gruplar etkilidir? Bunlardan, hangi grup veya grupların güvenilir olduğunu düşünüyorsunuz?

Muhtar	
Belediye	
Partililer	
Din görevlileri	
Öğretmeler	
Esnafklar	
Memurlar	
Kadınlar	
Gençler	
Hiçbiri	

61) Aşağıdaki tabloda yer alan, kadına bakışla ilgili bilgileri belirtiniz.

	Evet	Hayır
Kadın çalışmalı		
Kız çocuğu çalışmalı		
Erkek çocuğu çalışmalı		
Çocuk çalışmalı		
Eşiniz çalışmalı		
Kız çocuğunuz çalışmalı		
Erkek çocuğunuz çalışmalı		
Kadın devlet sektöründe çalışmalı		
Kadın özel sektörde çalışmalı		
Kadın istediği sektörde çalışmalı		
Kadın yönetici olarak çalışmalı		
Kadın yönetilen olarak çalışmalı		
Kadın çalışmak için eşinden izin almalı		

62) Aşağıdaki tabloda belirtilen ev içi işlerin bölüşümün de, evde kim ya da kimler sorumlu olmalıdır?

Ev içi işler	Kadın	Kocas	Birlikte
Temizlik yapmak			
Yemek pişirmek			
Bulaşık yıkamak			
Ütü yapmak			
Alışveriş yapmak			
Çocuk bakmak			
Aile bütçesini düzenlemek			

63) Kadın ne tür işlerde ya da mesleklerde çalışmalıdır?

64) Kadına özgü meslekler olduğunu düşünüyor musunuz? Evetse, bunlar hangi mesleklerdir?

65) Namus kavramını tanımlar mısınız? Sizce namusun kimleri kapsar?

66) Aşağıdaki tabloda yer alan, kadının bakımlı olması ilgili bilgileri belirtiniz.

	Evet	Hayır
Kadın makyaj yapabilir		
Kadın saçını boyayabilir		
Kadın oje sürebilir		
Kadın kısa kollu giyinebilir		
Kadın pantolon giyinebilir		
Kadın mini etek giyinebilir		

67) Kadının, hava karardıktan sonra yalnız olarak dışarı çıkmasında bir sakınca var mı? Varsa, bunlar nelerdir?

68) **Boş zamanlarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?**

69) Düzenli gazete okur musunuz? Okuyorsanız isimi nedir?

70) Son bir yıl içinde kaç kitap okudunuz ve isimleri nelerdir?

71) Günde kaç saat televizyon izliyorsunuz? En çok izlediğiniz 3 programın adı nedir?

72) Sinemaya ve/veya tiyatroya gider misiniz? Gidiyorsanız hangi sıklıkta? Son bir yıl içinde gittiğiniz sinema ve/veya tiyatroyanın ismi nedir?

73) Hiç kişisel gelişim kursuna veya kurslarına katıldınız mı? Katıldıysanız konusu nedir?

74) Hiç meslek edindirme kurslarına katıldınız mı? Katıldıysanız konusu nedir?

75) **Ailenizde bakıma ihtiyacı olan üye veya üyeler var mı?**

76) Aile ile ilgili kararlar alınırken aile üyelerine danışılır mı?

77) Kişisel sorunlarınızı aile üyeleri ile kolaylıkla paylaşa biliyor musunuz?

78) Aile dışında en çok ilişki kurduğunuz kişiler kimlerdir? Onlarla ne sıklıkta görüşüyorsunuz?

79) Mahallede fikirlerine değer verdiğiniz kişiler kimlerdir?

80) Yaşadığınız yakın çevrede akrabanız veya hemşeriniz var mı? Onlarla ne sıklıkta görüşüyorsunuz?

81) **Sizce aileniz yoksul bir aile mi?**

82) Herhangi bir sosyal yardım kuruluşundan yardım alıyor musunuz? Alıyorsanız, bunların adlarını söyleyebilir misiniz?

83) Yakın zamanda ailenizin karşılamakta güçlük çektiği ihtiyacı (ihtiyaçları) ne(neler) oldu?

KAYNAKÇA

- 775 sayılı Gecekondu Yasası, (1966), Resmi Gazete: 12362
İndirilme Tarihi: 18.02.2006, WWW.Web:
<http://www.hukuki.net/kanun/5003.15.text.as>
- Akçay, Memduh Aslan, (2002), “Atatürk ve Vargas Dönemleri (1920-1938): Türkiye ile Brezilya’nın Sanayileşme Kararlarının Karşılaştırılması”, **Planlama Dergisi**, Özel Sayı, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Yayını, s.31-49.
- Anıkan, Gülay, (1997), “Kadınlarda Sosyal Tabakalaşma ve Sosyal Hareketlilik”, Oya Çitçi (der.), **20.Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek**, Ankara: TODAİE (Türkiye Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü) Yayını, No:16, 1. Baskı, s.51-63.
- Belediyecilik ve Şehircilik Açısından Malatya Uygulaması**, (1990), İstanbul: Malatya Belediyesi Yayını.
- CNNTÜRK, (2006,Haziran16), “2020’de Gecekondu Nüfusu Patlayacak”, İndirilme Tarihi: 16 Haziran 2006, WWW.Web: <http://www.cnnturk.com/>
- Çitçi, Oya, (1982), **Kadın Sorunu ve Türkiye’de Kamu Görevlisi Kadınlar**, Ankara: TODAİE Yayını.
- Erder, Sema, (1993), **İstanbul’a Bir Kent Kondu: Ümraniye**, İstanbul: İletişim Yayını.
- Göğebakan, Aynur, (2004), **Fotoğraflarla Geçmişte Malatya**, Malatya: Malatya Belediyesi Kültür Yayınları, No: 11.
- Güngör, Necati, (2005), **Annem Babam Malatya**, İstanbul: Heyamola Yayınları.
- Günlü, Ramazan, (2002), “Türkiye’de Kentsel Değişimler ve Siyasal Bilinç”, Ahmet Alpay Dikmen (der.), **Kentleşme, Göç ve Yoksulluk**, Ankara: İmaj Yayıncılık, s.269-313.
- Holton, R. J. , (çev. Ruşen Keleş), (1999), **Kentler Kapitalizm ve Uygarlık**, Ankara: İmge Kitapevi.
- İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması**, (2003), Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Yayını, No: 2671.

- DİE, (2000)a, Şehir ve Köy Nüfusu 1927–2000 Çizelgesi, İndirilme Tarihi: 15.03.2006 (2006), [WWW.Web: http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do](http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do)
- DİE, (2000)b, “İllerin Aldığı, Verdiği, Net Göç ve Net Göç Hızı 2000 Çizelgesi”, İndirilme Tarihi: 03.03.2006, [WWW.Web: http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do](http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do)
- İstatistiklerle Türkiye**, (1997), Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) Yayını.
- Karpat, H. Kemal, (çev. Abdulkerim Sönmez), (2003), **Türkiye’de Toplumsal Dönüşüm**, Ankara: İmge Kitabevi.
- Kartal, S. Kemal, (1983), **Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye’de Kentleşme**, Ankara: Yurt Yayınları.
- Kartal, S. Kemal, (1978), **Kentleşme ve İnsan**, Ankara: Yurt Yayınları.
- Keleş, Ruşen, Artun Ünsal, (1982), **Kent ve Siyasal Şiddet**, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, No: 507.
- Keleş, Ruşen, (2004), **Kentleşme Politikası**, Ankara: İmge Kitabevi.
- Keleş, Ruşen, (1998), **Kentbilim Terimleri Sözlüğü**, Ankara: İmge Kitabevi.
- Kongar, Emre, (2005), **21.Yüzyılda Türkiye**, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Malatya İli Cumhuriyet Öncesi ve Sonrası Eğitim**, (1998), Malatya: TC MEB Yayını.
- Mühtasar Malatya Tarih ve Coğrafya**, (1940), İstanbul: Cumhuriyet Yayını.
- Pur, Necla, Canan Savran, İclal Kuşın, Zeynep Balcı, (1997), “Türkiye’de Çeşitli Sosyo-Kültürel Faktörler Açısından Ev Kadınlığı Tutum Özelliğinin İncelenmesi”, Oya Çitçi (der.), **20.Yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek**, Ankara: TODAİE Yayını, No:16, 1. Baskı, s.51-63.
- Özer, İnan, (2004), **Kentleşme, Kentleşme ve Kentsel Değişme**, Ankara: Ekin Kitabevi.
- Şentürk, Ahmet, Mehmet Gülseren, (1993), **Malatya’nın Kültürel Yapısı**, Malatya: Sezer Ofset.
- Şentürk, Ahmet, Mehmet Gülseren, M. Nuri Karakuş, (2005), **Malatya’nın Kültürel Dokusu**, Malatya: Malatya Eğitim Vakfı (MEV) Yayını.
- Şenyapılı, Tansı, (2004), **Barakadan Gecekonduya**, İstanbul: İletişim Yayınları.

- Türkiye’de Kadının Durunu**, (1998), Ankara: Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayını.
- Türkiye’de Kadın 2001**, (2001), Ankara: Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayını.
- Türkiye’de Kentleşme**, (1971), Ankara: Mimarlar Odası Yayını.
- Yakar, Özgür Yücel, Fahreddin Fırat, Nilgün Bozdağ, Ali Ekber Baydoğan, (2004), **Sosyal ve Kültürel Yönleriyle Malatya**, (2004), Malatya: Malatya Valiliği Yayını.
- Yavuz, Fehmi, (1980), **Kentsel Topraklar: Ülkemizde ve Başka Ülkelerde**, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 452.
- Yerasimos, Stefanos, (1977), **Az gelişmişlik sürecinde Türkiye**, İstanbul: Gözlem Yayınları, Cilt: 3.
- Yurt Ansiklopedisi**, (1982), İstanbul: Anadolu Yayıncılık, Cilt: 7-8.